

ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**ІННОВАЦІЙНІ ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ
ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ,
РЕГІОНІВ, КРАЇН**

15-16 лютого 2019 р.

м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Горник Володимир Гнатович – директор Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, доктор наук з державного управління, доцент.

Кравченко Сергій Олександрович – завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, доктор наук з державного управління, доцент.

Клименюк Микола Миколайович – завідувач кафедри менеджменту та міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, доктор економічних наук, професор.

Путінцев Анатолій Васильович – в.о. завідувача кафедри фінансів та обліку Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, кандидат економічних наук, доцент.

Царенко Оксана Вячеславівна – професор кафедри фінансів та обліку Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, доктор економічних наук, професор.

Петровська Ірина Олегівна – в.о. завідувача кафедри економіки, підприємництва та природничих наук Навчально-наукового інституту управління, економіки та природокористування Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського, кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник.

166 **Інноваційні економічні механізми для розвитку підприємств, регіонів, країн:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 15-16 лютого 2019 р. – Київ: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019. – 116 с.

ISBN 978-966-916-753-8

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на міжнародну науково-практичну конференцію «Інноваційні економічні механізми для розвитку підприємств, регіонів, країн», яка відбулася на базі Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського 15-16 лютого 2019 р.

УДК 330.34(063)

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Ульянова Л. П., Чайка Ю. М.

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ
(НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ) 6

Чорний О. В.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ
ТА ЇЇ ІННОВАЦІЙНІСТЬ 10

НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО

І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Старостенко Г. Г., Перегудова А. С.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА 13

Тананайко Т. С.

ПОТЕНЦІАЛ BLOCKCHAIN
У ФАСИЛІТАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ 18

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Барон І. Г.

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 23

Міщук Н. В.

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 25

Павлов В. В.

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА
УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ АКТИВІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА 29

НАПРЯМ 4. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Алебрі М. А.

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ
ДЛЯ СИСТЕМ ВОДОВІДВЕДЕННЯ 34

Алхемері М. А. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД	36
Вавренюк С. А. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	39
Вагонова О. Г., Прокопенко В. І., Яремчук І. О. РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	42
Грень Л. М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	45
Залізнюк В. П. ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ	50
Карлаш В. В. ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.....	53
Карпюк С. В. ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЦІНІСНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ ЯК ОДНА З БАГАТЬОХ ЗАСАД ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	56
Пак Н. Т. ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ	59
НАПРЯМ 5. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ	
Досужий В. С. ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА	63
Потюк В. М. МІСЦЕ ДІАГНОСТИКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	67
Проскурніна Н. В. ТРАНСФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ МАРКЕТИНГУ ОПЕРАТОРІВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ	70

Сосновська О. О. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНФОКОММУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ	74
Сухорукова О. А. ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ВИДАВНИЧИХ ТА МЕДІЙНИХ ПРОЕКТІВ	78
Цимбалюк Г. С. РОЛЬ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ В КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	82
Шейко Ю. О., Юхимчук І. М. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	85
НАПРЯМ 6. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	
Киш Л. М. СТРУКТУРА ТА РОЗПОДІЛ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР У ЛИПОВЕЦЬКОМУ РАЙОНІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	90
НАПРЯМ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА	
Заяць Т. А., Заяць В. С. МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	95
НАПРЯМ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Житар М. О., Ананьєва Ю. В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	99
Школьник І. О., Бочкарьова Т. О. АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ.....	101
НАПРЯМ 9. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
Бондаренко Н. М., Гринько І. С. НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ	107
НАПРЯМ 10. СТАТИСТИКА	
Шестерняк М. М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ.....	111

НАПРЯМ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Ульянова Людмила Петрівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та маркетингу;*

Чайка Юлія Миколаївна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та маркетингу,
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СТАН ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ (НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ)

Функціонування ринкової економіки неможливе без ефективного, відрегульованого ринку праці та раціонального використання людського потенціалу. Саме тому на особливу увагу науковців заслуговують процеси формування досконалих трудових відносин між державою, підприємствами та працівниками, забезпечення рівноваги між попитом та пропозицією робочої сили в межах національного господарства.

Важливим індикатором стану ринку праці завжди є кількісна та якісна характеристики зайнятості населення. Враховуючи, що діяльність людини спрямована не тільки на задоволення життєво необхідних матеріальних потреб, але і потреб інтелектуальних, правильно визнавати двоякий характер категорії зайнятості. З одного боку, зайнятість носить економічний характер, оскільки праця є одним з найважливіших факторів функціонування і розвитку економіки, з другого – за своєю суттю вона соціальна, тому що тісно пов'язана із задоволенням людиною різних потреб у сфері життєдіяльності: набуттям кваліфікації, трудових навичок, прагнення до творчості, самовираження, комунікативності.

Одночасно зайнятість слід розглядати як специфічну категорію, яка, будучи притаманною кожному ступеню розвитку суспільства, повністю визначається характером виробничих відносин, формою власності на засоби виробництва. Це виявляється у всіх найважливіших сторонах організації системи зайнятості: в її суспільному змісті, шляхах формування пропорцій, критеріях розподілу робочих місць. У контексті доповнення соціально-економічної суті зайнятості населення доцільно зробити акцент на тому, що це особлива форма відносин між

працездатним населенням, господарюючими суб'єктами (роботодавцями) і державою.

Зворотним поняттям зайнятості є безробіття, яке є важливою проблемою сучасного українського ринку праці. Його рівень в Україні все ще залишається високим, а попит на робочу силу не відповідає пропозиції. За даними Держстату України, на кінець 2018 р. кількість економічно активного населення віком 15-70 років становить 17,9 млн., серед них 1,7 млн. – безробітні, тобто, без роботи залишається кожен 10 українець. Розрахунок за методологією Міжнародної організації праці, показує, що в Україні безробіття складає – 9,7%, тоді як в країнах ЄС – 7,4%. В Україні серед міського населення рівень безробіття становить 9,0%, серед сільського – 9,7%; серед чоловіків цей показник становив 10,3 %, а серед жінок – 8,0 %. Найнижчий рівень безробіття спостерігається у м. Києві та Одеській області (6,5% і 6,8% відповідно), а найвищий – у Тернопільській, Полтавській, Донецькій та Луганській областях (11,8 %-15,6 %). Найвищий відсоток серед шукаючих роботу зафіксовано серед людей віком понад 45 років (41%) та фахівців із вищою освітою (47%) [1].

Важливе значення має дослідження проблеми безробіття в межах окремих областей нашої країни, зокрема, в одній із найпродуктивніших областей – Дніпропетровській. Чисельність населення цього регіону становить 3307,8 тис. осіб, серед яких 1520,1 тис. осіб є економічно активними, а безробітними є 127,2 тис. осіб, тобто, офіційно не працюючі люди становлять 8,3% від загальної кількості економічно активних осіб. Враховуючи те, що, за розрахунками науковців, офіційні показники приблизно менші від реальних у 4,5 рази, можна стверджувати, що кількість безробітних в даному регіоні становить 572,4 тис. осіб, а це складає 37,65 % від загальної кількості економічно зайнятого населення [1].

В той же час, не дивлячись на наведені дані щодо кількості незайнятого економічно активного населення, необхідно відмітити, що, оскільки в Дніпропетровській області є велика кількість промислових підприємств, то питання про відсутність достатньої кількості робочих місць не стоїть там гостро, як у деяких інших областях. За допомогою ефективних регіональних заходів щодо створення можливостей реалізації трудової активності працездатному населенню проблему безробіття можливо розв'язувати досить оперативно. Мова йде про створення нових робочих місць в межах державного і приватного секторів економіки, вдосконалення процесів працевлаштування та перепідготовку робочої сили з метою забезпечення відповідності між чисельністю трудових ресурсів і робочих місць.

Аналіз стану національного ринку праці не може бути повним та об'єктивним без врахування частки українців, які працюють «в тіні».

Державна статистика свідчить, що поза межами чинного законодавства працюють 21,8% громадян, тоді як у 2017 р. – 22,3%, тобто їхня кількість поступово зменшується завдяки зосередженню державних зусиль на боротьбі з неофіційною зайнятістю.

Підсумок аналізу співвідношення професійно-кваліфікаційного складу безробітних та вільних робочих місць дозволяє зробити висновок про дисбаланс попиту і пропозиції на українському ринку праці. За інформацією відомства, на 3 тис. вакансій економістів є 5 тис. охочих цю роботу отримати. Натомість ринок потребує водіїв, продавців, охоронців, бухгалтерів, кухарів, вантажників, швачок, електрозварувальників, слюсарів, токарів, пекарів, столярів, офіціантів, медичних сестер, трактористів, птахівників, тваринників, інженерів, фармацевтів, педагогів. Зазначений дисбаланс посилює те, що в Україні до 80% випускників шкіл вступають у вищі навчальні заклади, і тільки решта націлена на отримання професійної освіти. В той же час в Україні наявність диплома про вищу освіту не дає гарантії отримати високооплачувану роботу. На обліку у Держслужби зайнятості 304 тис. безробітних, з них з вищою освітою – 47%. У великих містах, таких як Київ, Одеса, Харків, в центрах зайнятості зареєстровано 85-90% безробітних з вищою освітою [1].

Наявність досить вагомої долі людей з вищою освітою у працездатному віці у загальній кількості безробітних є специфікою українського ринку праці. Серед безробітних в Україні 80% зареєстрованих у центрі зайнятості мають вищу освіту. Це обумовлено перш за все тим, що лише 20% випускників середніх навчальних закладів йдуть здобувати професійну освіту, а 80% – вищу. У той же час у Європі статистика протилежна (у всій Німеччині, наприклад, університетів менше, аніж у Дніпропетровській області). Це свідчить про те, що потрібно неодмінно орієнтувати молодь на отримання професійно-технічних спеціальностей: електромеханіка, теплоенергетика, телекомунікації тощо. Крім того, слід проводити роботу з підвищення конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили за рахунок підвищення її якості, тобто, зростання рівня загальної освіти, своєчасного підвищення кваліфікації та забезпечення мобільності працівників. Можливо також розвивати ті галузі, які дають змогу повноцінно відтворювати індивідуальний людський капітал (медицину, культуру, спорт).

Дослідження показує, що найбільшим попитом зараз користуються спеціалісти зі сфер «ІТ, телеком» (розробники та інженери), «Продажі» (менеджери по роботі з клієнтами та спеціалісти роздрібною торгівлі), «Маркетинг». У регіонах у трійку провідних замість сфери «Маркетинг»

тепер увійшли спеціальності зі сфери «Виробництво» (машинобудування та харчова промисловість).

Безумовною проблемою українського ринку праці, наслідки якої виходять далеко за його межі, є низький середній рівень заробітків і відповідно низька питома вага витрат на робочу силу у собівартості виробництва та оплати праці найманих працівників у ВВП, надмірна міжгалузева і низька міжпосадова диференціація заробітної плати, передусім у бюджетній сфері.

Завданням сучасного етапу в сфері державного регулювання зайнятості є перехід до активної політики на ринку праці, яка, на жаль, не достатньо здійснюється сьогодні. В основу має бути покладена модель управління, центральними елементами якої є основні регулятори ринкової організації праці: заробітна плата як ціна послуг праці, конкуренція на ринку праці, трудова мобільність, рівень безробіття.

Світовий досвід ринкових країн свідчить, що в практичній діяльності існують ефективні конкретні напрями для боротьби з безробіттям. Серед них – зниження податків для підприємств за умови збереження робочих місць (для компенсування витрат на прийом нових працівників); надання державою пільгових кредитів для виплати зарплати додатково зайнятим на виробництві, які за розміром будуть дорівнювати зарплаті; створення нових робочих місць за рахунок взяття кредитів для технічного переобладнання і розширення підприємств; створення центрів навчання молодих людей тим професіям, шанси на зайнятість у яких найбільш високі.

Таким чином, щоб покращити стан українського ринку праці необхідно реалізувати наступні заходи: посилити регулюючу роль держави в організації функціонування ринку праці; розширити державну підтримку підприємств, діяльність яких націлена на стабільну кадрову політику, створення нових робочих місць; приведення у відповідність до потреб ринку праці науково-освітнього забезпечення підготовки та перепідготовки кадрів.

Список використаної літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Чорний Олег Віталійович
*кандидат філософських наук,
докторант кафедри маркетингу та аграрного бізнесу,
Вінницький національний аграрний університет*

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ ТА ЇЇ ІННОВАЦІЙНІСТЬ

Сьогодні все важливішими стають тенденції, що стосуються зв'язку економічної науки з іншими науковими галузями. Більше ніж пів століття розвитку міждисциплінарної теорії створили численні переваги в найрізноманітніших галузях народного господарства. Чимало сучасних українських та закордонних дослідників, пов'язують використання міждисциплінарного підходу з інноваційністю та креативністю. Ось чому раціональне застосування міждисциплінарного підходу до економічної науки виявляється напрочуд важливим та корисним, в умовах ХХІ століття.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дав потужний поштовх розвитку науки та освіти. Наукова інформація, що виробляється в США чи Китаї стає миттєво доступною для науковців на іншому кінці планети. Таким самим чином відкритість та підзвітність наукових та освітніх структур вносить свій вклад у порозуміння не лише між національними науковими системами, проте також намагається встановити продуктивні відносини між різними науковими галузям. Наприклад, останнім часом, особливої популярності набув дискурс, що стосується інтеграції між економічною наукою, правом, політологією, державним управлінням та деякими іншими сферами.

Розвиток нових технологій, а також їх використання з метою покращення наукової діяльності, спричиняють не лише позитивний вплив; існує чимало негативних чинників. У світі котрий перенасичений інформацією, доволі часто важко зорієнтуватися в тому яка інформація є цінною, а яка ні. Пересічній людині важко впоратися з обробкою великих об'ємів інформації та їх засвоєнням. В цьому відношенні міждисциплінарна теорія та методологія є продуктивними для впорядкування інформації та знань, що стосуються численних проблем. Ось, як про ситуацію, що склалася пише один з закордонних вчених: «В той час як невизначеність та незахищеність є явно існуючими, так само існують можливості інноваційного та креативного мислення; традиційні дисциплінарні кордони є більш проникними, і нові зв'язки можуть бути створеними» [1, с. 183]. Це означає, що велика кількість інформації, що доступна в мережі, міститься тепер не лише в спеціалізованих підручниках та професійних періодичних виданнях. Тепер, наприклад,

економіст може легко отримати доступ до інформації, що стосується політики, соціології, психології, аграрного сектору, добування ресурсів, тощо. Нові можливості комунікації також суттєво спрощують спілкування між спільнотами професіоналів з метою покращення реальності та досягнення кращого майбутнього.

Окремі закордонні дослідники напряму пов'язують використання міждисциплінарного підходу зі створенням інновацій: «Інтеграція знання між різними дисциплінарними полями стає критично важливою для інноваційного менеджменту» [2, с. 774]. Зважаючи на нові можливості, можна вести мову про отримання приросту знань на основі встановлення зв'язків між двома і більше академічними дисциплінами. Як наслідок, не лише створюються нові міждисциплінарні знання, але також учасники міждисциплінарних досліджень здобувають інноваційні вміння, навички та компетенції.

Якщо говорити про вміння, котрими повинна володіти людина, що створює інновації, то вони багато в чому подібні до тих, якими повинна володіти людина, аби проводити міждисциплінарні дослідження. Такі навички, як креативність, критичне мислення, поглиблений аналіз та синтез, лідерство є необхідними для створення інноваційних проєктів, а також для вдалої інтеграції знань і методів з різних академічних дисциплін. Крім того, можливість досягнення продуктивної комунікації між різними зацікавленими сторонами, у великій мірі залежить, від розуміння корисності інноваційних продуктів. Така сама ситуація склалася з можливістю отримання нового корисного міждисциплінарного знання, що є інноваційним, як таке.

Якщо порівнювати з іншими напрямками розвитку економічної науки, порівняно з міждисциплінарним, то можна згадати економічний імперіалізм. Останній є експансивною економічною теорією, в межах якої постулюється домінантне значення економічної науки в порівнянні з іншими соціальними науками. В розвинутих країнах академічний капіталізм поступово був замінений на міждисциплінарні дослідження економічної науки. Останні є продуктивнішою формою взаємодії між економічною наукою та іншими академічними дисциплінами, де кожна з дисциплін розцінюється, як рівноцінна складова міждисциплінарних досліджень.

Можна стверджувати те, що накопичення складних дисциплінарних знань протягом ХХ століття та створення складних категоріально-понятійних апаратів сепарованих дисциплін, створили ситуацію, коли стали чітко та виразно відчутні межі між окремими науковими дискурсами та освітніми напрямами. Така ситуація наразі вимагає переосмислення взаємодії між відокремленими галузями знань на новому рівні, з врахуванням всієї складності існуючих дисциплінарних

кордонів, термінологій, теорій та методів. Таким чином, застосування міждисциплінарного підходу до економічної науки може не лише створити цінне знання, але й підвищити інноваційність економічних досліджень.

Список використаної літератури:

1. Bronet F. Product design and innovation: evolution of an interdisciplinary design curriculum / F. Bronet, R. Eglash, G. Gabriele, D. Hess, L. Karan // International journal of engineering education. – 2003. – Volume 19, Number 1. – P. 183-191.

2. Hacklin F. Convergence and interdisciplinarity in innovation management: a review, critique, and future directions / F. Hacklin, M.W. Wallin // the service industries journal. – 2013. – Volume 33, Number 7–8. – P. 774-788.

НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Старостенко Ганна Григорівна
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної теорії;*

Перегудова Анастасія Сергіївна
*студентка,
Національний університет державної фіскальної служби України*

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Потреба динамічної інтеграції національних економічних систем у світове господарство є глобальною закономірністю кінця ХХ ст. та ХХІ ст. Сучасний світовий розвиток визначає тенденції до співробітництва та взаєморозуміння, загальний поступ до єдиного, взаємопов'язаного, взаємозалежного миру. Одним із характерних факторів формування цілісного світового господарства виступає тенденція до неухильного розвитку процесів інтернаціоналізації як об'єктивна закономірність розвитку світового господарства. Зміст інтернаціоналізації полягає у розростанні продуктивних сил та виході виробничих відносин за межі національних кордонів. Поняття інтернаціоналізації сьогодні асоціюється з ефективним функціонуванням багаторівневої світової системи господарських зв'язків, яка об'єднує окремі країни в єдиний комплекс.

Процес інтернаціоналізації економіки, взаємодії національних економічних систем, що проявився досить широко вже до ХVІ – ХVІІ ст. у вигляді, насамперед торгових зв'язків країн, до середини ХІХ ст. у результаті бурхливого розвитку капіталістичних ринкових відносин, привів до формування світового ринку.

Інтернаціоналізація відтворювальних процесів – це об'єктивний економічний процес виникнення і розвитку зв'язків між національними господарствами різних країн, що охоплює всі сфери суспільного відтворення і конкретизується у процесі інтернаціоналізації продуктивних сил, техніко – економічних, організаційно – економічних та соціально – економічних відносин, тобто все господарське життя країн. Інтернаціоналізація господарського життя почалася наприкінці ХVІІІ- на початку ХІХ ст. в період промислової революції. Машинне виробництво

передбачає виготовлення великої кількості продукції, що потребує чимало сировини і матеріалів, частину яких необхідно завозити з інших країн, а створену продукцію реалізувати не лише в національних господарствах, а й закордоном.

На цій стадії розвитку інтернаціоналізація відтворювальних процесів здійснювалася передусім на основі інтернаціоналізації процесу обміну. Цей процес інтернаціоналізації формувався на ґрунті територіального поділу світу. У цей період політична карта світу набуває інтернаціоналізація визначеності: з одного боку – розвинені метрополії, з іншого – колоніальні і залежні слаборозвинені країни. На ґрунті територіального поділу світу, відносини обміну базувалися на системі нерівності та експлуатації.

Наприкінці XIX – початку XX ст. інтернаціоналізація господарського життя доповнилась вивезенням капіталу, утворенням міжнародних монополій та завершенням територіального поділу світу. Головною формою інтернаціоналізації господарського життя на цій стадії стало вивезення капіталу. Цей процес та його реалізація у підприємницькій діяльності супроводжувався будівництвом міжнародними монополіями нових фабрик і заводів за кордоном. Загальний та частковий міжнародний поділ праці доповнюється одиничним, тобто по-детальною і коопераційною спеціалізацією. У відносинах між промисловими та слаборозвиненими країнами посилюється нерівномірність та експлуатація, що призвело до перетворення останніх на аграрно – сировинний додаток світового господарства.

Наприкінці цієї стадії інтернаціоналізації (1950-1960-ті роки) країни Азії, Африки та Латинської Америки здобули політичну незалежність. Для подолання вузької і однобічної спеціалізації національної економіки ці країни почали розширювати експорт промислових товарів, і це прискорило процес міжнародного поділу праці у торгівлі. Між розвинутими країнами світу посилюється інтернаціоналізація спеціалізація, а інтернаціоналізація обміну доповнюється процесом інтернаціоналізації виробництва і капіталу.

З середини 50-х років XX ст. У зв'язку з розгортанням нової науково – технічної революції почалося формування технологічного способу виробництва, що базується на автоматизованій праці, в тому числі наукових і капіталомістких технологіях, поглиблюється міжнародний поділ праці (міжнародна спеціалізація, кооперація виробництва), а також науково – технічне співробітництво. У світовому експорті зростає частка наукомісткої продукції.

Двома відносно самостійними процесами інтернаціоналізації відтворювальних процесів стала інтернаціоналізація продуктивних сил та інтернаціоналізація виробничих відносин. Перша передбачає процес

інтернаціоналізації кінцевого елемента цієї системи: засобів виробництва, робочої сили, науки, інформації тощо, посилення елементів їх інтернаціонального відтворення. Найрозвинутіші форми цих процесів – у межах Європейського Союзу, най динамічнішими з – поміж них є інтернаціоналізація процесу відтворення людського ресурсу. Створення спільного ринку робочої сили передбачає вільне переміщення працівників у межах цього об'єднання, вирівнювання заробітної плати, здійснення єдиної соціальної політики тощо, що означає удосконалення трудових відносин. Інтелектуалізація засобів виробництва виявляється у створенні спільних підприємств, спільному будівництву виробничих об'єктів, об'єднанні енергосистем тощо.

Інтернаціоналізація відтворювальних процесів здійснюється в процесі органічного поєднання і злиття монополій (у т.ч. олігополій) цих країн, національних держав та наднаціональних органів в єдиний механізм, формування наднаціональної власності та її поєднання з національною власністю. В ЄС конкретними формами інтернаціоналізації відтворювальних процесів є формування єдиного бюджету для всіх країн цього союзу, спільні витрати на реалізацію досягнутих згод та проектів, узгодження фінансово – кредитної, валютної, податкової інших форм політики, інтернаціоналізації кредитних ринків.

Світовий ринок – це система стійких торгових відносин між країнами, заснованих на міжнародному поділі праці й інших факторів виробництва. Міжнародний поділ праці є вищою формою суспільного територіального поділу праці, причому в сучасних умовах він існує в різних своїх функціональних формах; загального, приватного, одиничного. Поділ праці пов'язаний з поділом таких факторів виробництва, як природні ресурси, капітал, підприємницькі переваги людей, що виявляються продуктом як природного, так і історичного процесу. Становлення світового ринку є лише першим етапом перетворення переважно закритих національних господарських систем під дією могутніх законів товарного виробництва, що зламують національні границі в пошуках нових факторів економічного росту і реалізації економічних інтересів людей.

Із середини ХХ ст. стало можливим констатувати формування світового господарства – більш складного явища в порівнянні зі світовим ринком, що виявився тільки фрагментом нової системи.

Це визначення дозволяє знайти якісно нове в процесі інтернаціоналізації економіки. А саме, країни виявляються пов'язаними між собою вже не тільки і не стільки чисто торговими відносинами, але і взаємним рухом капіталів, робочої сили, а потім і науково-технічних знань.

Інтернаціоналізація відтворювальних процесів – це об'єктивний економічний процес виникнення і розвитку зв'язків між національними господарствами різних країн, що охоплює усі сфери суспільного відтворення і конкретизується у процесі інтернаціоналізації продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин, тобто все господарське життя країни.

Нарешті, у середині ХХ ст. закони ринкової економіки сформували ще більш складне утворення, що фактично поглинуло в собі світове господарство – міжнародну економіку. Три найважливіших моменти відрізняють міжнародну економіку від власне світового господарства: утворення власної, самостійної фінансової системи, становлення системи міжнаціональних і наднаціональних механізмів регулювання, насамперед у вигляді транснаціональних корпорацій і міжнародних економічних організацій, і перехід до моделей відкритих національних економік.

В основі формування міжнародної економіки лежать, як уже відзначалося, закони ринкового господарства. Саме ці закони – закони пошуку шляхів оптимального використання обмежених ресурсів для задоволення потреб суспільства, що постійно зростає, ведуть до розширення просторових параметрів економічної діяльності людей, формують єдність їхнього господарського життя.

Більш конкретно, основними передумовами інтернаціоналізації економіки є особливості розподілу природних, капітальних, трудових ресурсів, розходження рівнів їхнього розвитку, зв'язані з НТП, ріст оптимальних розмірів виробництва, поява глобальних проблем (екологічної, енергетичної, сировинної і ін.), що вимагають координації економічної діяльності міждержавному рівні.

Спроби теоретично осмислити дію економічних законів у сфері міждержавних відносин були зроблені різними вченими в різні періоди часу. Насамперед, мова йде про теорії міжнародної торгівлі. Серед них відзначимо наступні.

А. Сміт затверджував, що поділ праці між країнами базується на принципах абсолютної переваги: країна спеціалізується на виробництві тих товарів, що обходяться їй дешевше, ніж іншим.

Д. Рікардо є автором більш досконалої теорії – теорії порівняльних переваг. Відповідно до неї найбільший обсяг виробництва (і споживання) може бути досягнуто тоді, коли кожна країна спеціалізується на виробництві того товару, альтернативна вартість якого в даній країні менше, ніж в іншу. Тим самим навіть самі відсталі країни мають можливість одержувати ефекти від міжнародних зв'язків. Концепції А. Сміта і Д. Рікардо базувалися на теорії трудової вартості і по суті були одно факторними моделями. Ця обмеженість підходу була переборена вже в ХХ ст. Шведськими економістами З. Хекшером і Б. Оліном.

У 30-х роках вони розвили теорію, у якій порівняльні переваги уже визначалися виходячи з оцінки ряду факторів виробництва, їхнього співвідношення і взаємозв'язку. Відповідно до цієї теорії країни вивозять продукти інтенсивного використання надлишкового фактора і ввозять продукцію інтенсивного використання дефіцитного для даної країни фактора виробництва (праці, капіталу, землі). У результаті відбувається також вирівнювання цін факторів виробництва.

У теорії життєвого циклу товару (Р. Вернон, Ч. Кіндельбергер) передбачається, що виробництво багатьох нових виробів спочатку здійснюється в країнах інновацій з наступним експортом в інші країни спочатку товарів, а потім і капіталів для їхнього виробництва, а в підсумку велика частина товарів (уже застарілих) імпортується країною даного нововведення з-за кордону.

Теорія міжнародної конкурентоздатності нації М. Портера включення окремої країни і фірми в міжнародну торгівлю зв'язує з умовами попиту, зі станом обслуговуючих і близьких видів економічної діяльності, зі стратегією фірми у визначеній конкурентній ситуації.

Теорії міжнародного поділу праці зіграли важливу роль у становленні міжнародної економіки, в оволодінні країнами новими факторами економічного зростання.

З індустріальної стадії починається процес поступового переміщення центра ваги світо господарських зв'язків зі сфери обміну в сферу виробництва. І як наслідок, у даний час важко знайти велику сферу національного господарства, що не залежала б від міжнародних умов виробництва. Сфера міжнародного поділу праці безпосередньо охоплює всі структурні складові суспільного поділу праці. Міжнародний обмін опосередковує загальний поділ праці між великими сферами економіки (промисловість, сільське господарство), частка – між областями цих сфер і одиничне, поглиблюючи предметну, технологічну і по-детальну спеціалізацію. Поділ праці на міжнаціональному рівні поглиблюється і виявляє більш велику перспективність ніж на національному.

Трансграничне переміщення робочої сили також є цікавою і важливою з економічної точки зору формою міжнародних економічних відносин, що формує міжнародний ринок робочої сили і зміцнює цілісність світового господарства.

Тананайко Тетяна Сергіївна
*аспірант кафедри міжнародної торгівлі та маркетингу,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ПОТЕНЦІАЛ BLOCKCHAIN У ФАСИЛІТАЦІЇ ГЛОБАЛЬНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ

У сучасних умовах Blockchain більше не асоціюється виключно з технологією підтримки функціонування криптовалют (Bitcoin, Ethereum та інших), але й активно використовується в політичній торговельній сферах, сфері страхування, державних закупівель. Зважаючи на те, що серед ключових викликів, з якими зіткнулась Світова організація торгівлі (СОТ), є необхідність імплементації правил і норм, пов'язаних з використанням інноваційних технологій цифрової економіки, то доцільним є розгляд потенціалу використання Blockchain для підвищення ефективності торговельної системи.

Наразі Blockchain є предметом досліджень значної кількості науковців, а саме: А. Тапскот та Д. Тапскот вивчають потенціал майбутнього використання технології, М. Вайт, С. Харбер, П. Стоукс, Т. Парк, Ф. Джайлс приділяють увагу в своїх роботах ролі технології в цифровій економіці, Є. Мертенс та О. Савельєв досліджують її корисність у сфері захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Метою роботи є характеристика потенціалу Blockchain у фасилітації процесів міжнародної торгівлі та аналіз викликів, що можуть завадити впровадженню технології у функціонування глобальної торговельної системи.

Blockchain – це захищена від злому, децентралізована і розподілена цифрова база даних транзакцій. На відміну від традиційних баз даних, керованих з центру, ланцюги блоків засновані на одноранговій мережі, яку жодна сторона не може контролювати. Автентифікація транзакцій досягається за допомогою криптографічних засобів, що дозволяє учасникам, які не мають особливої довіри один до одного, співпрацювати без необхідності покладатися на довірену третю сторону. The Economist називає Blockchain машиною довіри.

Завдяки своїм ключовим характеристикам (рис. 1) технологія забезпечує повну прозорість, а оскільки транзакції, додані до Blockchain, мають часову відмітку і не можуть бути легко підроблені, технологія дозволяє легко відстежувати шлях продуктів та транзакцій. Розумні контракти (smart contracts), тобто комп'ютерні програми, які виконуються самостійно із дотриманням певних умов, можуть використовуватися для автоматизації процесів, подальшого скорочення фінансових та часових

витрат. Через свою децентралізовану та розподілену природу і використання криптографічних методів Blockchain вважається дуже стійким до кібер-атак у порівнянні з традиційними базами даних.

Рис. 1. Базисні характеристики технології Blockchain

Джерело: побудовано автором на основі [1]

Потенціал застосування технології як явний, так і латентний відкриває нові можливості для підвищення ефективності процесів, пов'язаних з функціонуванням СОТ. По-перше, Blockchain сприятиме поширенню безпаперової торгівлі. Від фінансування торгівлі до митного оформлення, транспортування та логістики торгівля залучає багато учасників і вимагає інтенсивного використання паперових документів, що значно її сповільнює.

По-друге, невід'ємні характеристики технології також роблять її потенційно цікавим інструментом для реалізації Угоди про спрощення процедур торгівлі СОТ (ТФА): може сприяти спрощенню процедур митного оформлення та більш ефективній, прозорій і безпечній роботі національних «єдиних вікон» (єдиний пункт входу документації для виконання митних формальностей) і підвищенню точності даних. Така технологія зможе повністю себе реалізувати, якщо всі аспекти транскордонних торговельних операцій (від торговельного фінансування до митниці, транспорту та логістики) будуть цифровізовані.

Крім пілотних проєктів Blockchain, пов'язаних з фінансуванням торгівлі, все більша кількість стартапів розробляє додатки для створення каналів, що забезпечують більш швидке, просте та дешеве здійснення транскордонних платежів прискорюючи тим самим диверсифікацію сектору нових фінансових послуг.

Іншою сферою, на яку може суттєво вплинути використання технології, є страхування. Автоматизація процесів шляхом використання розумних контрактів допоможе скоротити витрати на адміністративні

процедури, управляти багатонаціональними договорами страхування. Особливий інтерес для торгівлі представляють проекти, що випробовуються в секторі морського страхування.

Перспективним є використання Blockchain для забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності (ПВ) [4]. Blockchain може бути використаний для надання доказів створення, існування, володіння або першого використання, реєстрації ПВ, управління ПВ в глобальному масштабі, таким чином потенційно сприяючи виникненню «глобальних IP-ланцюгів», більш ефективній боротьбі з підробками.

Blockchain має потенціал щодо вдосконалення процесів державних закупівель, ефективнішого управління державними контрактами та боротьби з шахрайством. Забезпечуючи нові способи відстеження шляху, який проходять продукти, Blockchain є потужним інструментом сприяння прозорості та відстежуваності ланцюгів постачання, допомоги у боротьбі з підробками та побудові довіри споживачів. Після скандалів, які похитнули харчову промисловість останніми роками, великі компанії харчової та роздрібної торгівлі звертаються до Blockchain для того, щоб швидко відстежувати пошкоджену продукцію та допомогти повернути довіру споживачів та підвищити якість продукції, що до них доходить.

Завдяки можливості автоматизувати процеси Blockchain має потенціал для істотного скорочення торговельних логістичних витрат, а також витрат на фінансове посередництво. Оцінки скорочення витрат у фінансовому секторі та галузі судноплавства коливаються від 15 до 30 %. Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму, усунення подібних бар'єрів може призвести до збільшення обсягів торгівлі на 1 трлн. дол. США у наступному десятилітті [3], що повністю корелюється з прогнозним зростанням вартості та використання технології (рис. 2).

Blockchain – потужний інструмент для сприяння участі мікро-, малих та середніх підприємств (ММСП) у міжнародній торгівлі шляхом надання доступу до фінансування, спрощення процедур і скорочення торговельних витрат. Проте ці можливості можуть бути використані за умови, що ММСП володіють належними технічними навичками та користуються вільним доступом до Інтернету.

Однак впровадження технології може супроводжуватись рядом викликів, таких як обмежена масштабованість, надмірне споживання енергії, технологічна сумісність, потреба в розширенні нормативної бази, конфіденційність даних.

Недоліками технології є існування обмеженої масштабованості блоків ланцюгів через заданий розмір блоків і проблеми надмірного споживання енергії. Якщо проблема масштабованості вирішена для Blockchain, що керується консорціумами, то висока енергоємність так і залишається нездоланною.

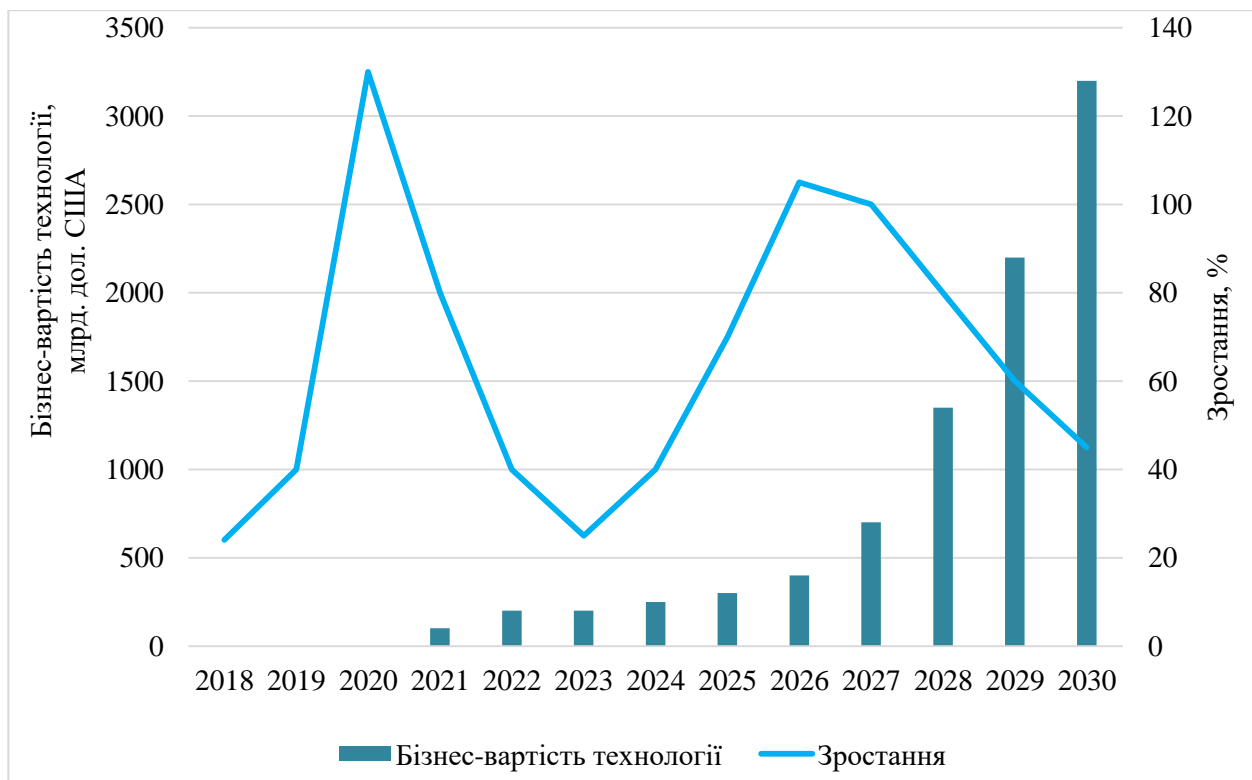

Рис. 2. Прогноз зростанням вартості та використання технології Blockchain

Джерело: побудовано автором на основі [2]

Ще одним викликом є сумісність. Розробляються численні платформи, що використовують різні технічні інтерфейси та алгоритми, які не сумісні один з одним. Наразі Міжнародна торгова палата (ICC), Міжнародної організації зі стандартизації (ISO), Центр ООН зі спрощення процедур торгівлі та електронного бізнесу (UN/CEFACT) та Всесвітня митна організація (WCO) розробляють стандарти, які дозволять забезпечити єдине розуміння процесів відправником, одержувачем і будь-яким консультантом.

Технологія потребує сприятливої нормативно-правової бази, яка визнає правову дію транзакцій Blockchain, роз'яснює чинне законодавство та існуючі зобов'язання, а також регулює доступ до даних та їх використання [5]. Іншим складним правовим питанням є конфіденційність даних. Через повну прозорість транзакцій принципи Blockchain і захисту персональних даних є несумісними.

Отже, Blockchain не є панацеєю від усіх проблем сучасної глобальної торговельної системи. Однак завдяки розвитку технології міжнародна торгівля може радикально змінитися протягом наступних 10-15 років. Необхідно розуміти, що при впровадженні будь-якої інноваційної технології, зокрема, Blockchain, виклики, які необхідно подолати, еквівалентні можливостям, які надає технологія, тому її впровадження у кожній переліченій сфері потребує попереднього детального аналізу

переваг та недоліків, а також інституціоналізації на глобальному та національному рівнях.

Список використаної літератури:

1. Emmanuelle Ganne. Can Blockchain revolutionize international trade? 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.wto.org/english/news_e/news18_e/publ_26nov18_e.htm
2. Blockchain-Based Transformation: A Gartner Trend Insights Report 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gartner.com/doc/3869696?ref=unauthreader&srcId=1-4730952011>.
3. Trade Tech – A New Age for Trade and Supply Chain Finance, World Economic Forum, 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ibm.com/blogs/Blockchain/2018/01/digitizing-global-trade-maersk-ibm>.
4. Савельєв О.І. Авторське прав в епоху Blockchain / О.І. Савельєв // Вісник цивільного права. – 2016. – № 3. – С. 32-36.
5. Kevin Werbach. Trust, But Verify: Why the Blockchain Needs the Law // Berkeley Technology Law Journal. – 2018. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2844409.

НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Барон Ігор Геннадійович

аспірант,

*Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання*

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Актуальним пріоритетом державного управління національною безпекою України є подальша раціональна інституціоналізація цього процесу. Інституціоналізацію забезпечення економічної безпеки держави пропонуємо визначити як процес регламентації нормативно-правового статусу та методичного базису діяльності суб'єктів забезпечення економічної безпеки. На наш погляд, інституціоналізація процесу забезпечення економічної безпеки України неодмінно має передбачати вдосконалення взаємодії державних органів управління та інституцій у сфері забезпечення економічної безпеки держави шляхом системного та раціонального розподілу функцій щодо реалізації цього процесу.

В роботах вітчизняних науковців визначено такі функції механізму забезпечення (гарантування) економічної безпеки держави, як:

- інформаційна, попереджувальна (превентивна), практична, прогностична, регулювальна, захисна, контрольна [1, с. 245-246];

- внутрішні відносно забезпечення національного суверенітету (правотворча, правозастосовна, правоохоронна) та зовнішня (зовнішньо-державна) [2, с. 67-68];

- регулятивна (розподільча), акумулятивна, прогностична, компенсаторна, інформаційна, координуюча, силова, зовнішньополітична [3];

забезпечення національної економічної безпеки, підтримка стабільного правового господарського порядку, забезпечення сталого розвитку національної економіки, забезпечення відновлення економічного розвитку держави [4, с. 60].

На наш погляд, останній підхід до систематизації функцій держави щодо забезпечення економічної безпеки радше відповідає наступному після функцій рівню деталізації управлінської діяльності, а саме – управлінським завданням. Деталізація до рівня управлінських завдань, на наш погляд, дозволяє більш системно та конкретно визначити

управлінські приписи у будь-якій діяльності та регламентувати сфери відповідальності та повноважень органів управління. Керуючись положеннями Стратегії національної безпеки України [5], визначимо завдання забезпечення економічної безпеки держави у контексті подолання актуальних загроз, на які вони спрямовані, а саме: подолання корупції; підвищення ефективності системи державного управління; подолання наслідків економічної кризи; відновлення фінансових ресурсів держави; підвищення рівня життя населення; протидія збройній агресії та гібридним загрозам державного суверенітету України. Вирішення цих завдань має здійснюватися шляхом виконання органами державного управління (а також й недержавними інституціями) функцій щодо забезпечення економічної безпеки держави.

Щодо функцій забезпечення економічної безпеки держави, вважаємо за доцільне погодитися з підходом до їх класифікації, запропонованим І.О. Реваком, який виділяє такі функції [1, с. 245-246]:

інформаційна – передбачає системне повідомлення суб'єктів забезпечення економічної безпеки про реальні та потенційні загрози з метою підвищення рівня їх обізнаності та розробки ґрунтовних превентивних заходів;

попереджувальна – полягає у запровадженні комплексу превентивних заходів з метою мінімізації економічних втрат та інших негативних наслідків від справдження реальних або потенційних загроз економічній безпеці;

практична – передбачає розробку практичних рекомендацій щодо реалізації державної політики забезпечення економічної безпеки;

прогностична – полягає у розробці науково обґрунтованих та статистично значущих прогнозів стану економічної безпеки держави з урахуванням потенційних та реальних загроз;

регулююча – передбачає забезпечення результативності взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки з метою отримання синергетичного ефекту від їх діяльності;

захисна – відповідає за здатність суб'єктів забезпечення економічної безпеки виконувати завдання щодо захисту національних інтересів за умови неочікуваних та непередбачуваних трансформацій внутрішніх та зовнішніх загроз;

контрольна – передбачає впровадження контрольних заходів щодо доцільності застосування суб'єктами забезпечення економічної безпеки методів та інструментів захисту державних національних інтересів.

Зауважимо, що, відсутність регламентації функцій із забезпечення економічної безпеки держави на законодавчому рівні не дозволяє визначити розподіл прав та обов'язків органів управління з належним ступенем обґрунтованості. У контексті необхідності вдосконалення

інституціональної бази забезпечення економічної безпеки України дослідники акцентують увагу на доцільності створення окремого нормативно-правового акту [1], який регламентував би розподіл прав та обов'язків щодо виконання функцій у сфері забезпечення економічної безпеки та послугував базою для подальшого вдосконалення законодавчої бази у цій царині. Регламентація функцій держави на законодавчому рівні створить підґрунтя для раціонального розподілу функцій між органами та ланками державного управління та розробки ефективних механізмів їх взаємодії.

Список використаної літератури:

1. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект / І.О. Ревак // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. – Вип. 2. – 2009. – С. 238-247.

2. Нерсисянц В.С. Теория права и государства / В.С. Нерсисянц. – М.: НОРМА-ИНФА, 2001. – 272 с.

3. Горбулін, В.П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський – К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. – 592 с.

4. Задихайло Д.Д. Функції уряду України в економічній сфері: модернізація конституційно-правового забезпечення / Д.Д. Задихайло. – Харків: Юрайт, 2013. – 121 с.

5. Стратегія національної безпеки України (затверджена Указом Президента України № 287/2015 від 26.05.2015 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015#n14>

Міщук Наталія Володимирівна

*асистент кафедри інформаційних систем у менеджменті,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

В умовах динамічного розвитку світової господарської системи одним з головних чинників економічного зростання кожної країни, зокрема і в Україні, є освіта. Освіта є складною інституцією, від рівня і якості якої залежить розвиток нації, а її місце і роль у життєдіяльності суспільства важко переоцінити. В сучасних кризових умовах ефективний механізм регулювання розвитку освіти, специфічної відтворювальної системи, що

забезпечує задоволення регіональних потреб в освітніх послугах, повинен будуватися на оптимальній взаємодії різноманітних елементів.

У працях багатьох вчених-економістів розкрито сутність і теоретичні основи побудови механізмів управління різноманітними об'єктами і регулювання їх розвитку. Зокрема, економічний механізм аналізували Ільницька Г.Я., Кирик О.А., Ковалюк О.М.; теоретико-практичні питання щодо організаційного механізму досліджували Іванченко А.В., Капталан С.М., Літвінов О.С., Мусаєва І., Шевченко В.; сутність організаційно-економічного механізму розкривають у своїх працях Грішнова О., Куценко А.В., Мочерний В.С., Полозова Т.В., Савіна С.С.; методологічні засади побудови механізму регулювання обґрунтовано у дослідженнях таких вчених як Панухник О.В., Сиченко В.В., Чумак О.В.

Велика кількість публікацій не зменшує актуальності даного дослідження, оскільки залишається дискусійним питання побудови організаційно-економічного механізму розвитку освіти, який є не лише необхідною умовою забезпечення успішного функціонування вітчизняних освітніх закладів, але й передумовою для подолання кризових явищ на ринку освітніх послуг України.

У наукових дослідженнях мають місце різні підходи до трактування сутності понять «економічний механізм», «організаційний механізм» та «організаційно-економічний механізм», а принципи його формування базуються на конкретних завданнях управління чи регулювання.

Економічний механізм, на думку Кирик О.А. – це сукупність економічних методів та важелів, що спрямовують діяльність суб'єктів господарювання у певному напрямі або спонукають їх до досягнення встановлених цілей за рахунок взаємодії ряду підсистем (функціональної, інформаційної, правової та підсистеми забезпечення) [1].

Мусаєва І. стверджує, що організаційний механізм можна розцінювати як сукупність заходів, спрямованих на здійснення послідовного виконання робіт, формування відповідних організаційних структур, у межах яких здійснюється певна діяльність [2].

Літвінов О.С. вважає, що під організаційно-економічним механізмом слід розуміти сукупність управлінських дій спрямованих на організацію взаємодії між елементами системи з метою досягнення їх економічних інтересів із врахуванням особливостей зовнішнього та внутрішнього середовища [3].

На погляд Хринюк О.С. і Дергалюк М.О. «організаційно-економічний механізм» – це певна сукупність елементів організаційного та економічного характеру (об'єктів, суб'єктів, цілей, завдань, способів взаємодії, методів, важелів, інструментів тощо), взаємозв'язаних та взаємодіючих між собою із рухливими внутрішніми та зовнішніми зв'язками на макро-, мезо-, мікрорівнях економіки, її міжгалузевих

комплексів, галузей, первинних ланок тощо, ефективність реалізації якого залежить від здатності створювати відсутні у конкретний момент зв'язки, елементи, стимули тощо [4].

Пантелеєва Н.М., аналізуючи організаційно-економічний механізм регулювання, стверджує, що це «сукупність елементів, призначених для перетворення управлінських, регулятивних і коригувальних дій органів управління на необхідні дії керованих об'єктів» [5].

У дослідженні Панухник О.В. організаційно-економічний механізм регулювання розглядається як система взаємозалежних методів, критеріїв, принципів, параметрів, функцій управління, організаційних структур впливу управлінсько-виконавчих органів всіх рівнів на суб'єкти господарювання [6].

На нашу думку, під *організаційно-економічним механізмом регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці* слід розуміти взаємодію сукупності взаємозалежних структур (органів управління освітньою галуззю та освітніх закладів), яка базується на комплексі критеріїв, методів, принципів, функцій управління, форм регулювання і покликана забезпечити керований інноваційний розвиток системи освіти, ефективне функціонування освітніх установ, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності молоді на ринку праці.

Організаційно-економічний механізм регулювання розвитку освіти є невід'ємною складовою державної освітньої політики, основними завданнями якої є формування та нормативно-правове закріплення стратегії розвитку освіти, визначення цілей, завдань та дій, які будуть спрямовані на забезпечення розвитку системи освіти.

З огляду на те, що освітня сфера є надзвичайно складним об'єктом регулювання, організаційно-економічний механізм регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України повинен складатися з сукупності механізмів впливу на суб'єкт регулювання, ґрунтуватися на загальних та специфічних принципах, реалізовуватись певними формами, методами та інструментами для досягнення поставленої мети.

Формування організаційно-економічного механізму регулювання розвитку освіти є також стратегічно важливим завданням розвитку регіонів України, характерними рисами якого є: 1) пріоритетність довгострокових цілей; 2) узгоджене планування освітнього процесу; 3) активна участь освітніх закладів у визначенні перспективних напрямків розвитку; 4) функціональний тип структури управління; 5) нормативно-правовий підхід вирішення проблемних питань функціонування; 6) організаційне проектування як метод організаційного реформування системи освіти.

Ефективний механізм регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці ринку, який спрямований на реалізацію потреб громадян в якісній освіті, необхідно розробляти, впроваджуючи сучасні принципи державної освітньої політики. Найбільш значущими принципами державного регулювання розвитку освіти, на нашу думку, є:

- забезпечення доступності освіти;
- забезпечення рівності права на освіту;
- забезпечення рівня і якості освіти;
- забезпечення конкурентоспроможності випускників;
- поєднання пріоритетності освіти з досяжністю стратегічних цілей розвитку держави;
- державна підтримка підготовки фахівців для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень;
- сприяння співробітництву освіти, науки і бізнес-структур тощо.

Основними формами регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України є:

1. Правове регулювання – це сукупність інструментів, які використовуються державою для впливу на суспільні відносини між елементами освітньої системи в межах правового поля;

2. Адміністративне регулювання, яке реалізується завдяки виконанню посадових обов'язків та розпоряджень усіма гілками ієрархічної структури управління освітньою системою;

3. Фінансово-економічне регулювання передбачає створення сприятливих умов для економічного розвитку галузі за допомогою фінансових інструментів.

Отже, організаційно-економічний механізм регулювання розвитку освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України є не лише необхідною передумовою для подолання кризових явищ на вітчизняному ринку освітніх послуг, пов'язаних з неефективним регулюванням освітньої системи, а й інструментом забезпечення успішного функціонування освітніх закладів. Для забезпечення реалізації та ефективного функціонування інструментів регулювання освіти в системі конкурентоспроможності молоді на ринку праці України необхідно вдосконалити організаційно-економічний механізм розвитку освітньої системи освіти.

Список використаної літератури:

1. Кирик О.А. Економічний механізм інноваційної діяльності авіакомпаній: дис. ... кандидата екон. наук 08.00.04 /Національний авіаційний університет Міністерства освіти і науки України. – Київ, 2015. – Режим доступу: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/14798>

2. Мусаєва І. Сутність організаційного механізму державного управління фінансовим забезпеченням регіону / І.Мусаєва // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. / за заг. ред. В.С. Загорського, А.В. Ліпенцева, Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2016. – Вип. 3 (48). – С. 208-215. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_48/fail/25.pdf

3. Літвінов О.С. Визначення сутності та складових організаційно-економічного механізму управління підприємством в умовах інноваційного розвитку/О.С. Літвінов, С.М. Капталан//Управління розвитком. – 2016. – №3 (185). – С. 59-65. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6032>.

4. Хринюк О.С., Дергалюк М.О. Генезис наукової думки щодо поняття «організаційно-економічний механізм»/ О.С.Хринюк, М.О. Дергалюк // Економічний вісник НТУУ "КПІ". – 2017. – №14. – Режим доступу: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/viewFile/108769/103711>

5. Пантелєєва Н.М. Організаційно-економічний механізм управління інноваціями банківської системи / Н.М. Пантелєєва // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2013. – № 1 (16). – С. 123-128. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2013_1_25.

6. Панухник О.В. Організаційно-економічний механізм регулювання регіонального розвитку України / О.В. Панухник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – №5. – С. 200-204. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2013_5_47.

Павлов Владислав Владиславович

кандидат економічних наук,

Київський національний університет технологій та дизайну

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ АКТИВІЗАЦІЮ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Розвиток інноваційного середовища в сучасних умовах потребує узгодження дій окремих суб'єктів економіки з державою з метою отримання оптимальної комбінації конкурентних переваг, що найбільшою мірою сприятиме реалізації національної стратегії інноваційного розвитку.

В умовах зростаючих потреб інвестування розвитку інноваційного середовища сучасної економіки, ефективна взаємодія між державою (органами місцевого самоврядування) та приватними структурами є важливим науковим завданням, від вирішення якого залежить в значній мірі досягнення цілей інноваційного розвитку як окремих регіонів, економічних суб'єктів, так і країни в цілому. Одним із практичних

напрямків покращення використання ресурсної бази економічних суб'єктів країни та переваг від її концентрації, що формують джерела розвитку інноваційної економіки за сучасних умов, є проекти, що створюються та реалізуються внаслідок розуміння високого потенціалу синергії державної та приватної сфери, їх поєднання, створення атмосфери довіри та співпраці, – проекти, створені на основі державно-приватного партнерства (далі – ДПП) [1; 2].

Теоретичні засади сучасного державно-приватного партнерства закладено теорією "X" (X-ефективність), розробленою Лейбенштайном у 1966 році [3]. Дана теорія привернула увагу до наслідків бюрократичного способу втручання державних установ у діяльність бізнесу. Згідно з цією теорією, інститут державно-приватного партнерства є необхідним для того, щоб обмежити невдачі громадських організацій, пристосовувати їх діяльність до діяльності в умовах ринку та підвищити їх конкурентоспроможність.

Сучасні дослідники розглядають в якості суб'єктів, від дій яких залежить інноваційний розвиток країни, державу, підприємства, установи освіти та науки [4; 5], в цілому досить предметно розкриваючи теоретико-методологічні засади та практичні проблеми державно-приватного партнерства, як форми взаємодії суб'єктів національної інноваційної системи [6]. Дане дослідження зосереджується на збагаченні наукового розуміння процесів стимулювання розвитку інноваційного середовища в країні шляхом теоретичного обґрунтування та концептуальної розробки проблематики взаємодії державного та приватного секторів економіки у рамках державно-приватного партнерства.

При здійсненні інноваційної діяльності економічні суб'єкти – представники приватного бізнесу, користуються державною макроекономічною інфраструктурою, реалізуючи, водночас, власні (корпоративні) інфраструктурні рішення, які сприяють створенню, реалізації на практиці та поширенню інновацій, як власних, так і інших економічних суб'єктів. І в цьому сенсі інноваційне середовище можна трактувати як своєрідну «надбудову», сукупність умов для успішної реалізації інновацій у певній країні. Як наслідок, удосконалюються форми проінноваційного підприємництва та створюються сприятливі умови для розвитку.

Сутність ДПП базується на передумові, що ефективні дії для вирішення місцевих проблем вимагає співпраці між представниками державного сектору та бізнесу, а також забезпечення ефективності цієї співпраці за допомогою інструментів впливу на процеси [7]. Практика реалізації проектів ДПП показує, що державні органи в країнах з розвиненою національною інноваційною системою більш схильні брати участь у цих проектах, і що ініціативи ДПП більш поширені в політично

стабільних країнах з відповідальними урядами [8]. Інтерес до подібної взаємодії, як правило, ініціюється та моделюється державою [3].

Ключовими концептами-складовими побудови моделі ефективного ДПП є: довіра, партнерство, мета, переваги та ризики. Водночас, слід особливо зауважити, що партнерство означає рівність. З одного боку, партнерами є уряд та органи місцевого самоврядування, а з іншого – приватний бізнес. Така рівність пов'язана зі значною відмовою від владної або адміністративно-правової функції, яку найчастіше виконують органи державної влади та місцевого самоврядування. Партнерство є моделлю відносин між партнерами, включаючи співпрацю, рівність прав та обов'язків, повагу до автономії, толерантність.

Намагаючись узагальнити та взаємопов'язати існуючі наукові погляди, автор даної роботи формулює наступне поняття: державно-приватним партнерством є угода між двома або більше сторонами (принаймні одна з яких представляє державний сектор і яка погодилася співпрацювати для здійснення спільних інвестицій із використанням спільних фондів), які погоджуються на взаємну відповідальність та ризик, а також на участь у розподілі досягнутого результату на основі рівності прав сторін угоди. Така співпраця базується на взаємних знаннях кожного партнера, різноманітності їх ресурсів, як матеріальних, так і, особливо в інноваційній сфері, – нематеріальних, та розподілі повноважень.

Переваги активізації ДПП як чинника формування ефективного інноваційного середовища в Україні, на думку автора, можна загалом сформулювати наступним чином: 1) деполітизація управління місцевими службами (комунальними, транспортними тощо) та демонополізація їх статусу, можливість на цій основі надавати інноваційні послуги та створювати конкурентне середовище інноваційних пропозицій від приватного бізнесу, державних служб та спільних державно-приватних проєктів; 2) розвиток інфраструктури, яку може використовувати для пропозиції інноваційних послуг як приватний бізнес, так і державні структури та служби; 3) впровадження нових технологій на основі концентрації та акумулювання державно-приватних ресурсів; 4) більша мобілізація сил, що спрямовує учасників на швидке та ефективне виконання робіт за проєктами ДПП, передусім через те, що бізнес-партнер та суспільство отримає вигоди після реалізації спільних дій в межах ДПП; 5) нижчі сукупні витрати: приватний сектор більш вмотивований зменшити витрати за проєктом, більш мобільний та здатний до адаптації в умовах зміни ринкової кон'юнктури; 6) кращий розподіл ризиків: основним елементом ДПП є передача ризику на сторону, яка буде нести її за меншу вартість; 7) посилення стимулів до дії: приватний сектор, як той, хто несе фінансовий ризик, більш рішуче

налаштований працювати ефективніше; 8) вища якість послуг: міжнародний досвід свідчить про вищу якість послуг, що надаються в результаті державно-приватного партнерства; 9) створення потоку додаткових доходів: приватний партнер може отримати додаткові доходи від третіх сторін за рахунок використання додаткових ресурсів.

Партнерство забезпечує інтенсивну співпрацю у реалізації проектів шляхом такого розподілу завдань та ризиків, який найкращим чином використовує сильні сторони кожного з учасників. Держава, сприяючи та беручи участь у подібному партнерстві, стимулює попит на інновації, для чого вона повинна стимулювати стосовно інноваційного середовища України: 1) створення зв'язного інституціонально-регульовального оточення високотехнологічної промисловості; 2) реформування інституції нагляду і контролю ринку; 3) підвищення рівня кваліфікації державних службовців у сфері роботи з ринком високих технологій; 4) інтенсифікацію співробітництва з іншими, регіональними, міжнародними, глобальними інституціями ринкового нагляду з метою збільшення ефективності протидії деформаціям ринку та забезпечення безпеки споживачів продукції; 5) інноваційно-партнерські публічні замовлення – впровадження моделі управління закупівлями у рамках публічних замовлень.

Для України ДПП за умов реалізації вказаних дій може стати чинником стимулювання розвитку інновацій, однією з форм взаємодії економічних суб'єктів в процесі створення, передусім, високоякісної публічної інфраструктури та фінансування цього створення. Водночас ефективність ДПП забезпечується передусім за умови, якщо це забезпечує відчутне скорочення витрат за проектом, підвищує інноваційність та / або вдосконалює систему управління в процесі та після реалізації проекту. Основною ж умовою функціонування таких проектів є існування взаємної, економічно вигідної перспективи для учасників проекту, пропри те, що вони можуть належати до абсолютно різних фінансових та організаційних сфер.

У макроекономічній перспективі розвиток ДПП в Україні сприятиме збільшенню кількості та обсягів інвестицій в інновації, що відобразиться на динаміці інноваційного розвитку країни, підвищенню ефективності функціонування національної інноваційної системи, що базуватиметься на апробованих та базованих на довірі між суб'єктами інноваційної діяльності інституціях, підвищенню рівня якості державних послуг. Зрештою, все це прямо відбиватиметься на динаміці економічного розвитку країни та покращенні рівня життя її громадян.

Список використаної літератури:

1. Хєда С. Державно-приватне партнерство: світовий досвід і перспективи розвитку в Україні / С. Хєда // Юридична Газета. –2014. – № 31-32. – С. 18-22.
2. Шевченко Б. О. Відносини партнерства в контексті трансформаційних змін державного управління в умовах глобалізації / Шевченко Борис Олексійович // Технологічний аудит та резерви виробництва. – 2015. – № 1/7(21). – С. 12-17.
3. Судариков А. Л. Государственно-частные партнерства в сфере науки, технологий и инноваций: зарубежный опыт / А. Л. Судариков, А. В. Грибовский // Инновации. – 2012. – № 7 (165). – С. 47-59.
4. Деркач Т. В. Теоретико-сутнісний аналіз економічної інтеграції, як економічного процесу / Т. В. Деркач, В. М. Лисюк // Наук. зб. Економічні інновації.– 2015. – № 59. – С. 194-200.
5. Кіндзельський Ю. Інституціональні аспекти відтворення у контексті структурних трансформацій / Ю. Кіндзельський // Економіка України. – 2007. – № 2. – С. 4-13.
6. Peteri G. PPP: past, presence and prospects [Electronic resource] / G. Peteri. – 9 Oct., 2016. – Mode of access: <http://publicgoods.eu/ppp-pastpresence-and-prospects>.
7. Пашинська К. С. Форми державно-приватного партнерства [Текст] / Ксенія Сергіївна Пашинська // Економічний аналіз, 2015. – Том 22. – № 1. – С. 48-52.
8. Chou J.-Sh. Cross-country comparisons of key drivers, critical success factors and risk allocation for publicprivate partnership projects / Chou J.-Sh., Pramudawardhani D. // International Journal of Project Management. – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0263786314002117>.

НАПРЯМ 4. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Алебрі Мохамед Абдулла
аспірант,

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ДЛЯ СИСТЕМ ВОДОВІДВЕДЕННЯ

З економічного погляду і враховуючи геологічні й гідрологічні фактори, а також структуру населених пунктів Австрії (особливо в гірських районах), цей рівень підключення до систем водовідведення вважається максимальним. Подальше розширення ступеня запровадження комунальної каналізації є неефективним, особливо через низьку щільність населення в сільських районах країни.

Державна підтримка для систем водовідведення в Австрії має два джерела: прямі надходження муніципалітетів (оскільки у більшості випадків саме вони є власниками) за рахунок плати користувачів за послуги комунальних компаній та державне фінансування коштами федеральних владних структур і дев'яти регіональних представництв.

Політика в галузі водного господарства *Бельгії* протягом тривалого часу стикалась із серйозними проблемами, серед яких особливе значення мала охорона здоров'я населення. Цьому сприяло і те, що рівень підключення населення до систем водовідведення в країні був досить низьким. З плином часу обсяг інвестицій у сектор збільшувався за рахунок субсидій, які відігравали важливу роль у схемі їх фінансування [4, с. 7].

Перші законодавчі акти, які регламентували застосування субсидій у системі водозабезпечення і каналізації, з'явилися 1907 року. В той же час відповідальність за здійснення необхідних заходів щодо підтримки стандартної якості води була покладена на муніципалітети. Якщо ці структури не могли забезпечити заданий рівень якості, то Національна водорозподільна компанія, створена ще 1913 року на державному рівні, повинна була віднайти фінансування для необхідних інвестиційних проектів, причому кредитна ставка за такими проектами не перевищувала 4 %.

Перший спеціалізований закон про охорону води в Бельгії набув чинності 1950 року, згідно з яким, муніципалітети несли повну

відповідальність за стан мереж водовідведення та очищення стоків (включаючи планування, будівництво й експлуатацію). Щоб сприяти більш ефективному вирішенню окремих проблем, у 60-ті роки муніципалітети почали об'єднуватися і створювати міжмуніципальні органи. Одночасно національний уряд фінансував майже 80 % витрат у секторі водо забезпечення [1, с. 89]. Через недостатній фінансовий потенціал і відсутність необхідних науково-технічних розробок, а також низьку зацікавленість широке запровадження системи водовідведення здійснювалось дуже повільно.

У 1971 році в Бельгії прийнято новий закон про захист континентальних вод, який визначав, що до сфери діяльності муніципалітетів віднесено лише систему водовідведення (планування, будівництво та експлуатація). Крім того, передбачалось створення трьох державних компаній, які відповідали за очищення стічних вод [2, с. 45].

Після завершення процесу федералізації 1974 року в кожному регіоні переглянули водогосподарську політику, яка включала і відповідні структури фінансування. На основі закону 1971 року у Фландрії створено дві територіальні компанії водоочищення: прибережного басейну (Waretzuivering Maatschappij van het Kustbekken) і Фламандська компанія водоочищення (Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij), до складу яких увійшли муніципальні очисні станції стоків. У 1980 році проведено нові структурні реформи, що привело до подальшої регіоналізації водного господарства. Фламандська водна компанія (Vlaamse Maatschappij voor Waterooziening) вже відповідала за водорозподіл, а Фламандська компанія водоочищення – за очищення стічних вод. Також були введені платежі для промислових підприємств і населення, які використовували для фінансування очищення стоків. Ці платежі з фіксованою ставкою виплачувалися всіма промисловими підприємствами і побутовими споживачами.

У 70-80-ті роки муніципалітети продовжували отримувати значну державну підтримку, проте, у зв'язку з комунальними проблемами і державними реформами, які заблокували виконання багатьох політичних рішень, будівництво систем водовідведення відбувалося вкрай низькими темпами і проблеми в секторі залишались невирішеними. Так, рівень підключення до відповідних систем залишався значно низьким, водні об'єкти продовжували забруднюватись, особливих обсягів фінансових та інших ресурсів потребувала ліквідація постійних підтоплень території, рівень підключення до систем очищення стоків становив 23 % від 1980 року, тобто був дуже низьким за європейськими стандартами, особливо якщо враховувати рівнинний характер ландшафту країни. На початку 1990 року системи Фландрії очищували лише 30 % відведених стоків.

Історично французькі муніципалітети відповідали за надання багатьох комунальних послуг, включаючи водовідведення та очищення стоків [3, с. 47]. Щоб забезпечити надання цих послуг, вони використовували декілька підходів, що, у свою чергу, сприяло появі складної схеми, а саме: муніципальні комунальні підприємства, міжмуніципальні партнерства; муніципальні комунальні компанії; передача обов'язків приватним компаніям, які відповідають лише за контроль, експлуатацію та обслуговування, або чистих концесій, що відповідальні тільки за фінансування структури.

Список використаної літератури:

1. Водне господарство в Україні / за ред. А. В. Яцика, В. М. Хорева. – К. : Генеза, 2000. – 456 с.
2. Водогосподарський комплекс у басейні Дніпра : монографія / В. І. Вишневський, В. А. Сташук, А. М. Сакевич. – К. : Інтерпрес ЛТД, 2011. – 188 с.
3. Вострікова Н. В. Аналіз стану законодавчої бази щодо інтегрованого управління водними ресурсами в Україні / Н. Вострікова // Державне будівництво. – 2014. – № 1. – С. 45-50.
4. Сташук В. Сучасний стан та перспективи розвитку управління водними ресурсами України / В. А. Сташук // Водне господарство України. – 2012. – № 5. – С. 5-9.

Алхемері Мохаммед Алі

аспірант,

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ АНТИКРИЗОВОЇ ПОЛІТИКИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

Обов'язковою умовою підходу до реалізації регіональної антикризової політики є його комплексність [1, с. 76]. У процесі управління необхідно вдосконалювати окремі регіональні підсистеми, які діють в межах, визначених загальною антикризовою стратегією. При вирішенні проблеми розробки організаційно-економічного механізму реалізації регіональної антикризової політики виникає питання, пов'язане з визначенням поняття «організаційно-економічний механізм». Організаційно-економічний механізм реалізації регіональної антикризової політики – це система управлінських впливів на сукупність різних

взаємопов'язаних факторів, що визначають економічну ефективність використання регіональної антикризової політики, які перебувають у взаємодії і взаємозв'язку описуваної економічної моделі, для досягнення поставлених цілей управління [2, с. 118].

Організаційно-економічний механізм реалізації регіональної антикризової політики – це поняття, яке охоплює організаційно-господарські аспекти економіки регіону, в сукупності забезпечують його функціонування, тобто економічний механізм повинен мати відповідне організаційне забезпечення, а саме, повинні бути забезпечені необхідні організаційно-технічні умови (розроблені конкретні процедури і технології управління та ін.).

Метою роботи організаційно-економічного механізму реалізації регіональної антикризової політики є оптимізація результату для якнайшвидшого досягнення поставлених цілей шляхом підвищення ефективності використання регіонального інноваційного, виробничого, кадрового, фінансового потенціалів. Тому стоїть завдання розробки такого механізму, який би описував всі наявні ресурси в їх взаємодії, а також дозволяв би при певних обставинах знаходити їх оптимальне співвідношення, яке б максимізувало результат діяльності підприємства (створювану цінність, ступінь досягнення поставлених цілей).

Для того щоб розробити механізм управління взагалі і організаційно-економічний механізм реалізації регіональної антикризової політики – зокрема, необхідно:

- визначити мету управління, виходячи з мети з'ясувати, що для регіону є створеною цінністю (вхідний потік грошових коштів, зростання клієнтської бази, збільшення числа інновацій та ін.);
- описати систему чинників, які впливають на регіональні потенціали та їх трансформації, які визначаються фактичною кількісною та якісною наявністю, а також ефективністю управління);
- формалізувати економічну модель, яка лежить в основі роботи механізму, яка, по суті, являє собою опис взаємозв'язку керуючих впливів, характеристик системи чинників, які впливають, та результату їх діяльності, визначити сферу варіювання характеристик системи чинників, які впливають;
- розробити організаційну складову – технологію (алгоритм) механізму, який лежить в основі його роботи.

До організаційно-економічного механізму доцільно пред'являти певні вимоги. Принципи організаційно-економічного механізму реалізації регіональної антикризової політики наступні [3, с. 77]:

- комплексність;

- налаштування на управління виробничим, інноваційним, організаційним, фінансовим потенціалами регіону з урахуванням його особливостей;

- можливість визначення та вимірювання причинно-наслідкового впливу всіх ресурсів підприємств (як матеріальних, так і інтелектуальних);

- наявність інструментарію оцінки;

- наявність чіткої технології (алгоритму) роботи механізму;

- принцип єдності цілей управління на різних рівнях ієрархії;

- принцип адекватності: методи розробки і прийняття рішень у кризовій ситуації повинні бути адекватні реальній ситуації;

- принцип системного підходу до вирішення поставлених завдань;

- принцип цілеспрямованості;

- принцип провідної ланки;

- принцип оптимальності.

Отже, виходячи з особливостей регіональної антикризової політики, необхідно дотримуватися підходу до антикризового управління на основі аналізу трансформацій ресурсів (тобто операцій, пов'язаних з їх використанням, задіянням у процесі роботи і для отримання доходу, який в подальшому буде називатися технологією організаційно-економічного механізму реалізації регіональної антикризової політики. Ця технологія являє собою комплексний підхід до антикризового управління, який допоможе максимально ефективно використовувати всі наявні у регіональних кластерів ресурси для досягнення поставлених цілей і зростання одержуваних доходів.

Список використаної літератури:

1. Повна С. В. Публічне управління регіональними інноваційно-інвестиційними процесами в умовах децентралізації влади / С. В. Повна // Публічне адміністрування: наукові дослідження та розвиток. – 2017. – № 2. – С. 75-83.

2. Приходченко Т. А. Антикризове управління регіональним розвитком України / Т. А. Приходченко // Стратегія економічного розвитку України. – 2016. – № 39. – С. 118-126.

3. Сокіл В. В. Сутність фінансової конкурентоспроможності регіону як об'єкта публічного управління / В. В. Сокіл, І. О. Дегтярьова // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України. Серія: Державне управління. – 2017. – № 1. – С. 76-83.

Вавренюк Сергій Анатолійович
*кандидат наук з державного управління,
докторант навчально-науково-виробничого центру,
Національний університет цивільного захисту України*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сьогодні Україна знаходиться на шляху сучасного розвитку та рухається в бік європейської інтеграції, при цьому основна орієнтація спрямована на фундаментальні цінності західної культури, а саме: дотримання прав людини, парламентаризм, свобода слова та пересування, вільне здобуття вищої освіти, все те, що є критерієм громадянського демократичного суспільства.

Процеси глобалізації, які відбуваються в суспільстві, а також потреба створення комфортних умов для індивідуального розвитку особистості та його самореалізація, змушують проводити зміни та реформування системи освіти в нашій державі, удосконалювати та підвищувати рівень якості цієї освіти.

Однією з основних стратегічних завдань реформування вищої освіти можна визначити як перехід від кількісних показників освітніх послуг до якісних. При цьому повинні дотримуватися та виконуватися наступні принципи, а саме:

- реформування вищої освіти ґрунтується на національній ідеї, зміст якої полягає в тому, що зберігаються та примножуються національні освітні традиції;

- для розвитку вищої освіти характерним є підпорядкування законам ринкової економіки. При цьому зберігається закон поділу праці, закон змінності роботи та закон конкуренції, так як для формування логіки суспільного розвитку виключно важливою є економічна сфера;

- для розвитку вищої освіти України важливим є її розгляд в контексті тенденцій розвитку сучасних світових освітніх систем.

Тому одним з напрямків розвитку вищої освіти нашої країни, сьогодні є необхідність розробки довгострокової програми структурної адаптації сучасної освітньої політики до нових міжнародних умов та міжнародних стандартів, відповідно затверджених класифікацій [1].

Незадоволеність нашої держави результатами системи вищої освіти призвела до необхідності її реформування. З цією метою важливим моментом є виробити стратегічні напрями розвитку вищої освіти на перспективу, а також можливість конкурувати на європейському освітньому ринку.

Стратегічні напрямки вищої освіти повинні супроводжуватися низкою завдань, основними серед яких повинні бути забезпечення конституційних прав усіх громадян для отримання якісної вищої освіти, а також рівноправність в можливості отримання освітніх послуг. Процес реорганізації системи вищої освіти повинен бути спрямований на забезпечення захисту національних, регіональних, а також місцевих інтересів усіх суб'єктів, які задіяні в національній системі вищої освіти України.

У стратегії також передбачається трансформація закладів вищої освіти в центри незалежної думки, створення конкуренції між університетами, що буде запорукою високої якості вищої освіти, а також створення надійного взаємозв'язку між ринком праці та освітньою системою, де основний акцент робиться на інтеграцію освітнього вітчизняного простору в світовій та європейській освітньо-науковий світ.

Реформи в галузі вищої освіти планується здійснювати шляхом виконання десяти напрямів, які передбачаються в Стратегії реформування освітнього простору України.

Щодо даних напрямків, одним з них є реформування системи вищої освіти на основі права на вільний доступ до вищої освіти. При цьому доречним є приведення норм законодавства, які регламентують доступ до вищої освіти згідно вимог Конституції України, а також чітко визначають умови прийому абітурієнтів до закладів вищої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання.

Ще одним моментом є створення системи забезпечення якості вищої освіти, яка буде відповідати рекомендаціям та стандартам європейського освітнього простору. Така система дасть можливість враховувати кращі світові практики, а також буде виступати однією з головних технологій досягнення відповідності системи освіти висунутим вимогам та потребам особистості і суспільства в цілому.

При стратегічному реформуванні системи освітнього простору важливо враховувати інтеграцію вищої освіти та науки, яка буде досягатися за допомогою підвищення співвідношення та якості інноваційної та дослідницької діяльності в університетах, де важливим аспектом є актуальність змісту вищої освіти та рівень компетентності претендентів в плані дослідницької діяльності.

Також одним із завдань Стратегії реформування є надання закладам вищої освіти розширеної автономії. При якій буде розширена академічна та частково організаційна складова автономії, університети отримають гарантовані майнові права, право власності на результати наукової діяльності, особливо на ті, які виконані по бюджетному фінансуванню. Тому в Стратегії реформування також передбачено перетворення системи фінансування вищої освіти. В результаті такого реформування має

відбутися підвищення ефективності державних витрат на роботу системи вищої освіти без серйозного збільшення частки в консолідованому бюджеті країни, для можливості забезпечення потреб суспільства, тим самим забезпечуючи якісною освітою людей, які здатні здобувати вищу освіту. При такому підході поряд з державним замовленням з'являється можливість використовувати інші сучасні форми фінансування вищої освіти.

Ще один напрямок реформування вищої освіти – це інтеграція в світовий та європейський освітній та науковий простір [2]. Цим самим є можливість забезпечити реальне входження вітчизняної системи вищої освіти в світовий освітній простір за рахунок інтернаціоналізації, досить хорошого рівня відкритості та прозорості, а також інституційного вдосконалення.

До головних напрямів, які вплинуть на розвиток системи вищої освіти в нашій державі, на наш погляд, можна віднести:

- оптимізація стратегічного плану розвитку освітньої системи, при якій будуть визначені пріоритети розвитку саме тих спеціальностей та напрямів, від яких в основному залежить економічний рівень розвитку цілої держави;

- розробка системи відбору абітурієнтів для закладів вищої освіти, де будуть враховуватися схильність та придатність особистості до певного напрямку за професією;

- впровадження ефективної системи підготовки студентів, а також оцінка їх якості знань та трудового потенціалу;

- удосконалення системи підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації;

- розробка критеріїв оцінки закладу вищої освіти за ефективністю роботи та якістю наданих знань.

Як підсумок варто зазначити ,що тут важливим аспектом є адаптація сучасної системи вищої освіти України до нових соціально-економічних умов.

Список використаної літератури:

1. Vavreniuk S.A. (2018). Evropejskie tendencii razvitiya poslediplomnogo obrazovaniya [European trends in the development of postgraduate education]. Polish journal of science: nauk. Zhurnal, 9, 29-32 [in Russian]

2. Dombrovska, S.M. (2013). Suchasni tehnologiyi vprovadzhennya innovacijnih derzhavnih mehanizmiv reformuvannya sistemi osviti v Ukraini [Modern technologies of implementation of innovative state mechanisms for reforming the education system in Ukraine]. Universitetski naukovі zapiski = University Scientific Notes: Chasop. Hmelnic. un-tu upr. ta prava, 2, 5-11 [in Ukrainian].

Вагонова Олександра Григорівна
*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри прикладної економіки, підприємництва
та публічного управління;*

Прокопенко Василь Іванович
*доктор технічних наук,
професор кафедри прикладної економіки, підприємництва
та публічного управління;*

Яремчук Ірина Олександрівна
*старший викладач кафедри
прикладної економіки, підприємництва та публічного управління,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЩОДО ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Закріпивши право територіальної громади безпосередньо здійснювати місцеве самоврядування, законодавець підвищує роль і значення різноманітних форм її прямого волевиявлення з метою вирішення або участі у вирішенні питань, віднесених до компетенцій місцевого самоврядування, включаючи й ті з них, що пов'язані з охороною навколишнього середовища, залученням природних ресурсів та утвердженням екологічної безпеки. Закон про місцеве самоврядування [1] посилив роль територіальних громад у вирішенні питань, пов'язаних з використанням природних ресурсів, а саме: регулювання земельних відносин, а також надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення; обґрунтування рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду; надання згоди на розміщення нових підприємницьких об'єктів на території села, селища, міста.

Наразі актуальним стає питання як громаді реалізовувати свої можливості, щоб сприяти розвитку регіону, й водночас ощадливо використовувати, зберігати, примножувати та відновлювати природні ресурси.

Окремим питанням ефективності використання природних ресурсів вітчизняні науковці й практики приділяють достатньо уваги. Встановлено, що із загальної кількості (понад 8200) родовищ корисних копалин на балансі України – 80% становлять родовища «загальнопоширеної» категорії: будівельних матеріалів (суглинок, пісок, глина, камінь – 43%), торфу (19%), сапропелю (озерного мулу – 3%) та питної води (12%) [2]. Виходячи з географічного розташування, рівня технологічного розвитку та

наявності значних, за Європейськими мірками, мінеральних ресурсів, Україна в найближчій перспективі приречена на інтенсивне їх використання та розвиток гірничодобувної галузі.

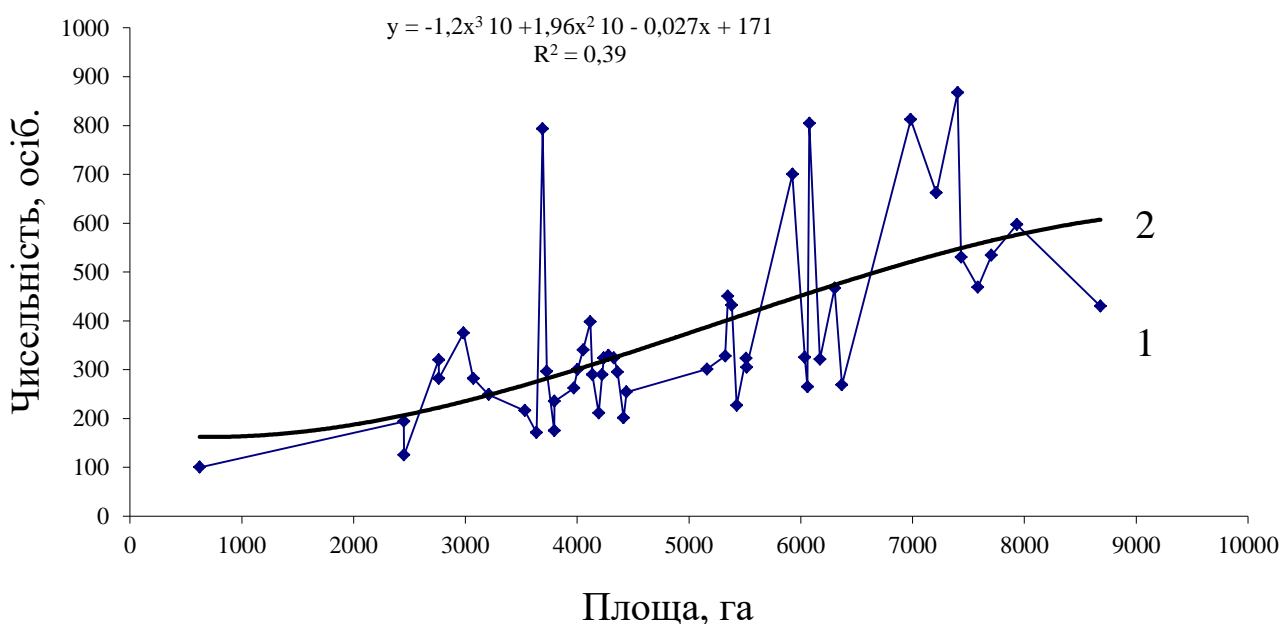
Найбільш перспективним для розвитку інфраструктури адміністративно-територіальних одиниць є видобуток сировини, продукція з якої у великих обсягах може експортуватися – первинних каолінів, вогнетривких (каолінових) глин, облицювального каменю (граніту, габро, лабрадориту), кварцового піску для скла, граніту для виробництва щебеню. Перспективним є також видобування сировини для виробництва будівельних матеріалів: цементної сировини (вапняку, крейди, мергелю, глини), гіпсу, сировини для теплоізоляційних матеріалів (базальту), а також сировини для виготовлення палива (торфу), мінеральних та якісних питних вод.

Особливої уваги заслуговують техногенні мінеральні ресурси, значний обсяг яких накопичений на території мешкання громад. Використовується лише третина його, а залишок складається у відвалах, які щорічно збільшуються за площею на 2-3 тис. га. За результатами досліджень ДГП «Геопрогноз», на 16 із 160 запланованих до вивчення підприємств в рудних відходах були виявлені 36 видів кольорових, чорних, рідкісних, рідкісноземельних і дорогоцінних металів. Їх орієнтовна ціна на світовому ринку може скласти понад 5 млрд. дол. США. Згідно з досвідом інших країн та геолого-економічними оцінками вітчизняних науковців, розробка техногенних родовищ в 5-15 разів дешевша порівняно з близькими за складом природними родовищами. Переробка рудних відходів може виконуватись з високим рівнем рентабельності (95-160%) при дуже незначних строках окупності капіталовкладень (6-10 місяців). Відновлені в результаті рекультивації землі, відпрацьовані відкритими гірничими розробками, можуть бути використані за різними напрямками: сільсько-господарський; лісогосподарський; водогосподарський; санітарно-гігієнічний; рекреаційний.

Розробка корисних копалин є складовою економіки країни та джерелом значних грошових надходжень. Тому використання природних ресурсів є неминучим процесом. Природні ресурси, використання яких можуть контролювати й регулювати органи місцевого самоврядування, можуть визначати значною мірою умови та способи розв'язання проблеми облаштування місцевої інфраструктури, зокрема, доріг, мереж водопостачання та газопостачання, об'єктів соціального і культурного призначення. При наданні дозволу на використання природного ресурсу місцеві органи влади, представляючи інтереси територіальної громади, здатні реалізувати такі задачі: поліпшити чи в будь-якому разі не погіршити природний ландшафт та інфраструктуру території мешкання громади; отримати дохід від надання підприємцю дозволу на

використання певного природного ресурсу для утворення бізнес – об’єкту; підвищити рівень зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць шляхом використання та подальшого розвитку основної та обслуговуючої інфраструктури бізнес – об’єкту; збільшити надходження від податків, зборів та інших обов’язкових платежів до місцевих бюджетів за рахунок оподаткування суб’єктів підприємницької діяльності.

До зазначеного вище варто додати, що поліпшення природного ландшафту чи інфраструктури території пов’язане передусім із стратегією економічного розвитку громади. В більшості випадків ініціативи відновлення природоохоронних парків за досвідом США та західної Європи були довготривалими та потребували значних капіталовкладень (в середньому 1-2 млн. доларів США). Але якщо брати до уваги не тільки економічний ефект, а й соціальний, то очевидно стає безсумнівна вигода від таких заходів. Зокрема це можливість підвищення рівня зайнятості населення за рахунок створення нових робочих місць. Графік, зображений на рис. 1 демонструє зміну чисельності працівників у сільськогосподарських підприємствах при збільшенні площі земельних ресурсів (за результатами досліджень господарств у Нікопольському регіоні) [3]. В умовах обмеженого обсягу природних ресурсів актуальним питанням є пошук компромісу між цілями, які ставить для себе територіальне управління, коли надає той чи інший ресурс для утворення бізнес – об’єкту, та цілями підприємця, який бажає отримати цей ресурс, зокрема:

1,2- емпірична й теоретична лінії регресії

Рис. 1. Чисельність працівників сільських господарств на регіональній території залежно від площі їх земельних ресурсів

одержати найбільший прибуток від реалізації проекту природокористування, спеціалізуючись на випуску кінцевої (готової) продукції, орієнтованої передусім на ринки збуту у межах регіону;

диверсифікувати види виробничої діяльності з метою підвищення рівня надійності бізнесу;

отримати зиск від пільгових умов інвестування природоохоронної діяльності;

отримати природний ресурс, наявні запаси якого обмежені, для виробництва окремих видів продукції, надання послуг тощо.

Список використаної літератури:

1. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Текст. дані. – Київ, 1997. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-вр>. – Назва з екрану.

2. Мінерально-сировинна база України (спроба реальної оцінки). [Електронний ресурс]. – Текст. дані. – Режим доступу: <https://www.plast.vn.ua> – Назва з екрану.

3. Прокопенко В.І. Технологія і економіка гірничого землекористування / В.І. Прокопенко, В.І. Фененко, О.О. Кириченко // Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2016. – 270 с.

Грень Лариса Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент,

провідний науковий співробітник

навчально-науково-виробничого центру,

Національний університет цивільного захисту України

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Міністерство освіти і науки України оприлюднило результати проведеного наприкінці 2018 року опитування, в якому взяли участь понад 16 тисяч учнів закладів професійної освіти з усіх регіонів країни. За словами генерального директора директорату професійної освіти, 83 % респондентів зазначили, що обрали варіант здобуття професійної освіти саме після закінчення навчання в базовій школі, і близько 55% учнів закладів професійної освіти впевнені, що знайдуть роботу за спеціальністю після завершення навчання. Отримані результати опитування будуть мати важливе значення під час кампанії з підвищення

престижу професійної освіти, а також під час розробки документів, які визначатимуть подальший її розвиток.

Професійно-технічна освіта (ПТО), як складова системи освіти України, на сучасному етапі економічних, політичних і соціальних перетворень українського суспільства повинна підвищувати світову значущість держави. Освітня державна політика в Україні, як і в багатьох країнах, значною мірою залежить від ефективності і досконалості її адміністративно-правового регулювання. Проблематика управління закладами ПТО традиційно розглядається у межах науково-педагогічної думки, що дозволило з'ясувати такі пріоритетні напрями управління розвитком ПТО, як: децентралізація, автономія навчальних закладів, приведення освіти у відповідність до стандартів ЄС [1].

Разом з тим, останнім часом питання управління освітою в цілому та безпосередньо професійно-технічною, з огляду на свою значущість для соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку країни, все далі частіше позиціонують на рівні предмету наукової уваги державно-управлінської науки. За аналізом наукової літератури відповідного змістовного спрямування найбільш цікавими дослідженнями у галузі державного управління ПТО є роботи П. Кухарчука [2], Л. Коробко [3], І. Найдя [4]. На увагу заслуговують наукові доробки В. Комзюка [5], В. Новікова [6], І. Озерної [7], Р. Шаповала [8], Питання управління розвитком ПТО було розглянуто і в наших публікаціях [9].

Не дивлячись на високий рівень наукової уваги до розв'язання проблематики розвитку ПТО, окремі питання залишаються відкритими для наукових пошуків. Серед таких питань слід звернути увагу, у тому числі, на питання особливості функціонування адміністративно-правового механізму регулювання розвитку ПТО. Адміністративно-правовий механізм може розглядатись через призму важелів, які традиційно використовуються у межах адміністративного та правового регулювання. Правове регулювання є одним з основних способів впливу держави на систему ПТО. На думку П. Рабіновича, «правове регулювання – це здійснюваний державою за допомогою юридичних засобів вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку» [10, с. 151]. Під правовим регулюванням у межах цієї публікації ми будемо розуміти «сукупність правових засобів, за допомогою яких держава здійснює правовий вплив на суспільні відносини в освітянській галузі» [8, с. 1110].

На думку Ю. Фролова, «адміністративно-правові відносини як урегульовані адміністративно-правовими нормами адміністративно-правовими нормами соціальні відносини, що виникають у сфері, безпосередньо пов'язаній із владно-управлінською діяльністю, однією зі сторін яких є суб'єкт, наділений державно-владними повноваженнями, з

метою задоволення публічних або індивідуальних інтересів суб'єктів таких правовідносин» [11, с. 88].

У загальному розумінні адміністративне регулювання являє собою дії адміністрації країни, регіонів, спрямовані на узгодження інтересів суб'єктів за допомогою указав, наказів, розпоряджень тощо. Отже, під адміністративно-правовим регулюванням у сфері освіти ми розуміємо комплекс заходів організаційно-нормативного характеру, орієнтований на регулювання органами державної влади та місцевого самоврядування суб'єктів освітньої діяльності.

Всебічне визначення адміністративно-правового регулювання у сфері освіти України як «здійснюваного усією системою адміністративно-правових засобів, методів і форм цілеспрямованого, результативного, нормативно-організаційного впливу на державну освітню політику з метою її формування і реалізації відповідно до потреб ефективного розвитку особистості, суспільства, нації та держави, забезпечення національних інтересів України, інтеграції освітньої галузі до міжнародного освітнього простору» надано В. Комзюком [5, с. 182]. Наведене визначення є досить змістовним, але за формою своєї побудови – дещо перевантаженим та складним. Безперечною перевагою тлумачення є акцент автора на цілеспрямованому впливі суб'єкта державного регулювання освітньої діяльності на формування та реалізацію державної політики у сфері освіти.

Значно простіше, але не менш змістовне визначення категоріального змісту дефініції адміністративно-правового регулювання освіти було надане І. Озерною. На думку вченого, «адміністративно-правове регулювання вітчизняної освіти є складним процесом через багату складність і неоднозначність його об'єкта» [7, с. 177]. Одним з об'єктів адміністративно-правового регулювання освітньої сфери є державна політика в галузі освіти. Суб'єктами адміністративно-правового регулювання функціонування та розвитку закладів освіти в Україні, і професійно-технічної зокрема, є Кабінет Міністрів України; Міністерство освіти і науки України; Міністерство оборони України (спеціалізована ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти); сукупність інших центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать заклади освіти (допоміжна ланка адміністративно-правового забезпечення діяльності закладів освіти); Державна інспекція навчальних закладів України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, органи управління освітою обласних державних адміністрацій та органи управління освітою органів місцевого самоврядування; 9 департаментів.

Систему суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності закладів професійно-технічної освіти в Україні представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Система адміністративно-правового регулювання діяльності

Згідно вітчизняного законодавства діяльність Міністерства освіти і науки України (МОН України) спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України (КМУ). МОН України наділено вирішальним з поміж інших суб'єктів публічної адміністрації у сфері освіти та науки

адміністративно-правовим статусом, що зумовлює велику кількість відповідних владних повноважень і реалізує політику держави у сфері освіти. З власної ініціативи МОН, як самостійного владного суб'єкта, прийнято стратегічні документи, які мають важливе значення у розвитку вітчизняної освіти: Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») (затверджену постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 № 896), Національну доктрину розвитку освіти (затверджену указом Президента України від 17.04.2002 № 347/2002), Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (затверджену указом Президента України від 25.06.2013 № 344/2013), Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалену розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р), листи, накази у сфері діяльності закладів освіти. Центральний апарат МОН України утворюють 9 департаментів, одним з яких є департамент професійної освіти. Структуру вище згаданого департаменту складають: відділ організаційно-педагогічної діяльності та соціальних питань, відділ змісту та організації навчального процесу, відділ взаємодії з соціальними партнерами та виробництвом, відділ позашкільної освіти та захисту прав дитини. Департамент здійснює моніторинг показників професійної освіти; координує роботу з підвищення кваліфікації педагогічних працівників; визначає пріоритетні напрями розвитку змісту ПТО, розробляє державні вимоги до її рівнів і обсягів; організує співпрацю з Федерацією роботодавців України, місцевими органами публічної адміністрації, виробничими підприємствами. Департамент професійної освіти у межах своїх повноважень не лише опосередковано сприяє адміністративно-правовому забезпеченню діяльності закладів освіти, яке часто реалізується у відповідних адміністративних заходах і прийнятті наказів МОН України, але й в окремих випадках виступає самостійним суб'єктом владного впливу. Однак департамент не здійснює комплексний аналіз ринку освітніх послуг, що, відповідно не дозволяє розробити повноцінний комплекс заходів щодо вдосконалення функціонування зазначеного ринку. У цьому контексті доцільним слід уважати координацію суб'єктів державного регулювання освітньої діяльності, що, у свою чергу, уможливить виокремити напрями оптимізації функціонування адміністративно-правового механізму державного регулювання розвитку ПТО в Україні.

Список використаної літератури:

1. Свистун В. Актуальні проблеми управління розвитком професійно-технічної освіти в умовах ринкової економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/704423/1/%D1%.pdf>.

2. Кухарчук П.М. Державно-громадське управління системою професійно-технічної освіти в Україні (регіональний аспект) / П.М. Кухарчук // автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. – К., 2009. – 23 с.
3. Коробко Л.І. Державне регулювання системи професійно-технічної освіти в Україні: автореф. дис.... канд. наук держ. управ.: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Коробко Лідія Іванівна, Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2008. – 37 с.
4. Найда І.В. Механізми державного регулювання у сфері працевлаштування молодих спеціалістів [Текст]: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Найда Інна Володимирівна; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Київ, 2015. – 20 с.
5. Комзюк В.Т. Адміністративно-правове регулювання державної політики у сфері освіти України / В.Т. Комзюк // Forum prava. – 2017. – 5. – С. 181-188.
6. Новіков В.М. Розвиток професійно-технічної освіти в умовах децентралізації системи управління України / В.М. Новіков // Демографія та соціальна економіка. – 2017. – № 2 (30). – С. 126-137.
7. Озерна І.В. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності закладів освіти в Україні / І.В. Озерна // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2017. – Вип. 4. – С. 176-180.
8. Шаповал Р. Адміністративно-правове регулювання освітньої діяльності в Україні: дис... д-ра юрид. наук, 12.00.07 – «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», Харків. – 2011. – 372 с.
9. Грень Л.М. Проблематика розвитку професійно-технічної освіти України: державно-управлінський аспект / Л.М. Грень // Вісник Національного університету цивільного захисту України: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во НУЦЗУ, 2017. – Вип. 2 (7). – 496 с. – (Серія «Державне управління»), С. 250-261.
10. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. – К.: Атіка. – 2001. – 176 с.
11. Фролов Ю. Особливості адміністративних правовідносин у сфері вищої освіти за участі вищих навчальних закладів / Ю. Фролов // Публічне право. – № 4 (12). – 2013. – С. 87-95.

Залізнюк Вікторія Петрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки, підприємництва та природокористування,

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Складовою продовольчої безпеки є чинна система законодавства, що регламентує діяльність суб'єктів її забезпечення. У науковій правовій

літературі зазначається, що теорія права розглядає і оцінює Конституцію як основу, фундамент всієї системи законодавства, як юридичну базу поточного законодавства. Це трактування підкреслює властивість Конституції спрямовувати в єдине русло, об'єднувати, надавати цілеспрямованості й узгодженості розвитку різних форм законодавства. Однак ця обставина не применшує ролі Конституції в регулюванні окремих питань, а навпаки, обґрунтовує необхідність вивчення таких норм з метою виявлення загальних правил, що є принциповими основами вже конкретнішого правового регулювання.

Щодо визначення продовольчої безпеки на рівні нормативно-правового регулювання, то необхідно відмітити, що основою продовольчої безпеки є Конституція України. Стаття 1 Основного Закону визначає нашу державу як соціальну. Згідно ч. ст. 17 Конституції України захист суверенітету нашої держави та забезпечення її економічної безпеки є найважливішими функціями держави. Продовольча безпека є одним із складників економічної безпеки держави. В статті 48 вказано, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування. Відповідно до статті 50 кожному гарантується право вільного доступу до інформації про... якість харчових продуктів..., а також право на її поширення [1].

Основи законодавчого забезпечення національної безпеки представлено в Законі України “Про основи національної безпеки України”, в ст. 7 якого визначено, що загрозою національної безпеки в економічній сфері є критичний стан з продовольчим забезпеченням населення. В ст. 8 основним напрямом державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері є забезпечення продовольчої безпеки [2].

Офіційне визначення поняття представлено в Законі України “Про державну підтримку сільського господарства України”: продовольча безпека – захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності [4]. В Законі України “Про державну підтримку сільського господарства України” визначаються основні засоби гарантування продовольчої безпеки України. Зокрема, встановлено порядок державного регулювання цін окремих видів сільськогосподарської продукції: визначено об'єкти та правила цінового регулювання (ст. 3), регламентовано фінансову підтримку суб'єктів господарювання АПК (ст. 13), державну підтримку виробників продукції тваринництва (ст. 15), інші види державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників (ст. 17-2) [4].

Відмітимо, що на сьогодні немає спеціалізованого нормативно-правового документа в якому б було визначено основні напрями державної політики в сфері забезпечення продовольчої України, що є складовою частиною безпеки держави. Існує тільки Проект Закону України «Про продовольчу безпеку України» відповідно до якого «продовольча безпека □ соціально-економічне та екологічне становище, за якого населення забезпечено безпечними і якісними основними продуктами харчування, що необхідні для раціонального харчування» □3].

Наголошуємо на тому, що існує проблемне питання щодо забезпечення продовольчої безпеки, яке створює передумови для розгляду питання про вдосконалення нормативно-правової бази в сфері продовольчої безпеки. Це обумовлено рядом обставин:

- по-перше, усвідомленням державою проблеми продовольчої безпеки як невід'ємної частини національної безпеки;
- по-друге, збільшення виробництва продовольства за рахунок внутрішніх можливостей сільськогосподарських товаровиробників, а також в рамках Митного союзу і Єдиного економічного простору;
- по-третє, активізація процесу формування законодавства в сфері продовольчої безпеки вимагає закріплення правових основ регулювання цієї сфери на рівні державного закону для уникнення суперечностей;
- по-четверте, специфікою відносин з безпосереднього забезпечення державою харчуванням соціально вразливих верств населення, яке досягається за допомогою збільшення вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства;
- по-п'яте, необхідністю встановлення правових основ надання внутрішньої продовольчої допомоги;
- по-шосте, потребою в розмежуванні та закріпленні понять «право на харчування» й «продовольча безпека», визначення правових засад державної політики в сфері забезпечення продовольчої безпеки та зобов'язання держави щодо здійснення доступу до харчування.

Удосконалення нормативно-правової бази забезпечить закріплення на більш високому рівні норм в сфері продовольчої безпеки. Важливість цього полягає в тому, що необхідно закріпити зобов'язання держави щодо здійснення доступу до харчування, тобто, з одного боку, за його полегшення для всіх громадян, а з іншого – безпосередньому забезпеченню соціально-незахищених груп населення харчуванням за рахунок можливостей вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників. Це одночасно дозволить визначити загальні підходи до правового регулювання продовольчої безпеки на державному рівні, створивши правові рамки для прийняття спільних законодавчих актів з

урахуванням специфіки регіону, усунувши тим самим можливі протиріччя на всіх рівнях в майбутньому і закріпивши діючі механізми збільшення вітчизняного виробництва продовольства за рахунок внутрішнього потенціалу.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV : із змінами та доп. станом на 05.03.2015 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
3. Проект Закону України : Про продовольчу безпеку України. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/7pf3511=40276>
4. Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 № N 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>

Карлаш Вікторія Вікторівна

здобувач,

Навчально-науково-виробничий центр

Національного університету цивільного захисту України

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Охорона здоров'я виступає як одна з найважливіших функцій в сучасній державі, оскільки людина є одночасно джерелом й головною рушійною силою розвитку суспільства. Тим самим виникає необхідність збереження життя та зміцнення здоров'я населення, що в свою чергу полягає у створенні ефективних умов реалізації конституційного права на охорону здоров'я.

Важливим моментом є те, що умови формування правової соціальної держави в реалізації політики, яка спрямована на охорону здоров'я населення, припускають використання ефективного інструментарію при здійсненні державного регулювання системи охорони здоров'я в цілому.

Зауважимо, що ефективність діяльності системи охорони здоров'я спирається на вимірювальні показники ефективності, які визначені Всесвітньою організацією охорони здоров'я для будь-якої держави. Такими показниками є наступні:

- показники політики в системі охорони здоров'я;

- показники соціально-економічного розвитку країни;
- показники рівня забезпечення населення країни медико-соціальною допомогою;

- показники стану здоров'я населення.

Серед основних напрямків державного регулювання охорони здоров'я на сьогоднішній день виділяються такі:

- встановлення правил «попадання» на ринок медичних послуг того чи іншого господарюючого суб'єкта;

- процес функціонування на цьому ринку й особливості «виходу» з нього;

- забезпечення правового та адміністративного рівня якості товарів або послуг, при використанні ефективно розвиненого механізму ліцензування, стандартизації, сертифікації суб'єктів та атестації фахівців сфери;

- проведення регулювання цін на товари та послуги;

- організація контролю нових технологій, фінансування окремих видів медичної діяльності або напрямків та програм розвитку сфери;

- встановлення стандартів якості з різних напрямків, й проведення контролю за їх дотриманням тощо.

Це у свою чергу вказує на пріоритетні напрямки політики держави в сфері охорони здоров'я:

1. Здійснення інвестування в здоров'я людини на всіх етапах її життя.

2. Вирішення актуальних проблем та завдань, які пов'язані з інфекційними та неінфекційними хворобами.

3. Проведення зміцнення системи охорони здоров'я, яка буде орієнтована на людину та охорону громадського здоров'я.

4. Підготовка системи охорони здоров'я до можливого виникнення надзвичайних ситуацій.

Інструментарій державного регулювання ринку охорони здоров'я представлений декількома методами, а саме:

1. Адміністративні (прямі) методи, такі як ліцензування, акредитація та стандартизація якості медичних послуг.

2. Прямі економічні методи, спрямовані на здійснення державних податків на фінансування медичних організацій.

3. Непрямі економічні методи, що дозволяють стимулювати діяльність в сфері. Такі методи поділяються на інструменти, спрямовані на розширення пропозиції й підвищення якості медичних товарів і послуг, а також інструменти, які дозволяють розширити платоспроможність попиту на медичні послуги та товари [1]. До першої групи ми відносимо звільнення від сплати земельного податку установ у сфері охорони здоров'я та від прибуткового податку деяких державних організацій. Що стосується другої групи інструментів, то серед них

можна назвати звільнення від податку ПДВ операцій з постачання послуг в охороні здоров'я, включення в податкові пільги ПДФО вартість товарів і послуг, які пов'язані з охороною здоров'я.

Факторами ідеальної моделі регулювання механізму управління, яка дозволить досягти оптимізації попиту та пропозиції, с орієнтацією при цьому на потреби населення, можуть стати наступні:

- розподіл ринку медичних послуг серед рівнозначних форм власності;
- забезпечення економічної свободи та відповідальності в системі охорони здоров'я, у тому числі спрямованої на медичну профілактику серед населення;
- запобігання монополії в системі охорони здоров'я;
- відповідальність медичних установ за використання того чи іншого обладнання та медикаментів [2].

Так, держава є регулятором в забезпеченні соціально-економічних відносин в сфері охорони здоров'я та профілактичного обслуговування населення країни. Механізми, які використовує наша держава для управління ринковими відносинами, дозволяють досягати економічного розвитку, але разом з тим, поступово відстають від динаміки розвитку охорони здоров'я в порівнянні зі світовою практикою. Все це призводить до необхідності розробляти і впроваджувати новий інструментарій регулювання відносин у сфері охорони здоров'я.

Підбиваючи підсумок, відзначимо, що розвиток охорони здоров'я виступає головним завданням державного регулювання, яке спрямоване на забезпечення ефективного функціонування сфери медичних послуг. Сьогодні спостерігається тенденція, яка розкриває негативні риси й недостатню ефективність використання механізмів регулювання в системі охорони здоров'я. Тому умови реформування і розвиток ринкових відносин вимагає вдосконалення регуляторних інструментів та методів, які будуть використовуватися в практичній діяльності й сприяти забезпеченню ефективного функціонування сфери охорони здоров'я.

Список використаної літератури:

1. Пашков В.М. Правове забезпечення реформування сфери охорони здоров'я // Український медичний часопис. – 2017. – № 2. – С. 1-6.
2. Бережна Ю.В. Об'єктивна необхідність державного регулювання розвитку сфери охорони здоров'я в Україні. Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 10-11 травня 2012 р.). – Харків, 2012. – С. 236-239.

Карпюк Сергій Васильович

аспірант,

Міжрегіональна академія управління персоналом

**ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ЦІННІСНО-АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТОРУ
ЯК ОДНА З БАГАТЬОХ ЗАСАД ТРАНСФОРМАЦІЇ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ**

Питання цілісної Європейської інтеграції України, а, відтак, і інтеграційних процесів, що пов'язані із державним управлінням цікавлять багатьох дослідників.

Серед усіх інтеграційного характеру чинників безпосередньо Європейського Союзу особливо помітно виділяються європейські цінності і європейські стандарти. До основних європейських цінностей (крім загальних – свобода, рівність, демократія і т. ін.) відносять принципи: а) верховенства права; забезпечення прав і свобод людини; ринкову економіку; справедливе і ефективне управління; світоглядний плюралізм і толерантність; безпечне навколишнє середовище; повага до культурних, мовних і релігійних відмінностей; гармонійне поєднання традицій і прогресу. А щодо стандартів, безпосередньо у системі державного управління, то йдеться про впровадження у всіх країнах ЄС кращих управлінських практик (у всіх сферах життєдіяльності людини, функціонування суспільства).

Зазначимо, що у системі державного управління для усіх країн Європи, хоч і за певних відомостей, особливостей, спільними є питання його децентралізації, демократизації, забезпечення публічного характеру, максимальне залучення до усіх державотворчих процесів громадянського суспільства. Слід при цьому особливо підкреслити, що так звана «Європеїзація державного управління» фактично не стосується європейських інтеграцій щодо, скажемо економіки, культури, права, освіти, охорони здоров'я і т. ін. Як пише І. Грицяк «співпраця у цій сфері (державне управління. – С.К.) має неофіційний характер» [1, с. 199]. Не копіюючи будь-яких сусідніх особливостей в державному управлінні, європейські країни у власних межах мають розвивати його з обов'язковим урахуванням слідуючих особливостей: історичних традицій держу правління та самоврядування; характеру та специфіки свого адміністративно-територіального устрою; стану та характеру економіко-господарської діяльності і т. ін. Хоча фахівці все більше ведуть нині мову про Європейський адміністративний простір, який називають також Європейською моделлю публічної (або державної) служби.

Зазначимо, що для усіх країн Європи європеїзація державного управління, державної служби головним чином відбувається за рахунок певної правової ідентифікації. В Україні цей процес було розпочато в 2004 році з виходом Указу Президента України, яким було схвалено Концепцію адаптації інституту державної служби до існуючих стандартів ЄС. В центрі такої адаптації, – максимальне забезпечення за рахунок дієвого державного управління прав і свобод людини, громадянина. Більшість фахівців з державного управління вважають, що його європеїзація (особливо в плані державної служби) йде далеко не позитивно. Тут і на сьогодні проблемними є питання: а) правових засад державної служби; б) статусу, прав, повноважень державного службовця; професійної етики державних службовців; ефективності функціонування державної служби; професіоналізації державної служби та ін. [2].

До основних правил (принципів) державного управління, які свого часу були визначені правовою практикою Європейського Суду віднесено: принцип верховенства права (принцип управління по закону); принцип відкритості, прозорості у державному управлінні; принципи підзвітності управлінських структур; принцип продуктивності та ефективності [3].

Такі принципи державного управління європейського зразка у науково-практичному плані добре обґрунтувала українська дослідниця І. Нагорна [1, с. 121]. Вони такі: відповідність державного управління інтересам громадян; справедливість (вирішення усіх питань перш за все на основі права); легітимність (чи схвалюють громадяни управлінські рішення і дії); відкритість (публічність політики і управління); здатність до адаптації; ефективність (отримання очікуваного, прогнозованого результату); повага до прав людини (особи); своєчасність функціонування адміністрації (своєчасність прийнятих рішень, здійснення реальних справ і т. ін.

Досить часто виникає питання – у який спосіб орієнтуватися сучасній Україні при формуванні власної моделі державного управління, не копіюючи «сліпо» будь-яку країну. Вочевидь, найперше треба брати до уваги основні принципи, засади європейської інтеграції України. Як відомо, визначальну основу інтеграції усіх європейських держав в частині державного управління склав базовий Договір про Європейський Союз (7 лютого 1992 р., Маастріхт (Нідерланди). Йому передували також Празький договір (1957 р.), Єдиний Європейський акт (1986 р.) та інші установчого характеру документи, на основі яких і формується до сьогодні Європейський Союз. Зазначимо, що, основною метою Європейського Союзу є посилення взаємовідносин, взаємодії держав у політичному, економічному, соціальному та інших аспектах на засадах демократизації, реалізації принципів демократії, субсидіарності (розмежування повноважень). Загальною ж основою Європейського Союзу є

неухильне дотримання і забезпечення усіма країнами прав і свобод людини. Щодо освіти, безпосередньо вищої, то зазначені принципи залишаються висхідними, обов'язковими.

Вчені, фахівці різних галузей знань по-різному обґрунтовують характер і адресність освітніх інтеграційних процесів України. За основу тут береться такий поділ країн (їх класифікація) в євро інтеграційних процесах: а) країни – кандидати. Це країни Центральної та Східної Європи, які мають угоди з Європейським Союзом про асоційоване членство; б) країни – партнери (незалежні держави колишнього Радянського Союзу та Монголія); в) країни, що приєдналися до Союзу (Албанія, Боснія, Герцеговина, Колишня Югославська Республіка, Македонія). Скоріше всього Україна в трансформації освітніх процесів має орієнтуватися на Польщу, Чехію, Словаччину, Угорщину, тобто країни так званої Вишеградської групи.

Таким чином, європейський ціннісно-адміністративний простір – реальність, що предметно існує, а орієнтація і інтеграція України у ЄС вимагає сумлінного, продуманого вирішення багатьох питань, в тому числі і розвитку державного управління адекватно потребам як власного національного, так і інтегрованого європейського розвитку.

Список використаної літератури:

1. Енциклопедія державного управління: у 8-т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук. ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2011 / т.7: Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук. ред. колегія: А.І. Грицяк (співголова), Ю.М. Сурмін (співголова) та ін. – 2011. – 784 с.

2. Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу: Указ Президента України // Офіц. вісн. України, 2004. – №3.

3. European Principles for Public Administration, Sigma Papersб – Paris, OECD, 1998. – №27.

Пак Наталія Тадеушівна
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та менеджменту,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Публічна влада в умовах демократії стає родовим поняттям стосовно державної. Один із найбільш загальних принципів конституційного (державного) ладу – це принцип народного суверенітету, за яким народ формально починає визнаватися суб'єктом і носієм суверенної влади на всій території країни. Від верховної влади народу походять повноваження держави, від народного, національного суверенітету – державний суверенітет. Демократія [гр. demos народ + kratos влада] – влада народу. Республіка [лат. res справа + publicus суспільна, всенародна, публічна] – публічна справа.

Реформування місцевого самоврядування це складова політичної реформи яка тісно пов'язана з адміністративною та адміністративно-територіальною реформами. Ключовим завданням реформування є максимальна можлива передача обсягу владних повноважень місцевому самоврядуванню та чітке розмежування їх повноважень з повноваженнями виконавчої влади. Зрозуміло, що мова йде про децентралізацію.

В сучасних умовах Україні необхідна власна модель децентралізації яка дозволить досягти значно вищого рівня публічного управління для забезпечення громадян більшою кількістю та якістю соціальних і адміністративних послуг. Існуючий стан речей говорить про незавершеність формування місцевого самоврядування. Тому є необхідність визначитися із формою та змістом децентралізації як умови розвитку місцевого самоврядування.

Згідно зі ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» система місцевого самоврядування включає: територіальну громаду; сільську, селищну, міську раду; сільського, селищного, міського голову; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоврядування. Система місцевого самоврядування має свою внутрішню побудову – структуру місцевого самоврядування, яка є складною і різнорівневою за своїм характером. Вона представлена сільськими, селищними, міськими, районними у містах (у разі їх створення), обласними та Київською міською радою та їх посадовими і службовими особами; сільськими, селищними, міськими

головами; органами самоорганізації населення на місцях (будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення) [1].

Засади регіональної влади в Україні визначені її Конституцією і за принципами організації загалом відповідають європейській змішаній елітній моделі. Остання ґрунтується на поєднанні прямого державного управління та місцевого самоврядування, у цій системі органи місцевого самоврядування стоять осторонь від органів державної виконавчої влади (центральної виконавчої влади і держадміністрацій) і не мали законодавчо визначеного підпорядкування [2].

Історія децентралізованої держави є історією суперечностей, пов'язаних із пошуком найкращої форми організації державної влади. Традиційно усталений погляд на децентралізацію як на процес, за якого в рамках централізованої держави утворюються самостійні одиниці, що є носіями місцевого самоврядування (громади), потребує вироблення нових підходів до аналізу його змісту.

Процес децентралізації функцій між центральним і місцевим урядами є надзвичайно складним. Він стосується аспектів фінансів, адміністрації, контролю, регулювання, звітності й підзвітності, які фактично є елементами взаємин між різними рівнями уряду. Окрім того, здійснення децентралізації, на жаль, проходить не дуже рівномірно. Незважаючи на спільні зусилля політичних й економічних чинників, які породжують потребу в децентралізації, нерідко між реальним положенням речей і цілями існують прогалини, причиною яких може бути політика й законодавство [3].

Ідею децентралізації управління в Україні почали обговорювати з часу здобуття нашою країною незалежності. Перші кроки стосовно децентралізації управління були здійснені із прийняттям Конституції України в 1996 році.

Основними законодавчими актами, які регламентують процес децентралізації є Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад», а також постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» та «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад». Не дивлячись на короткий час існування цих нормативних актів, до них уже внесено ряд змін, але вони все рівно залишаються досить загальними і схематичними.

Першими питання децентралізованого державного устрою розглянули науковці Ж. Боден та Й. Альтузіус: Ж. Боден розвинув теорію суверенної монолітної держави, а Й. Альтузіус на протиположному полюсі, висунув теорію федеральної державної організації [3].

У теоретичних і практичних дослідженнях поняття «децентралізація» є багатоаспектним та розглядається різно планово. На семантичному рівні децентралізація (від латинського *de* протиставлення, *centralis* – центральний) трактується як знищення, ослаблення або скасування централізації [7, с. 249]. Тобто – це система розподілу функцій і повноважень між державним і місцевими рівнями управління із розширенням прав останніх. Роль децентралізації управління в процесах становлення інституту місцевого самоврядування є визначальною. Адже децентралізація є своєрідною системою управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до органів місцевого самоврядування [4].

Поняття децентралізації владних повноважень є настільки давнє як і саме управління. І в давні часи і в сучасному світі держави причетні до вирішення таких питань, як: в якій мірі право збирати податки або приймати рішення на власний розсуд залишати на центральному рівні, а в якій передати місцевим чиновникам [5].

Як відомо, децентралізація є політикою центральної влади з передачі місцевим органам влади (органам самоврядування) низки компетенцій, які до цього здійснювалися державою. Отже, децентралізація – це процес розширення і зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру з метою оптимізації та підвищення ефективності управління суспільно важливими справами, найповнішої реалізації регіональних і місцевих інтересів.

Найдокладніше питання децентралізації досліджені Ж. Веделем. Децентралізація, на його думку, полягає у передаванні владних повноважень не державним службовцям і органам, що представляють центральну владу, а іншим органам, що не знаходяться в ієрархічному підпорядкуванні останній, переважно, які обрані населенням [6, с. 392].

Як зазначають сучасні науковці: «Передача повноважень із центру на місце здійснюється шляхом децентралізації, що дозволяє привести послуги, які надає держава, у відповідність із потребами і запитами населення. Перехід до децентралізації – це, свого роду «глобальний зсув влади», що звільняє індивіда від державної опіки і дозволяє будувати демократію знизу догори [7, с. 397].

У юридичній енциклопедії ми знаходимо наступне визначення поняття «децентралізація»: «Децентралізація – це процес розширення та зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру»

Децентралізація – не одноразова передача владних повноважень від органів державної влади до органів місцевого самоврядування, а як

комплексний процес, що включає у себе такі елементи, як питання спроможності органів державної влади передати, а органів місцевого самоврядування – отримати і ефективно розпорядитися владними повноваженнями; визначення обсягу повноважень, який необхідно передавати механізм передачі владних повноважень; механізм взаємодії органів державної влади і органів місцевого самоврядування; питання адміністративно-територіальної реформи.

Список використаної літератури:

1. Закон про місцеве самоврядування в Україні: Наук.-практ. комент. / В.І. Батрименко, В.І. Борденюк, Г.В. Виноградова та ін.; В.Ф. Отришко та ін.; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 1999. – 367 с.
2. Карпінський Б.А. Пак Н.Т. Основні аспекти державотворчого патріотизму наці ї / Б. А. Кар пінський, Н.Т Пак // Науковий журнал «Науковий огляд» [Текст]. – К. : 2017. – №2(34). – С. 5-30.
3. Цурканова І.О. Сутність та особливості централізації та децентралізації органів влади в Україні [Електронний ресурс] / І.О.Цурканова – Режим доступу <http://lib.chdu.edu.ua>
4. Бутурлакiна Т. О. Фiнансова децентралiзацiя як фактор економiчного зростання рeгiонiв / Т. О. Бутурлакiна, В. Т. Мiнкович // Наук. вiсн. Ужгород, ун-ту. Сер. : «Економiка». – 2010. – № 31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekoi/2010_31/statti/4_8.htm.
5. Орзiх М. Самовряднi територiї в системi державного устрою України // М. Орзiх / Мiсьцеве та рeгiональне самоврядування України. –К., 1993. – Вип. 1-2. – С. 64.
6. Ведель Ж. Административное право Франции / Ведель Ж.; [пер. с франц. Л. М. Энтина]. – М. :Прогресс, 1973. – 512 с.
7. Лелеченко А. П. Децентралiзацiя в системi державного управлiння в Україні:теоретико-методологiчний аналіз : дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / А. П. Лелеченко; Нац. акад. держ. упр. при Президентовi України. – К., 2006. – 194 с.

НАПРЯМ 5. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Досужий Владислав Сергійович
*аспірант кафедри прикладної економіки,
підприємництва та публічного управління,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРОЕКТУ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА

На кожному підприємстві формується індивідуальна спроможність його персоналу критично поглянути на існуючі активи як його базові умови розвитку/започаткування нового бізнесу. Відтворення основних засобів (ОЗ) підприємства може бути пов'язано з конкурентною та портфельною стратегіями, а також стосуватись обох стратегій (змішаний бізнес-підхід). Це дозволяє концентрувати увагу або на перспективах поточного ринку вироблюваної продукції, або на перспективах нових ринків/продукції. При цьому володіння такою інформацією суб'єктами підприємництва (групи пропозицій та керівництво) розглядається як чинник рішення про модель відтворення цих засобів (ремонт, модернізація, купівля аналогів або інноваційних засобів для нового бізнес-проекту) з огляду на специфічну та загальну цілі відтворення ОЗ.

Структурне дослідження підприємницького середовища варто починати з виявлення можливих традиційних або нових, спеціальних методів, технологій, продуктів щодо відтворення ОЗ, на що спрямований інвестиційний проект. Слід також урахувати можливу участь в проектах нових учасників (на засадах аутсорсингу, консалтингу тощо) і конкуренцію з боку товарів-замінників. Виділяючи ключові фактори успіху (КФУ), підприємець порівнює вплив цих факторів на відтворення основних засобів за певною моделлю, обираючи в якості відповіді одну з альтернатив: «краще» (+), «гірше» (-) або «однаково» (0) щодо традиційного (еталонного) варіанту ремонтно-відновлювальних робіт (приклад наведений у табл. 1). Визначаючи ваговий коефіцієнт для кожного ключового фактору, розраховують узагальнений показник порівняльної оцінки моделі відтворення ОЗ на підприємстві.

Технічний аналіз звичайно виконується групою власних експертів підприємства з можливим залученням сторонніх вузькоспеціалізованих

фахівців. Стандартна процедура технічного аналізу починається з аналізу традиційних використовуваних технологій ремонтно-відновлювальних робіт. Якщо використання власної технології виявляється неможливим, то аналізують можливість залучення іншої добре апробованої технології і устаткування.

З використанням результатів дослідження, викладених в дисертації [1], розглянуто ймовірну сукупність показників (факторів впливу) успішності відтворення ОЗ за його різними моделями. В зазначеній роботі встановлено ключові (основні) показники, що характеризують 50% конкурентних переваг автомобілів (витрата палива, ціна автомобіля, робочий обсяг двигуна, повна маса автомобіля, особливості обслуговування рухомого складу тощо). Цей перелік показників є основним при оцінці машини і має підлягати контролю.

Меншу частку конкурентних переваг (31%) формують менш вагомі другорядні показники (потужність генератора, напрацювання на відмову, періодичність ремонтів, комфортність, надійність, безпечність, вартість обслуговування та ін.). Вони використовуються для повнішого аналізу.

До третьої групи віднесено додаткові показники найменшого пріоритету (19%). Вони характеризують конкурентоспроможність виходячи з матеріало- та енергоємності, обсягу експорту, наявності сервісу, відповідності екологічним стандартам й ін. Використання цих показників до оцінки конкурентних переваг автомобілів з часом може змінюватися, як і вимоги споживачів.

Розглянемо названий вище метод визначення перелічених факторів успіху на прикладі відтворення транспортно-навантажувальних машин (шлаковозів, платформ тощо), що виготовляє підприємство «Дніпроважмаш» (ДВМ). Завдання, яке розв'язується, виглядає таким чином. Треба виконати ремонт, модернізацію чи оновлення основних засобів виробництва у відповідному цеху з виготовлення замовлених машин. Завдання технічного аналізу для вибору моделі відтворення ОЗ й розробки інвестиційного проекту полягають у такому:

- визначення технологій, найбільш прийнятних з погляду цілей проекту;
- аналіз конкретних умов місцевості стосовно доступності й вартості сировини, енергії, робочої сили;
- перевірка потенційних можливостей підприємства щодо здійснення проекту, який розглядається.

Виконаємо оцінку середовища підприємницької діяльності за принципами, наведеними в табл. 1. Розподіл цих принципів, як факторів впливу, за важливістю здійснимо згідно із зазначеним вище підходом. Крім того, для оцінювання ролі принципів в формуванні середовища діяльності використаємо статистичні дані експертного опитування

фахівців, висвітлені в науковій праці [1]. В якості експертів були задіяні працівники ПАО «АвтоКрАЗ», Смолінського та Новокоптянтинівського автотранспортного господарства (Схід ГЗК). На основі прийнятих даних автором було визначено пріоритетність факторів трьох основних груп, які впливають або не здійснюють значного впливу на рішення підприємця щодо моделі відтворення транспортно-навантажувальної техніки ДВМ.

Вплив принципів на підприємницьке середовище оцінений за 10-бальною шкалою (табл. 1). Вища оцінка за основними факторами впливу 50% дана принципам 1. Орієнтація на споживачів та 6. Висока швидкість розгляду бізнес-проектів. За оцінками експертів, важливіше значення мають показники якості продукції та оперативність реагування на звернення. Принципи 3. Корпоративна синергія та 12. Баланс між адміністративним і підприємницьким типом мислення також значною мірою обумовлюють успішність підприємницького середовища. Зазначені принципи, окрім орієнтації на споживачів, слабо будуть проявлятися при відтворенні ОЗ на рівні ремонту.

Другорядні фактори з обсягом впливу 31% проявляються у порядку пріоритету через принципи 8. Свобода творчості та дисципліна, 2. Функціональна та бізнесова компетентність і 11. Баланс поточних та довгострокових інтересів компанії. Факторами, що обумовлюють ці принципи, експерти відзначили новизну конструкції, конкурентні переваги продукції, відповідність рівня цін компанії до рівня ринкових цін і зручність та безпечність експлуатації.

Додаткові фактори, хоча мають невеликий обсяг впливу (19%), відрізняються значною різноманітністю, до складу якої входять 7. Акумуляування досвіду та навчання, 9. Партнерство як стимул, 4. Децентралізація, 10. Сприйняття ризику та невдач проектів як винагорода і 5. Ефективна комунікація. Наслідками перелічених факторів є матеріало- та енергоємність, обсяг експорту, розвиток сервісної мережі, наявність виграних конкурсів з якості, відповідність екологічним стандартам.

Досліджений вплив розглянутих факторів на успішність реалізації інвестиційного проекту за різними моделями відтворення ОЗ [2]. Вплив факторів оцінений порівняно з традиційним (еталонним) варіантом ремонтно-відновлювальних робіт, систематизовані підприємницькі особливості цих моделей, що забезпечує їх точніше урахування.

Природно, кількість факторів (за принципами утворення підприємницького підходу) та їх зміст можуть змінюватися залежно від специфічних умов експлуатації придбаних засобів або через врахування вимог споживачів. Автор не мав за мету встановити модель відтворення конкретного технологічного устаткування на підприємстві

«Дніпроважмаш». Його задача полягала у викладі змісту методичного підходу на узагальненому прикладі. Як витікає з табл. 1, більш привабливе середовище (25 балів) для розглянутого прикладу відтворення транспортно-навантажувального устаткування утворюється при проведенні ремонтно-відновлюваних робіт за моделлю модернізації.

Таблиця 1

Принципи успішного підприємницького середовища (ранжовані) стосовно відтворення ОЗ на підприємстві «Дніпроважмаш»

Ключові фактори успіху	Вага	Модель відтворення ОЗ		
		ремонт	модернізація	оновлення
1. Орієнтація на споживачів	9	+	0	-
2. Функціональна та бізнесова компетентність	6	0	+	+
3. Корпоративна синергія	8	-	0	+
4. Децентралізація	2	+	0	-
5. Ефективна комунікація	2	0	+	+
6. Висока швидкість розгляду бізнес-проектів	9	-	0	+
7. Акумуляування досвіду та навчання персоналу	3	0	+	-
8. Свобода творчості та дисципліна	6	-	0	+
9. Партнерство як стимул (участь в капіталі материнської/ асоційованої компанії)	3	0	+	+
10. Сприйняття ризику та невдач проектів як винагорода	2	-	0	+
11. Баланс поточних та довгострокових інтересів компанії	4	0	+	-
12. Баланс між адміністративним та підприємницьким типом мисленням	7	-	+	0
Усього	61	- 26	25	18

Поширеним в практиці сучасного бізнесу є використання ключових показників ефективності діяльності, тобто визначення кількісних значень показників діяльності персоналу, що надає підстави для формування відповідних оцінок успішності, мотивації або інших управлінських

рішень. У випадку активності щодо ідей та проектів відтворення основних засобів підприємства комплекс показників-індикаторів повинен оцінювати: результати діяльності підрозділу/підприємства, зокрема збільшення доходів від реалізації; продуктивність ОЗ; витрати на експлуатацію ОЗ; витрати на обслуговування ОЗ; собівартість продукції; рентабельність продукції (вплив ціни та собівартості); подовження життєвого циклу ОЗ; вартість супутніх витрат, пов'язаних зі зміною ОЗ тощо. Ці та інші важливі для підприємства показники слід розглядати як підставу для прийняття рішення щодо реалізації ініціативи та мотивації її авторів/виконавців.

Список використаної літератури:

1. Бондаренко Л.А. Економічне оцінювання та обґрунтування шляхів підвищення конкурентоспроможності вітчизняних кар'єрних автосамоскидів / Дис. канд. екон. наук 08.00.04. – ДВНЗ «НГУ», 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sp.nmu.org.ua/d_08.080.01/Дисертація_Бондаренко_Л.А..PDF
2. Досужий В.С. Інвестування підприємницької діяльності щодо відтворення основних засобів виробництва // Економіка і суспільство, 2017. – Випуск № 13. – 457-463. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/75.pdf

Потюк Василь Михайлович

*аспірант кафедри менеджменту та адміністрування,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя*

МІСЦЕ ДІАГНОСТИКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Діагностика (від грецького *diagnōstikós* – здатний розпізнавати) – сфера знань, яка включає в себе інформацію про методи, засоби, принципи розпізнавання проблем і встановлення діагнозу з використанням прийнятої термінології. Діагностика підприємства – «процес розпізнавання і виявлення на основі визначених ознак (ключових оціночних показників, вивчення окремих результатів, неповної інформації) проблем у функціонуванні об'єкта з метою оцінки наявних тенденцій і виявлення можливих перспектив його розвитку та аналіз варіантів найкращого вирішення виявлених проблем» [1, с. 25].

Термін «діагностика» більше звичний у медичній і технічній літературі, протягом останніх років набув широкої популярності і в економічній

літературі. Об'єктом проведення діагностики стали економічні системи різних рівнів (держава, регіон, підприємство) та їх окремі складові. На підприємстві, наприклад, може проводитися діагностика фінансового стану, конкурентоспроможності, діагностика зовнішнього і внутрішнього середовищ даного підприємства, діагностика ризиків, загроз, а також діагностика економічної безпеки підприємства.

Серед науковців досі немає однастайності у розумінні суті економічної діагностики (незалежно від напрямку її використання). Одні науковці суттєво звужують цю процедуру, інші ототожнюють її з аналізом (економічним або фінансовим), в одних роботах діагностику відносять до непрямих методів досліджень, в інших діагностика виступає частиною процедури оцінки кризових явищ на підприємстві [2-3].

Для того, щоб зрозуміти важливість діагностики і її місце в процесі управління економічною безпекою підприємства, необхідно зрозуміти суть такого управління. Якщо розглядати систему управління економічною безпекою підприємства, в першу чергу, як взаємодію суб'єкта і об'єкта безпеки, то діагностика економічної безпеки виступає нічим іншим, як способом пізнання суб'єктом об'єкта безпеки. При цьому метою діагностики є «надання необхідних знань для прийняття рішення суб'єкту управління про використання різноманітного методологічного апарату та інструментарію для визначення стану об'єкта управління у невизначеному середовищі функціонування та розробку комплексу заходів, спрямованих на поліпшення цього стану» [4, с. 72].

Тут системне представлення об'єкта управління передбачає визначення його складу і структури, а також функцій, які виконує цей об'єкт. Суб'єкт управління з позиції системного підходу – це організація, яка побудована у відповідності з принципом ієрархії, головне завдання якої полягає у розробці, прийнятті і реалізації управлінських рішень. У свою чергу об'єкт управління (підсистема, якою управляють) і суб'єкт управління (підсистема, яка управляє) разом з множинними взаємозв'язками формують систему управління.

Діагностика, на нашу думку, повністю відповідає вимогам системності методу управління. По-перше, вона може задовольняти вимоги суб'єкта управління як складної системи. По-друге, діагностика враховує складність об'єкта управління, розглядаючи його як високоорганізовану систему, що представляє собою синергетичну сукупність функціональних підсистем. По-третє, діагностика представляє собою комплексну функцію. Нарешті, діагностика забезпечує всесторонню характеристику стану об'єкту.

Об'єктом діагностики економічної безпеки виступає об'єкт управління економічною безпекою або об'єкт безпеки. Діагностика дозволяє суб'єкту управління визначити стан функціонування об'єкта

безпеки, виявити можливі зміни стану об'єкта і визначити можливі заходи покращення стану об'єкта безпеки. При цьому повинна враховуватися системність і комплексність об'єкту, що проявляється у різноманітності його елементів і їх взаємодії.

У той же час, слід зазначити, що якщо підходити до діагностики, як до комплексного поєднання окремих функцій управління, то діагностика економічної безпеки буде включати в себе такі функції як аналіз, виявлення, ідентифікацію, моніторинг, прогнозування. Реалізація діагностики як функції управління економічною безпекою підприємства повинна відбуватися в рамках механізму управління економічною безпекою конкретного підприємства. Якщо науковці розглядають механізм забезпечення економічної безпеки переважно як сукупність способів (методів, заходів) досягнення встановленої мети, то в процесі діагностики, як одного з цих методів, потрібно дослідити цю мету і проблеми, пов'язані з її досягненням, сформулювати загальну місію і зрозуміти філософію організації.

Загальні цілі організації науковцями визначаються по-різному. Це може бути гармонізація інтересів суб'єктів зовнішнього середовища підприємства, ефективна організація і функціонування системи управління, підвищення обсягу прибутку та інші. Поширеним є погляд про те, що метою системи управління економічною безпекою підприємства є своєчасне виявлення і попередження як зовнішніх, так і внутрішніх небезпек і загроз, забезпечення захищеності діяльності підприємства і досягнення ним цілей бізнесу [5, с. 34].

Більшість науковців сходяться на думці в тому, що система управління економічною безпекою підприємства є складовою загальної системи управління підприємством. При цьому варто відмітити те, що системний підхід до побудови системи управління економічною безпекою підприємства дозволяє науковцям не тільки проектувати загальну структуру даної системи, але також зосереджувати увагу на певній підсистемі і представляти її на необхідному рівні системної конкретності.

Варто зазначити, що більшість науковців при побудові системи управління економічною безпекою підприємства приділяють суттєву увагу оцінці або діагностиці економічної безпеки підприємства, яка забезпечує управлінців необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень. Крім цього через процедуру діагностики відображається основна мета управління, оскільки саме в діагностиці закладаються основні критерії досягнення чи недосягнення цієї мети.

Таким чином, діагностика як управлінська процедура і функція має бути обов'язковим елементом системи управління економічною безпекою підприємства. Це дозволить вчасно одержувати інформацію про стан

об'єкта безпеки, виявляти його можливі зміни і визначати можливі заходи покращення його стану.

Тому можна виділити такий напрямок подальших досліджень, як вдосконалення системи діагностики економічної безпеки підприємства шляхом застосування автоматизованих систем менеджменту та інтегрованих комп'ютерних технологій. У першу чергу це повинно стосуватися діагностики економічної безпеки підприємства як елемента, що забезпечує інформацією управлінські рішення.

Список використаної літератури:

1. Сороківська О. Управління економічною безпекою підприємств малого бізнесу: інноваційні підходи: монографія / О.А. Сороківська. □ Тернопіль: ФОП «Паляниця В.А.», 2016. □ 382 с.

2. Ілляшенко О. Механізми системи економічної безпеки підприємства: Монографія. / О.В. Ілляшенко. – Х.: Мачулін, 2016. – 504 с.

3. Козаченко Г. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. К.: Лібра, 2013. – 280 с.

4. Ляшенко О. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / О.М. Ляшенко. – К. : НІСД, 2015. – 348 с.

5. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х.: Право, 2009. – 312 с.

Проскурніна Надія Вікторівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародної економіки

та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,

Харківський національний економічний університет

імені Семена Кузнеця

ТРАНСФОРМУВАННЯ ФУНКЦІЙ МАРКЕТИНГУ ОПЕРАТОРІВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

В основі інноваційного розвитку оператора роздрібною торгівлі лежить побудова такої маркетингової моделі господарювання, яка буде сприяти підвищенню результативності та якості послуг, що надаються.

Оператор роздрібною торгівлі функціонує у маркетинговому середовищі, яке є сукупністю активних контрагентів, сил і чинників, що

впливають на результати його маркетингової діяльності. Головним завданням впровадження та використання маркетингу на підприємствах роздрібної торгівлі є баланс внутрішніх можливостей (ресурсів) підприємства та вимог зовнішнього середовища з метою отримання економічного та соціального ефекту [1].

Маркетингове середовище оператора роздрібної торгівлі складається із зовнішнього і внутрішнього. Зовнішнє маркетингове середовище включає в себе суб'єкти, джерела фінансування, інфраструктуру інноваційної економіки, піддається впливу інституційних змін. Також тут функціонують державні структури, які регулюють діяльність операторів роздрібної торгівлі. Споживчі сегменти та ключові партнери є орієнтирами при розробці та обґрунтування стратегічних цілей діяльності оператора роздрібної торгівлі, вони формують його формат, форми та методи торгівлі, канали збуту, інструменти взаємодії.

Внутрішнє маркетингове середовище оператора роздрібної торгівлі складається з інформаційних, структурних та людських ресурсів, які забезпечують реалізацію торговельних бізнес-процесів оператора роздрібної торгівлі. В основі інформаційних ресурсів лежать дані маркетингових досліджень ринку, його сегментів, товарів, конкурентів, споживачів, аналізу структури та динаміки товарообігу, товарних запасів, структури асортименту за категоріями, фінансово-економічного аналізу. Людські ресурси формують сукупність знань з вирішення поточних проблем діяльності підприємства. Структурні ресурси регламентують основні бізнес-процеси та забезпечують їх безперервне виконання за допомогою розвиненої інфраструктури.

З позицій трансформації маркетингових функцій, вони структурують витрати та потоки надходження коштів, надають можливість оцінити ефективність саме маркетингових бізнес-процесів, їх вплив на загальні показники ефективності діяльності підприємства.

В процесі інноваційного розвитку економіки трансформування функцій маркетингу операторів роздрібної торгівлі повинне спиратися на теорію і методологію маркетингу, а також враховувати вплив теорій інституційних змін роздрібної торгівлі. При цьому динамічність роздрібної торгівлі описують три групи теорій інституційних змін:

1) теорії навколишнього середовища, які пояснюють зміни у роздрібній торгівлі як результат трансформації моделей та способу життя споживачів;

2) циклічні теорії, що припускають наявність циклічних моделей розвитку, які допомагають прогнозувати зміни в сфері роздрібної торгівлі;

3) теорії конфліктів, які пояснюють інституційні зміни в роздрібній торгівлі як результат конкурентної поведінки і взаємин між операторами роздрібною торгівлі [2].

Процес трансформування маркетингових функцій у роздрібній торгівлі можна простежити із застосуванням бізнес-моделі, яку розробив О. Остервальдер. У своїй праці [3] він виділяє наступні дев'ять елементів бізнес-моделі: споживчі сегменти, ціннісні пропозиції, канали збуту, взаємовідносини з клієнтами, потоки надходження доходу, ключові ресурси, ключові види діяльності, ключові партнери, структура витрат.

Отже, враховуючи вплив інноваційної економіки, а також теорії інституційних змін роздрібною торгівлі, на наш погляд зазначену бізнес-модель необхідно доповнити наступними елементами: інтенсивність капіталовкладень та система розробки нових товарів і послуг (формування асортиментної політики, портфелю продуктів та брендів). Кожний з цих елементів в умовах інноваційної економіки може бути інноваційним і впливати на реалізацію маркетингових функцій.

На практиці трансформування маркетингових функцій відбувається вже сьогодні. Основним завданням аналітичної функції стає можливість передбачати та вирішувати потреби споживачів. Для цього оператору роздрібною торгівлі необхідно будувати стійкі канали розподілу і комунікації з виробниками, відстежувати реакцію споживачів і доводити її назад до виробників. Розвиток електронної комерції вимагає використання нових інформаційних технологій, впровадження послуг онлайн замовлення і доставки, зміни збутової політики, розширення каналів розподілу.

Виробнича функція маркетингу оператора роздрібною торгівлі відповідає за розробку власного стилю, дизайну та унікальних торгових пропозицій. Маркетинг як посередник між підприємствами-виробниками та операторами роздрібною торгівлі стає засобом контролю над виробництвом з метою збуту, відбувається зміна контролю товарного асортименту – від виробника до оператора роздрібною торгівлі. Пріоритетними для маркетингу стають завдання з розробки планів виробництва, які в майбутньому можуть поставити під контроль і організацію виробництва.

За минулі роки підхід до задоволення потреб споживачів змінився. Розвиток епохи цифрових технологій вимагає від операторів роздрібною торгівлі зосередити свої зусилля на трьох ключових областях трансформації маркетингових функцій: на робочу силу, ланцюжок поставок і подолання розриву між фізичним і цифровим середовищами. Так, наприклад, збільшується співвідношення досвідчених високо кваліфікованих працівників до звичайних працівників, функції яких можна перекласти на автоматичні або технологічні пристрої, що

забезпечують прискорення обробки торговельних операцій. Застосування інформаційних технологій в діяльності операторів роздрібної торгівлі пройшло шлях від автоматизації основних процесів (закупівля, товарообіг, комунікація з клієнтом, збут, післяпродажне супроводження) до створення систем, які безпосередньо впливають на ефективність діяльності оператора роздрібної торгівлі [5].

Майбутнє роздрібної торгівлі визначається майбутнім споживчого досвіду і виконанням очікувань, що виходять за рамки обмежень, які відомі сьогодні. Те, що почалося в минулому столітті з «Більше, дешевше, краще», тепер розвивається в «Персоналізовано, інтелектуально, зараз» [4]. В умовах інноваційної економіки сучасні технології і віртуальне середовище трансформують торговельну бізнес-модель у всіх її компонентах.

Слід відмітити, що оператори роздрібної торгівлі виступають споживачами інновацій в набагато більшому ступені, ніж виробники і експортери. В умовах глобалізації економіки оператори роздрібної торгівлі змушені займатися інноваційною діяльністю в боротьбі за частку ринку з сильними зарубіжними конкурентами, які отримують конкретні випробувані технології і рішення зі своїх штаб-квартир. Формуючи інноваційну стратегію, найбільші вітчизняні оператори роздрібної торгівлі виявляють підвищений інтерес до інноваційних рішень і активно вивчають можливість їх впровадження. Це дозволяє накопичувати і аналізувати досвід інноваційного розвитку торгівлі в різних країнах і потім поширити найбільш успішні рішення на свої регіональні підрозділи і більш дрібні торгові компанії, що сприятиме мінімізації витрат, прискоренню товарообігу, збільшенню задоволеності споживачів і, в кінцевому рахунку, збільшенню технологічного рівня і конкурентоспроможності торговельної галузі в цілому.

Список використаної літератури:

1. Гапоненко Г. М. Маркетинг та інновації: взаємозв'язок і вплив на діяльність підприємств / Г. М. Гапоненко // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України : Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200, ч. 1. С. 76–84. Библиогр.: С. 82–84.
2. Управление розничным маркетингом / Под ред. Д. Гилберта. Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 2005. – XVI, 571 с.
3. Остервальдер Александр. Построение бизнес-моделей: Настольная книга стратега и новатора. – М.: Альпина Паблишер, 2017. 288 с
4. Шагвалеев А. М. Использование инновационных и интернет-технологий в деятельности торговых предприятий // Вестник ЮУрГУ. Серия: Экономика и менеджмент. 2013. №4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovanie-innovatsionnyh-i-internet-tehnologiy-v-deyatelnosti-torgovyh-predpriyatiy>.

5. Jeff Schmitz The Evolution Of Retail: Past, Present And Future. URL: <https://www.retailtouchpoints.com/features/executive-viewpoints/the-evolution-of-retail-past-present-and-future>

Сосновська Ольга Олександрівна
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЗВ'ЯЗКУ

В умовах сучасної інформаційної невизначеності та динамічного розвитку інформаційного суспільства стратегічно важливим завданням є створення системи інфокомунікаційного забезпечення підприємств зв'язку як доміанти підвищення їх інформаційної безпеки. Основою побудови зазначеної системи є сукупність зовнішніх та внутрішніх інформаційних потоків, що вимагають систематизації для отримання якісної інформації, необхідної для обґрунтованого прийняття управлінських рішень. Це є можливим за умови забезпечення належного комунікаційного процесу, який відбувається між економічними суб'єктами внаслідок реалізації бізнес-процесів підприємства.

Слід зазначити, що внутрішні інформаційні потоки достовірно і повно відображають стан фінансово-господарської діяльності підприємства та формуються його структурними підрозділами за визначеними технологічними, економічними, соціальними відносинами. Зовнішні інформаційні потоки синтезуються під впливом неконтрольованих чинників в процесі економічних, технологічних, соціальних, політичних та інших відносин підприємства з державними органами, партнерами, замовниками, постачальниками, конкурентами, фінансовими установами тощо [1]. При цьому, специфічність галузі зв'язку передбачає наявність розгалуженої схеми інформаційних потоків, що є необхідними в процесі управління ризиками відповідно до функціональних підсистем економічної безпеки підприємств. За даних умов важливого значення має інформація про стан світового ринку телекомунікацій, наявність професійно-кваліфікаційного кадрового потенціалу, інноваційні розробки вітчизняних виробників, обсяги випуску інноваційної продукції та експертні висновки щодо її споживчих якостей, новітні високо-

технологічні продукти та запатентовані технології, обсяги інвестиційних капіталовкладень у сфері зв'язку та інформатизації тощо.

Вивчення широкого спектру думок щодо досліджуваної проблематики, дозволяє систематизувати та доповнити пріоритетні напрями удосконалення системи інфокомунікаційного забезпечення підприємств зв'язку, серед яких є доцільним виділити наступні:

□ впровадження та використання комплексної автоматизованої системи управління і раціоналізації бізнес-процесів підприємства для забезпечення їх інформаційної інтеграції, а саме розрахунки і аналіз – CAE (Computer Aided Engineering); технологічна підготовка виробництва – CAM (Computer Aided Manufacturing); управління проектними даними – PDM (Product Data Management); управління виробництвом – MES (Manufacturing Execution System); управління технологічними процесами – SCADA (Supervisory Control and Data Acquisition); планування потреб в матеріальних ресурсах – MRP (Material Requirements Planning); планування потреб у виробничих потужностях – CRP (Capacity Requirements Planning); планування ресурсів підприємства – ERP (Enterprise Resource Planning); управління взаємостосунками з клієнтами – CRM (Customer Relationship Management); узгодження потреб в ресурсах із запитами клієнтів – CSRP (Customer Synchronized Resource Planning); управління ланцюжками поставок (логістичними ланцюжками) – SCM (Supply Chain Management) тощо [3; 4];

□ розробка належного методичного забезпечення створення та використання інфокомунікаційних технологій, що охоплює процедури від постановки аналітичних завдань, підвищення ефективності роботи менеджера на ПЕОМ на основі дружнього інтерфейсу до інформаційно-аналітичної підтримки процесів прийняття рішень. Впровадження інноваційних інфокомунікаційних технологій буде сприяти підвищенню оперативності реалізації поставлених цілей через скорочення часу на передавання та отримання інформації, а також зменшення паперової роботи завдяки електронним носіям інформації;

□ вдосконалення організаційних структур управління для підвищення якості інформаційно-комунікаційної взаємодії персоналу підприємства за рахунок дотримання таких вимог як простота, оптимальність, оперативність, надійність, економічність, стабільність та гнучкість. При цьому ефективними заходами щодо реалізації даного напрямку є виключення можливості виконання однакових функцій різними структурними підрозділами (дублювання функцій управління); забезпечення єдності цілей та інтересів взаємопов'язаних підрозділів у межах структури управління; закріплення відповідальності за якість управлінських рішень за певним органом або суб'єктом управління, а за

їх реалізацію – конкретним відповідальним виконавцем; оптимальний рівень централізації та децентралізації функцій управління; заміна організаційних структур ієрархічного типу на адаптивні;

□ вдосконалення комунікаційної політики вітчизняних підприємств, спрямованої на підвищення результативності обміну інформацією та належне інформаційне забезпечення всіх бізнес-процесів управління ризиками, отримання релевантної інформації, забезпечення оперативного зворотного зв'язку, регулювання внутрішніх та зовнішніх інформаційних потоків, розроблення управлінських методик щодо оптимізації інформаційних потоків по вертикалі та горизонталі, досягнення гнучкості та адаптивності комунікаційних структур управління та забезпечення якості прийняття управлінських рішень;

□ удосконалення державного регулювання процесу інформаційного забезпечення підприємництва, що має передбачати створення умов для функціонування ефективною і прозорою інформаційною системою, яка б забезпечувала доступність до необхідної інформації та давала можливість максимального врахування потреб ринку послуг зв'язку, своєчасно усувати інформаційну асиметрію і водночас визначала сфери та механізми захисту інформації. Це вимагає створення державних інститутів інформаційної інфраструктури (організація системи урядової, науково-технічної інформації) та відповідного порядку акумулювання різноманітних даних і доступу до них; удосконалення адміністративних процедур стандартизації, реєстрації, сертифікації, ліцензування, спрямованих на гарантування необхідного рівня якості; сприяння діяльності приватних суб'єктів інформаційного забезпечення шляхом інвестування, надання податкових пільг, регулювання тарифів природних монополістів, сприяння притоку іноземних та вітчизняних приватних інвестицій [4; 5];

□ побудова єдиного інформаційного простору сфери послуг зв'язку, що передбачає формування єдиних інформаційних мереж для забезпечення необхідних комунікацій між суб'єктами даної сфери та створення прозорого, доступного та достовірного інформаційного продукту. При цьому має забезпечуватися впровадження механізмів обмеження доступу та захисту інформації, яка становить комерційну таємницю підприємства, стосується приватної стратегії його розвитку та є інтелектуальною власністю;

□ використання дієвих інструментів забезпечення інформаційної безпеки підприємства шляхом створення інтегрованої системи оцінки інформаційних загроз, аналізу інформаційних ризиків та ухвалення загальної стратегії і алгоритму щодо оперативного реагування на них; організація і здійснення конкретних видів діяльності із захисту

інформації (запобігання несанкціонованого доступу до джерел конфіденційної інформації; збереження цілісності, повноти і доступності інформації; забезпечення авторських прав); використання надійних інформаційних технологій; системний моніторинг інформаційної безпеки підприємства. При цьому забезпечення інформаційної безпеки підприємств зв'язку має здійснюватися на системній основі, що передбачає одночасне застосування апаратних, програмних, фізичних та організаційних методів.

Отже, впровадження запропонованих пріоритетних напрямів удосконалення системи інфокомунікаційного забезпечення буде сприяти створенню якісного інформаційного продукту, використання якого є запорукою своєчасного реагування підприємств зв'язку на актуальні загрози їх функціонування та забезпечення стійких параметрів розвитку.

Список використаної літератури:

1. Боженко О.М. Інформаційне забезпечення управління потенціалом підприємства // Наукові записки. – 2016. – №2 (53). – С. 189-197.
2. Бельтюков Є.А., Задорожко Г.І. Основні шляхи вдосконалення системи інформаційного забезпечення конкурентоспроможності промислового підприємства // Економіка: реалії часу. – 2013. – №2(7). – С. 228-234.
3. Бородулин А.Н. Внутрифирменное управление и информационные технологии [Текст]: монографія / А.Н. Бородулин [и др]. – М.: ПМСОФТ, 2009. – 324 с.
4. Корнев Ю.Г. Інформаційне забезпечення розвитку підприємницької діяльності // Вісник НАН України. – 2008. – №5. – С. 24-31.
5. Корнев Ю.Г. Проблеми формування загальнонаціональної системи інформаційного забезпечення розвитку підприємництва // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ, 2004. – Вип. 187. – Т. IV. – С. 857–865.
6. Зеліско І.М., Сосновська О.О. Аналіз сучасних тенденцій розвитку підприємств зв'язку України // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2018. – № 4(26). – С. 34-46.
7. Сосновська О.О. Інформаційна безпека як стратегічна складова економічної безпеки підприємства // Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 28-29 вересня 2018 р.). – Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова, 2018. – С. 77-80.

Сухорукова Ольга Аркадіївна
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту видавничо-поліграфічної галузі,
Видавничо-поліграфічний інститут
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ВИДАВНИЧИХ ТА МЕДІЙНИХ ПРОЕКТІВ

В сучасних умовах зростає актуальність впровадження принципів та підходів проектного менеджменту в управлінні видавничими та медійними підприємствами. Кожне видання або медійний продукт унікальні за змістом та оформленням, перелік операцій підготовки та випуску формується індивідуально для кожного продукту та здійснюються у певні терміни, має місце жорстка обмеженість ресурсів та високий рівень ризику. Це обумовлює відносно високу вартість залучення фінансів, тривалі терміни прийняття рішень щодо фінансування та актуальність формування ефективної моделі їх фінансування.

На вибір джерел фінансування впливає комплекс чинників: характеристики підприємства-реципієнта (досвід, репутація, потужність, результати діяльності); специфіка проекту (розмір, тривалість та зміст проекту, можливість реалізації з іншими підприємствами); стадія реалізації проекту (власні кошти інвестуються на початкових етапах життєвого циклу проекту, позикові або залучені – на стадії розробки, завершення); ступінь ризикованості проекту та прийнята модель управління ризиками.

У медійному бізнесі особливості фінансування визначає і бізнес-модель підприємства або медійного проекту. Зокрема, у дослідженнях з медіа-економіки Хаб'юка О. розглядається діяльність медіапідприємств на «здвоєному» ринку (реклами та споживачів) [1]. Відповідно формуються такі бізнес-моделі: передплата; реалізація готової продукції/контенту споживачам; формування аудиторії та її комодифікація. Найефективнішими є медіа, що комбінують різні моделі. Їх сполучення залежить від змісту медіапродукту, редакційної політики; наявного потенціалу медіапідприємства.

Розглянемо джерела фінансування проектів з огляду на належність ресурсів.

Власними джерелами є грошовий внесок засновників підприємства або ініціаторів проекту (статутний фонд, акції і т.п.); накопичені в результаті діяльності підприємства грошові ресурси (прибуток, амортизаційні відрахування, засоби, отримані внаслідок продажу або

обміну активів та ін). Їх перевагами є відносна швидкість отримання; простота використання; відсутність плати за кошти; зниження ризику банкрутства та неплатоспроможності; незалежність від зовнішніх кредиторів та кон'юнктури фінансового ринку. Недоліками – обмеженість можливостей та ресурсів; суб'єктивне прийняття рішень про доцільність інвестування в проект [2]. Забезпечення власними коштами вимагає від підприємства підвищення економічної ефективності поточної діяльності.

Позикові кошти (кредит, безвідсоткові позики, дольова участь, розміщення облігацій) мають наступні переваги: підвищення ступеня об'єктивності в оцінці проекту; можливість розподілу ризику; акумуляція значних обсягів ресурсів на фінансовому ринку; гнучкість та диверсифікація методів здійснення фінансування (продаж частки стратегічному або фінансовому інвестору, банківські, кредитні лінії, лізинг, франчайзинг, форфейтинг і т.п.). Недоліками є ймовірність втрати контролю за підприємством та ріст залежності від сторонніх осіб; жорстка необхідність виконання вимог; необхідність надання гарантій кредиторам та ризик втрати гарантії; надання переваг підприємствам великого розміру; тривалість процесу отримання ресурсів.

Проблеми отримання власних та позикових ресурсів є гостроактуальними для медіагалузі. Можливості використання власних ресурсів є обмеженими. У видавничій галузі коефіцієнт концентрації власного капіталу знизився протягом 2013-2017 рр. з 32% до 7%, у сфері кіновиробництва та телерадіомовлення значення показника власного капіталу у 2014-2017 рр. є від'ємним [3]. Показник рентабельності операційної діяльності у видавничій галузі у 2017 р. склав 0,6%, у виробництві кіно та телефільмів та програм – 3,5%, у сфері надання інформаційних послуг (в т.ч. рекламна діяльність) – 5,7%, у галузі комп'ютерного програмування – 7,7% (в той час як в середньому для економіки цей показник склав 8,8%), показник для видавництв, кіновиробництва, інформаційних послуг був нижчим загального й протягом попередніх 2014-2016 рр. [4]. Це негативно впливає як на формування власного капіталу, так і на отримання позикового. На можливості отримання позик негативно впливають і наступні чинники:

- розміри підприємств (у медіагалузі України відсутні великі підприємства);
- значна імпортна залежність в постачанні устаткування, матеріалів, програмного забезпечення, інноваційних технологій виробництва продукту, – а отже і залежність показників проекту від кон'юнктури ринку;

- піратство щодо видавничої, кіно та телепродукції, що підвищує ризик реалізації проектів та негативно впливає на показники прибутковості;

- жорстка конкуренція на медійному ринку з боку іноземних виробників;

- зміна структури рекламного ринку, що зменшує рекламні потоки традиційних медіа та вимагає трансформації прийнятих бізнес-моделей.

Фондовий ринок в Україні залишається слабкоструктурованим та малорозвиненим.

В таких умовах у медіагалузі поширюється залучення коштів як механізм акумуляції та використання добродійних та інших внесків. Суб'єкт, що здійснюють фінансування мають як комерційні, так і некомерційні цілі (отримання впливу, культурна місія і т.п.). У медіагалузі використовуються:

- спонсорські кошти (виникає залежність від цілей та фінансової успішності спонсора; необхідність будувати редакційну політику згідно його політичним, культурним та бізнес-інтересам); зауважимо, що подібні проблеми можуть супроводжувати і рекламну бізнес-модель;

- краудфандинг як механізм колективного фінансування проекту цільовою аудиторією (фізичними особами), що отримують право на користування продуктом є сучасною модифікацією передплатної моделі. Різновидом краудфандингу є реалізація пре-релізу (здійснюється представлення першої версії проекту, наприклад, відеогри та збираються фінансові ресурси для завершення її розробки);

- фіндрайзинг – подібний до краудфандингу механізм залучення ресурсів до некомерційних медійних проектів та програм; результатом проекту користуються як платники, так і інші користувачі (група);

- гранти – це цільові кошти, що надаються фізичній або юридичній особі для фінансування певного проекту на безповоротній основі. Грантова модель поширена в програмах іноземних установ та організацій. Наприклад, в Україні реалізується програма-конкурс міні-грантів для редакцій роздержавлених місцевих медіа за підтримки фонду розвитку ЗМІ Посольства США в Україні. Програма Європейської комісії "Креативна Європа" спрямована на підтримку культурного та креативного секторів Європи, зокрема, – фінансування широкого кола медійних та видавничих проектів. Програмою німецького Goethe-Institut підтримуються переклади творів німецької літератури: видавництвом відшкодовується частина витрат на переклад після виходу книги. На книжкових ярмарках поширюються стипендіальні програми для видавців, що планують випускати перекладну літературу з певної мови.

- Кошти, отримані за участь у конкурсах та інших заходах, наприклад, відомим у світі конкурсом для підтримки інновацій у медіа є конкурс Knight News Challenge.

- Державне фінансування з метою підтримки суспільно-значимих проектів (екологічні, культурні тощо). Наприклад, у видавничій сфері реалізується програма «Українська книга», спрямована на підтримку видавництв та бібліотек, проекти «Українського культурного фонду». На місцевому рівні реалізація проектів може здійснюватися за рахунок коштів громадського бюджету. В Законі України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» охарактеризовано умови надання фінансової допомоги засобам масової інформації, спеціалізованим науковим виданням, періодичним виданням літературно-художнього напрямку, телерадіоцентрам та поліграфічним підприємствам.

- Засоби, що виділяються суб'єктом фінансування з метою просування іншого продукту: наприклад, випуск корпорацією Sony пристрою PlayStation VR супроводжувався фінансуванням ігрових медійних проектів для віртуальної реальності з метою залучення аудиторії.

Перевагами залучених коштів є відсутність плати за ресурси, розподіл ризику фінансування між учасниками, попередня об'єктивна оцінка потенціалу проекту; формування спільноти споживачів. Недоліками є ризик залежності від сторонніх осіб; втрата редакційної незалежності, тривалість процесу залучення (небезпечно в умовах динаміки медіа середовища); нерегулярність надходження ресурсів.

Перспективними засобом є змішане (спільне) фінансування. У медіа галузі можуть бути актуальною співпраця з світовими міжнародними видавничими та медіаконцернами; з іншими вітчизняними медійними підприємствами (наприклад, вихід адаптації книги у кінопрокат або нової гри в розвинених країнах супроводжується спільною рекламною компанією, виданням книги чи коміксу, збутом супроводжуючої продукції).

Список використаної літератури:

1. Хаб'юк О. Концептуальні основи медіа-економіки: Монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, Український Вільний Університет, 2012. 180 с.
2. Саталкіна Л.О. Джерела фінансування інвестиційного портфелю підприємства. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2013. № 2 (7). С. 181-186. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n2.html>
3. Державна служба статистики. Економічна статистика/Економічна діяльність / Діяльність підприємств. Показники балансу підприємств за видами

економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2017 роки. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

4. Державна служба статистики Економічна статистика / Економічна діяльність / Діяльність підприємств. Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010-2017 роки. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Цимбалюк Ганна Сергіївна

викладач кафедри економіки та управління,

Хмельницький інститут

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

РОЛЬ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ В КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Поняття якості продукції за своєю економічною природою важливо ототожнювати з поняттям конкурентоспроможності продукції підприємства, оскільки удосконалення і підвищення якості вже саме по собі є чинником забезпечення впевненості у своїх конкурентних позиціях по відношенню до інших. В даному рахунку конкурентоспроможність продукції є постійним співставленням виробленої продукції підприємства з іншою продукцією інших підприємств-конкурентів за допомогою встановлених вимог якості. Якщо вироблена продукція за своїми якісними характеристиками переважає продукцію конкурентів, вона є конкурентоспроможною.

Конкурентоспроможна продукція підприємства є фундаментом для створення його конкурентних переваг, які свідчать про ефективне використання підприємством всіх наявних ресурсів на шляху до вищої якості, що починається з впровадження якісних елементів на всіх етапах виробничого процесу та всіх структурних підрозділах підприємства, продовжується мотиваційним стимулюванням всього виробничого персоналу та залученні всіх видів ресурсів.

Тому, головним у підвищенні якості продукції підприємства є те, що кращу якість можна створити на основі вже створеної якості на усіх етапах її формування. При цьому, також, слід враховувати використання критеріїв якості, а саме якість сировини і матеріалів, новітніх технологій, праці, управління, планування, інвестицій, інновацій, вартості основних виробничих активів та фінансової складової.

Якість і конкурентоспроможність є взаємопов'язаними характеристиками продукції, що у сукупності визначають конкурентні переваги її виробника на національному і світовому ринках. А високий рівень конкурентоспроможності економіки є фундаментальною умовою інтеграції України у світовий економічний простір як рівноправного учасника міжнародних економічних відносин. Але у сучасний період Україна втрачає свої позиції у рейтингу глобальної конкурентоспроможності, які і раніше не були високими (таблиця 1).

Таблиця 1

**Позиція України
у рейтингу глобальної конкурентоспроможності країн світу**

показники	роки	2014- 2015	2015- 2016	2016- 2017	2017- 2018
Кількість країн у рейтингу		144	140	138	137
Індекс України в рейтингу		76	79	85	81
Позиція за основними складовими:					
- інфраструктура		68	69	75	78
- макроекономічне середовище		105	134	128	121
- якість освіти		65	46	46	49
- ефективність ринку товарів		112	106	108	101
- ефективність ринку праці		80	56	73	86
- розвиток фінансового ринку		107	121	130	120
- технологічна готовність		85	86	85	81
- відповідність бізнесу сучасним вимогам		99	91	98	90
- інновації		81	54	52	61

Розроблено автором на основі джерел [1; 2]

Україна у 2018 посіла 81-е місце серед 137 країн світу, покращивши свої позиції на чотири пункти.

Згідно з даними дослідження, серед основних складових найбільше пунктів набрали макроекономічне середовище (121) та розвиток фінансового ринку (120), при чому останній зміцнив свої позиції порівняно з минулим роком на 10 пунктів. Покращення спостерігається і за такими складовими як відповідність бізнесу сучасним вимогам (на 8 пунктів), ефективність ринку товарів (на 7 пунктів) та технологічна готовність (на 4 пункти).

Найбільше втрачено (мінус 13 пунктів) за складовою – ефективність ринку праці. Тенденція до погіршення цього показника спостерігалася і в минулорічних дослідженнях.

Також, Україна зазнала втрат за оцінкою інноваційної складової Індексу – (на 9 пунктів), інфраструктурної (на 3 пункти) та за складовою, що характеризує якість освіти (на 3 пункти).

Негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, погану етику робочої сили, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я [2].

Конкурентоспроможність національної економіки формується на різних рівнях, але первинним є підприємство, де в процесі виробництва товарів і послуг закладаються основи їх якості як фактора та умови успішного бізнесу. Саме якість товарів і послуг визначає конкурентні переваги підприємств, а економія матеріальних, трудових та інших ресурсів за рахунок використання високоякісної продукції досягається на всіх фазах суспільного відтворення і може забезпечити значний економічний ефект [3, с. 38].

Список використаної літератури:

1. Global Competitiveness Index 2017–2018 Rankings. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/04Backmatter/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018AppendixB> (дата звернення: 4.02.2019)
2. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017-2018 рр. [Електронний ресурс] // Сайт «Економічний дискусійний клуб». – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciya-ukrayiny-v-reytingu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>. (дата звернення: 4.02.2019)
3. Пронкіна Л. І. Конкурентоспроможність та якість продукції підприємств: взаємозв'язок змісту та управління / Л. І. Пронкіна // Економічна теорія та право. – 2015. – № 3. – С. 36-45.

Шейко Юлія Олександрівна
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів,
банківської справи і страхування;

Юхимчук Ірина Миколаївна
студентка,
Луцький національний технічний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

З метою запобігання або мінімізації негативного впливу екзогенних і ендогенних ризиків у світовій практиці використовують страхування, що не лише забезпечує відшкодування збитків унаслідок настання страхових випадків, а й є важливим чинником стимулювання національної економіки та ділової активності господарюючих суб'єктів. Вплив страхування на соціально-економічний розвиток країни розкривається через його функції, які, на нашу думку, доцільно розділити на 2 групи – превенції і страхового захисту та накопичення і інвестицій (рис. 1).

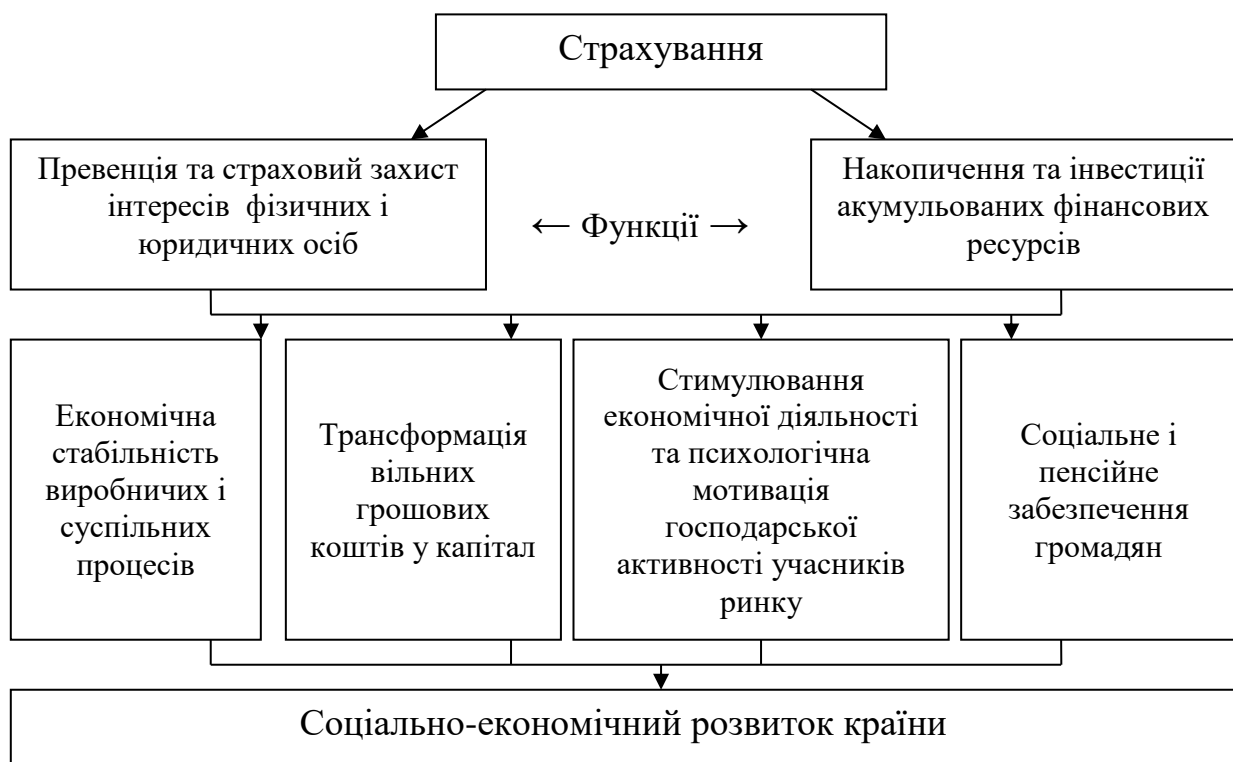

Рис. 1. Вплив страхового ринку на соціально-економічний розвиток країни

Страхова діяльність в Україні займає порівняно незначне місце серед інших видів економічної діяльності. І хоча ринок страхових послуг є

другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків, впродовж останніх років існує стабільна тенденція до зменшення кількості страхових компаній, як тих, що займають страхуванням життя (СК-life), так і тих, що займаються іншими видами страхування (СК non-life).

Незважаючи на зменшення кількості страхових компаній, протягом періоду 2012-2018 рр. зафіксований ріст обсягу валових та чистих страхових премій. Динаміка кількості договорів страхування також не є стабільною: максимальний показник (крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті) зафіксовано у 2015 році – 109106,8 тис.од, тоді як у 2016-2017 рр. спостерігався спад. Більш стабільним є показник кількості договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті, які займають близько 70,0% загальної кількості укладених договорів.

Лише близько третини валових страхових премій надходять від фізичних осіб, решта – від юридичних. Структура валових страхових премій за видами страхування у 2017 році зображена на рис. 2. Як бачимо, близько 7% страхових премій припадають на страхування життя, решта 93% – на інші види страхування, серед яких лівову частку займає майнове страхування.

Рівень валових страхових виплат (відношення валових виплат до валових премій) станом на 31.12.2017 становив 24,3%. Більше, ніж загальний по ринку, цей показник спостерігався за такими видами страхування: медичне страхування – 58,0%, обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 47,1%, добровільне особисте страхування – 38,7%, недержавне обов'язкове страхування – 37,9%, страхування фінансових ризиків – 33,6%.

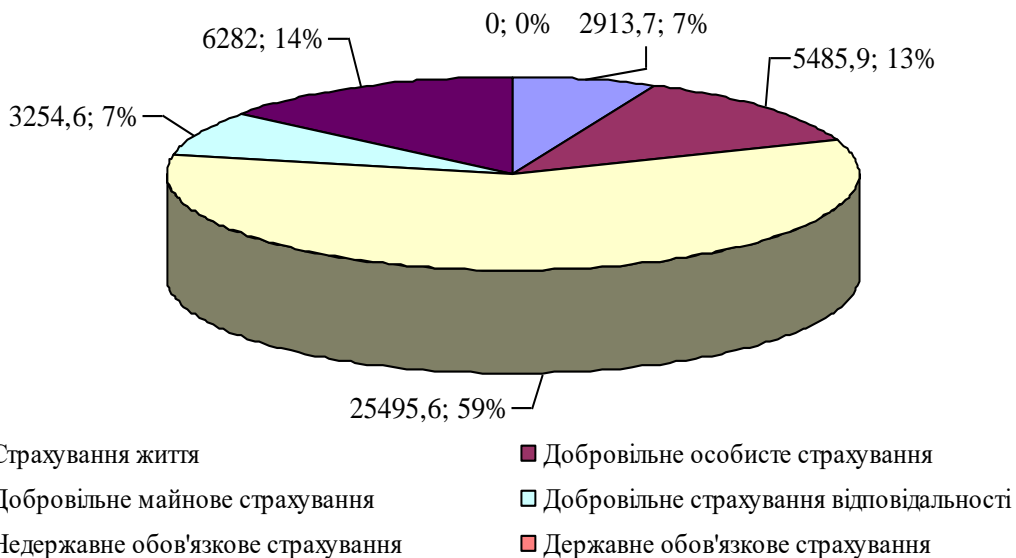
У структурі чистих страхових виплат у 2017 р. найбільша питома вага страхових виплат припадає на авто страхування – 4 802,9 млн. грн. (або 46,8%); страхування фінансових ризиків (17,6%); медичне страхування (16,3%); страхування життя (5,4%); страхування медичних витрат; кредитів та майна (по 2,5%).

Розмір валових страхових виплат у 2017 р. становив 10 536,8 млн. грн. (94,7% з видів страхування, інших, ніж страхування життя, 5,3% – зі страхування життя).

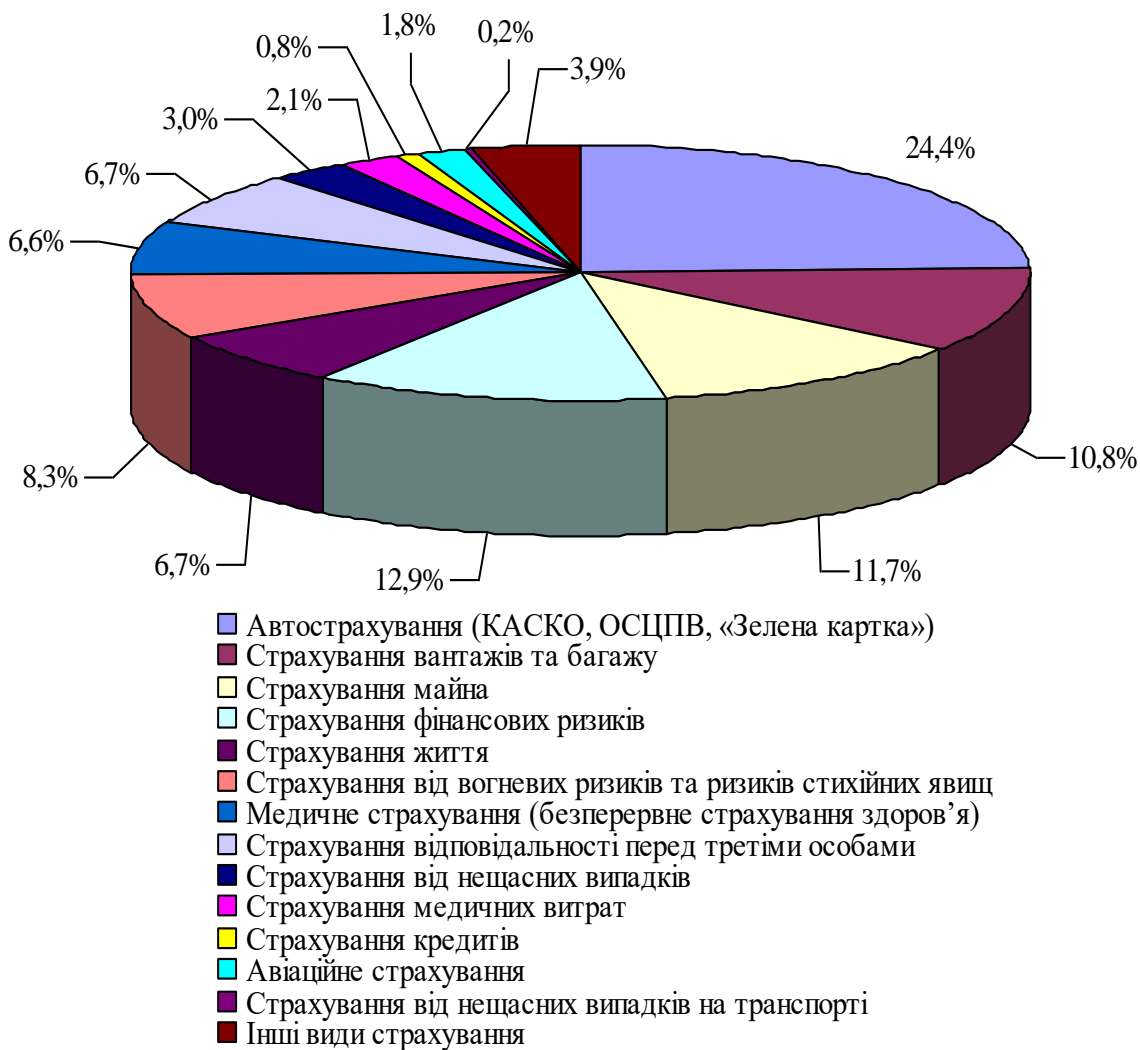
Показники концентрації страхового ринку подано у таблиці 1.

Відтак, не зважаючи на кількість активних гравців на ринку страхування, фактично основну частку валових страхових премій (близько 88,0%) акумулюють 50 СК «non-Life» (19,0% всіх СК «non-Life») та близько 96,0% – 10 СК «Life» (29,4% всіх СК «Life»).

Отже, на основі проведеного аналізу можна зробити висновки про тенденції розвитку страхового ринку України.

а) за формою проведення і галузевою ознакою

б) за видами страхування (підгалузі)

Рис. 2. Структура валових страхових премій, млн. грн. (складено за [2])

Концентрація страхового ринку за 2017-2018 рр. [2]

Перші (Тор)	Страховання "Life"				Страховання "non-Life"						
	2017		9 міс.2018		2017			9 міс.2018			
	Надходження премій, млн..грн	Частка на ринку, %	Надходження премій, млн..грн	Частка на ринку, %	Надходження премій, млн..грн	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховувальників	Надходження премій, млн..грн	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховувальників	
Тор 3	1586,6	54,5	1496,3	54,6	8641,5	21,3	2	4791,4	14,9	2	
Тор 10	2794,7	95,9	2650,7	96,7	17751,9	43,8	4	12734,2	39,6	4	
Тор 20	2911,0	99,9	2740,0	100,0	25501,6	62,9	9	19992,9	62,2	9	
Тор 50	2913,7	100,0	-	-	35651,4	88,0	13	28440,2	88,5	11	
Тор 100	-	-	-	-	39547,9	97,6	16	31481,2	98,0	13	
Тор 150	-	-	-	-	40318,0	99,5	17	32042,6	99,7	16	
Всього по ринку	2913,7	100,0	2741,1	100,0	40518,1	100,0	28	32134,2	100,0	23	

Після кількісного багатоманіття страхового ринку, спостерігається тенденція до відсіювання «слабких» гравців, що йде на користь не лише клієнтам, а й власне страховим компаніям, які трансформуються у серйозних гравців фінансового ринку. В результаті цього страховий ринок є досить концентрованим.

Впродовж періоду 2012-2018 рр. спостерігається тенденція до зростання обсягів страхових премій і виплат, але це зростання відбувається надто повільними темпами. Найбільш вагомими серед видів страхування є авто страхування, страхування майна, вантажів і багажу, фінансових ризиків. В той час, як інші види страхування потребують поштовху до розвитку.

Серед основних факторів, які негативно впливають на стан розвитку страхового ринку впродовж останніх років, виділяють [1]:

- зростання тарифів на страхові послуги для забезпечення достатності коштів для формування страхових резервів внаслідок інфляційних процесів;

- військові дії на сході країни;

- обмеження бюджетів корпоративних клієнтів у результаті зниження їх ділової активності та зростання продуктивних витрат;

- низький рівень якості активів страхових компаній за рахунок завищення вартості цінних паперів, розміщення депозитів у проблемних банківських установах;

- зниження попиту на страхові послуги в умовах зниження платоспроможності населення країни,

- низький рівень довіри до вітчизняних фінансових установ;

- низька страхова культура населення країни;

- необхідність забезпечення страховиками своєчасного здійснення страхових виплат за договорами довгострокового страхування життя;

- відсутність механізмів податкового стимулювання інвестиційної активності страхових компаній;

- відсутність чіткої політики у сфері державного регулювання й ефективного нагляду за діяльністю суб'єктів ринку.

Список використаної літератури:

1. Волкова В. В. Тенденції розвитку страхового ринку в умовах нестійкого ринкового середовища / В. В. Волкова // Економіка і регіон. – 2016. – № 1. – С. 17-24.

2. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері банків фінансових послуг. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>.

НАПРЯМ 6. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Киш Людмила Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент кафедри моделювання та
інформаційних технологій в економіці,
Вінницький національний аграрний університет*

СТРУКТУРА ТА РОЗПОДІЛ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР У ЛИПОВЕЦЬКОМУ РАЙОНІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Одним з традиційних стратегічних напрямків розвитку не лише аграрного, але й народногосподарського комплексу України є зерновиробництво. Його розвиток безпосередньо визначає ступінь забезпеченості населення продуктами харчування, а також сировиною для переробної промисловості та ін. [2]. Проведемо порівняльний аналіз структури та розподілу зернових у Липовецькому районі Вінницької області.

Основним фактором, що впливає на обсяг виробництва зернових культур є посівна площа. В свою чергу при її аналізі необхідно розглянути структуру. Адже, чим вища частка високоурожайних культур в структурі посівної площі зернових, тим більший обсяг валового збору (табл. 1).

В загальному по району переважають ярі зернові (60,19%), а саме – кукурудза. Вона займає понад третину посівних площ. Також лідирують озима пшениця, ярий ячмінь. Озимі зернові займають близько 40 % загальної посівної площі. А круп'яні та зернобобові лише 2% та 1 % відповідно. Лише по посівній площі ярого яменю сектор домашніх господарств майже порівнявся з сектором сільськогосподарських підприємств, відповідно 47% та 53%. Також ними вирощується гречка на третині її посівної площі. Питома вага посівних площ зернових культур сільськогосподарських підприємств є досить високою (за винятком ярого яменю та гречки) і коливається від 82 до 87%. А такі культури як озимий ячмінь, горох на 90% є прерогативою сільськогосподарських підприємств.

У валовому зборі серед груп зернових культур переважають ярі (70,56%), а найменшу питому вагу мають зернобобові (0,40%) (табл. 2). Переважання групи ярих зернових зумовлено значною питомою вагою такої культури як кукурудза (60,26%). Озимі зернові займають проміжне становище, а озима пшениця складає 29,44%. Таким чином, кукурудза та озима пшениця є безперечними лідерами у виробництві зернових культур

у районі. Найменшу питому вагу у валовому зборі зернових мають просо (0,09%) та квасоля (0,05%). Гречка, горох й овес складають від 0,44% (гречка) до 0,32% (овес).

Таблиця 1

Структура та розподіл посівних площ зернових у Липовецькому районі Вінницької області в середньому за 2015-2017 рр.

	Структура в середньому			Розподіл посівних площ	
	всього	с/г підприємства	населення	с/г підприємства	населення
Зернові	100	100	100,00	79,09	20,91
Озимі зернові	39,81	43,43	26,16	86,26	13,74
пшениця	34,93	37,82	24,03	85,61	14,39
ячмінь	4,63	5,35	1,93	91,31	8,69
жито	0,25	0,26	0,20	83,64	16,36
Ярі зернові	60,19	56,57	73,84	74,35	25,65
пшениця	1,51	1,63	0,98	86,36	13,64
ячмінь	14,69	9,76	33,36	52,53	47,47
овес	0,61	0,63	0,54	81,92	18,08
кукурудза	39,94	41,38	34,52	81,93	18,07
круп'яні	2,39	2,03	3,77	67,03	32,97
просо	0,19	0,19	0,15	82,93	17,07
гречка	2,21	1,83	3,62	65,69	34,31
зернобобові	1,04	1,15	0,64	87,24	12,76
горох	0,78	0,89	0,37	90,17	9,83
квасоля	0,26	0,26	0,27	75,4	24,6

Якщо розглянути розподіл виробництва зерна між сільсько-господарськими підприємствами та сектором домашніх господарств, то можна відмітити, що по таких культурах, як горох та озимий ячмінь сільськогосподарські підприємства є беззаперечними лідерами і виробляють понад 90 % валового збору даних культур. Також вони

виробляють понад 80% озимої та ярої пшениці й вівса та кукурудзи. Проте, населенням виробляється значна частка ярого ячменю, близько 50% та понад 30% гречки й близько 25% квасолі й 20% вівса та проса. Це зумовлено тим, що гречка є цінною круп'яною культурою, а на корм худобі і домашній птиці використовують дрібне, щупле зерно “рудяк”, також висівки й борошняний пил, які утворюються під час переробки зерна [1]. А овес використовується переважно як фураж, а квасоля як харчова культура та на продаж.

Таблиця 2

**Структура та розподіл валового збору зернових
у Липовецькому районі Вінницької області
в середньому за 2015-2017 рр.**

	Структура в середньому			Розподіл валового збору	
	всього	с/г підприємства	населення	с/г підприємства	населення
Зернові	100,00	100,00	100,00	83,17	16,83
Озимі зернові	29,44	31,02	21,64	87,63	12,37
пшениця	26,37	27,65	20,06	87,20	12,80
ячмінь	2,93	3,23	1,44	91,72	8,28
жито	0,15	0,15	0,14	84,05	15,95
Ярі зернові	70,56	68,98	78,36	81,31	18,69
пшениця	0,73	0,75	0,62	85,74	14,26
ячмінь	8,32	5,50	22,25	54,99	45,01
овес	0,32	0,31	0,34	81,92	18,08
кукурудза	60,26	61,52	54,01	84,92	15,08
круп'яні	0,53	0,45	0,89	71,23	28,57
просо	0,09	0,09	0,08	83,51	16,49
гречка	0,44	0,36	0,82	68,81	31,19
зернобобові	0,40	0,44	0,23	90,52	9,48
горох	0,35	0,38	0,16	92,38	7,62
квасоля	0,05	0,04	0,07	75,41	24,59

Основним показником, що характеризує ефективність зерно-виробництва є урожайність (табл. 3).

По урожайності зернових культур сектор домашніх господарств успішно конкурує як з сільськогосподарськими підприємствами так і не поступається середньорайонним показникам по таких культурах як озимі ячмінь та жито, ярі пшениця, ячмінь овес та квасоля. Значно нижчою є урожайність озимої пшениці, кукурудзи, гречки, гороху.

Таблиця 3

**Урожайність зернових культур
у Липовецькому районі Вінницької області
в середньому за 2015-2017 рр.**

	всього	С/г підприємства	населення
Зернові	58,47	61,47	46,77
Озимі зернові	42,87	43,50	38,87
пшениця	43,77	44,67	39,00
ячмінь	36,13	36,13	35,10
жито	34,07	34,40	32,90
Ярі зернові	68,37	74,50	49,87
пшениця	28,67	28,67	29,00
ячмінь	33,13	34,93	31,13
овес	30,63	30,83	30,00
кукурудза	88,10	90,87	75,30
круп'яні	18,28	19,28	14,20
просо	24,97	26,37	22,50
гречка	11,60	12,20	10,40
зернобобові	22,33	23,17	15,37
горох	25,70	26,30	18,25
квасоля	12,07	12,13	12,30

У структурі посівних площ та валового збору зернових культур у Липовецькому районі Вінницької області домінує сектор сільськогосподарських підприємств. Домашні господарства віддають перевагу

ярим зеровим, а саме ячменю, а також такій круп'яній культурі як гречка. Не зважаючи на те, що сільськогосподарські підприємства виробляють значний обсяг зернових культур, ярий ячмінь на 45% виробляється населенням. Це зумовлено, його використанням переважно як фуражної культури. Таким чином, сектор домашніх господарств відіграє значну роль в забезпеченні продукцією зерновиробництва. Тобто сектори домашніх господарств та сільськогосподарських підприємств доповнюють один одного і домогосподарства можуть скалдати гідну конкуренцію сільськогосподарським виробникам.

Список використаної літератури

1. Рослинництво : підручник / В. В. Базалій, О. І. Зінченко, Ю. О. Лавриненко [та ін]. – Херсон : Грінь Д.С., 2015. – 518 с.
2. Потапова Н. А. Прогнозування обсягів реалізації зернових культур в агрологістичних ланцюгах України / Н. А. Потапова, С. С. Павленко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2014. – № 2. – С. 157-164.

НАПРЯМ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Заяць Тетяна Анатоліївна

доктор економічних наук, професор;

Заяць В'ячеслав Сергійович

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник,

Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи

Національної академії наук України

МЕХАНІЗМ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ефективний соціальний діалог є важливим інструментом формування консолідованого суспільства та інноваційного розвитку його економіки. Внаслідок суспільно-політичної нестабільності та соціальної невизначеності в українському суспільстві не використано повною мірою можливості соціального діалогу в інноваційному розвитку економіки через проблеми низької відповідальності роботодавців у цій сфері та низької довіри до профспілок з боку найманих працівників. Соціальний діалог в Україні не виконує головної місії – врівноваження інтересів, потреб і мотивів взаємодіючих партнерів, обмежуючись здебільшого черговим переглядом розміру мінімальної заробітної плати. Очевидним є домінування в переговорному процесі сильної сторони, представлені об'єднаннями роботодавців. Така ситуація виникає через низький рівень інституціоналізації соціально-трудової сфери та діяльності профспілок.

В Україні значна частина найманих працівників не вбачає у соціальному діалозі нові можливості для розвитку економіки та підвищення життєвого рівня населення. Профспілкові об'єднання країни позиціонуються здебільшого як структура державного апарату управління чи структурний підрозділ адміністрації підприємства, а відтак концентрують зусилля на вирішенні будь-яких поточних проблем, але не тих, що спрямовані на відпрацювання дієвих механізмів стимулювання розвитку економіки та дієвого захисту інтересів найманих працівників. Від активної участі населення у будь-яких громадських організаціях, і насамперед профспілкових, від волі політичної еліти залежатимуть напрями розвитку національної економіки та успіх здійснюваних соціально-економічних реформ. Взаємодіючі сторони соціального

діалогу (держава, роботодавці, профспілки) мають бути достатньо ініціативними і сильними для об'єднання зусиль у стимулюванні розвитку економіки та відстоюванні власних економічних інтересів, готовими до прийняття компромісних рішень чи пошуку шляхів досягнення прийнятного консенсусу. Слабкість і невизначеність позицій взаємодіючих сторін, відсутність стратегічного бачення перспектив і чіткого усвідомлення власних прав і обов'язків у соціально-трудої сфері поступово трансформує цей діалог у монолог, а надалі – в суперечності, неузгодженості і конфлікти, які лише послаблюють країну, знижують її конкурентоспроможність у глобальному просторі.

На жаль, сучасний механізм соціального діалогу в Україні залишається орієнтованим на збереження низьких соціальних стандартів оплати праці (по суті це норми фізіологічно обумовлених мінімальних споживчих потреб), а прийняті взаємодіючими сторонами узгоджені рішення не завжди є обов'язковими до виконання. В Україні діюча практика використання основних соціальних стандартів є недосконалою, з низькою регулюючою спроможністю [1, с. 3-12]. Внаслідок цього домінує соціальна політика пасивного спрямування, зокрема масове надання населенню міст і сіл житлово-комунальних субсидій. Поступова трансформація економічно активного населення на одержувачів соціальної допомоги – це шлях демотивації до продуктивної економічної діяльності.

В усіх розвинених країнах світу законодавчо закріплено розмір мінімальної заробітної плати при різних підходах до практики її застосування, яка передбачає зазвичай щорічний перегляд чи протягом двох-трьох років через зростання рівня споживчих цін. Це дає змогу утримувати доволі високий рівень вартості робочої сили. Безумовно, в кожній країні є специфіка застосування мінімальної заробітної плати як інструменту регулювання доходів. Проте за будь-яких умов можна виокремити спільні риси та підходи у визначенні її розміру, зокрема: це основний державний інструмент формування певних пропорцій оплати праці; її величина являє собою компромісний варіант між потребами і можливостями економіки країни їх задовольнити. В Україні введення нового розміру мінімальної заробітної плати здійснюється здебільшого під впливом певних політичних подій чи рішень. Такий підхід не може забезпечити реального зростання оплати праці чи доходів зайнятого населення, оскільки не орієнтований на реальне зростання продуктивності праці та стимулювання розвитку економіки.

З досвіду зарубіжних країн відомо, що на сучасному етапі усталені інституціональні форми соціального діалогу (переговори, консультації, договори та угоди між класичними соціальними партнерами) не спроможні забезпечити врегулювання багатьох фундаментальних

проблем постіндустріального суспільства, його інноваційної економіки та людського капіталу. Необхідним є широкий консенсус держави, громадськості, бізнесу, досягнутий у соціально-трудої сфері на засадах довіри і відповідальності. Державні органи управління не в змозі штучно стимулювати активність найманих працівників у сфері соціального діалогу, проте вони спроможні сформувати сприятливі умови для їхнього розвитку, зокрема спростити систему реєстрації громадських організацій, організувати нові сервісні центри для їхніх потреб, проводити консультативну роботу з громадськими організаціями з метою встановлення «зворотнього зв'язку», врахування ініційованих з їхнього боку пропозицій та рекомендацій. Такі консультації також необхідні для залучення громадян до діалогу з виконавчою владою та підготовки виважених та узгоджених рішень з важливих питань суспільного життя. Від ефективної діяльності державних органів управління залежить і те, наскільки макроекономічна ситуація в державі сприятиме захисту професійних інтересів пересічних громадян. Важливо зазначити, що утвердження провідної ролі держави у цій сфері є невідкладною вимогою сучасного глобального розвитку.

У будь-якій країні держава має підтримувати громадські організації, надавати їм необхідну консультативну, організаційну та фінансову допомогу. В Україні така підтримка є низькоефективною та фрагментарною, вона не сформована у цілісну політику, здійснюється нерегулярно, внаслідок чого не досягає цілі, орієнтованої на підвищення громадської активності. І хоча загальна кількість громадських організацій в Україні зростає, країна значно відстає від європейських країн як за показником кількості таких організацій у розрахунку на 10 тис. населення, так і за рівнем участі у громадських рухах і організаціях, політичних партіях, недержавних ЗМІ, а також страйках та мітингах [2]. В Україні серед джерел фінансування громадських об'єднань значна питома вага припадає на приватні кошти.

В Україні поки що не сформовано систему соціального діалогу, яка сприятиме досягненню необхідного балансу соціальної відповідальності у суспільстві. І хоча наразі зазначена система функціонує з істотними обмеженнями та потребує модернізації, є підстави вважати, що у найближчому майбутньому буде досягнуто значного прогресу у цій сфері як найбільш важливій з погляду впливу на розвиток економіки та якості життя населення. Цьому сприятиме формування нових традицій ведення соціального діалогу в країні на засадах взаємної відповідальності та довіри, а також підвищення ефективності механізму його практичної реалізації.

Основними пріоритетами розвитку соціального діалогу в Україні в контексті завдань розвитку національної економіки на найближчу перспективу є:

формування дієвого механізму балансування соціально-економічних інтересів взаємодіючих сторін через досягнення паритетності представництв на тлі обмеження домінуючих позицій роботодавців, що різними методами захищають інтереси крупного капіталу в одержанні надвисоких прибутків, у тому числі шляхом порушення норм трудового права;

реальне економічне зміцнення позицій найманих працівників у соціально-трудої сфері шляхом зміни методології визначення стандартів оплати праці, орієнтованих наразі на низьку вартість робочої сили, з метою залучення працівників до участі в управлінні виробничими і невиробничими об'єктами;

громадське сприяння активній діяльності незалежних профспілкових об'єднань, її підтримка через створення на підприємствах та в організаціях (із незадовільною роботою профспілкових об'єднань) відповідних рад трудових колективів, а також поширення практик, що унеможливають виконання профспілковими об'єднаннями невластивих їм адміністративних функцій;

посилення публічного контролю за наслідками конфліктних ситуацій у сфері соціально-трудої відносин, упередження на законодавчому рівні практики порушення трудових прав суб'єктів, що взаємодіють між собою у межах нестандартних форм зайнятості;

залучення механізму соціального діалогу до процесу формування оптимальних галузевих та секторних пропорцій зайнятості з метою обмеження надмірної і необґрунтованої концентрації ресурсів праці в певних сферах економічної діяльності та формування кадрового дефіциту – в інших;

використання потенціалу соціального діалогу для забезпечення поступової трансформації неформальної зайнятості у формальну на основі збільшення місткості офіційного сектору ринку праці, створення нових продуктивних робочих місць у пріоритетних сферах економічної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Заяць Т.А. Соціальна стандартизація оплати праці в Україні / Т.А. Заяць, О.І. Дяконенко // Україна: аспекти праці. – 2018. – № 3. – С. 3-12.
2. Діяльність громадських об'єднань в Україні у 2017 р. : стат. бюлетень. – К.: Державна служба статистики України, 2018.
3. Україна: шлях до суспільної консолідації: нац. доповідь / За ред. С.І. Пирожкова, Е.М.Лібанової. – К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса. – К.: НАН України, 2017.

НАПРЯМ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Житар Максим Олегович

кандидат економічних наук, заступник директора;

Ананьєва Юлія Володимирівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів імені Л. Л. Тарангул,

Навчально-науковий інститут фінансів, банківської справи

Університету державної фіскальної служби України

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сучасному етапі найголовнішою серед існуючих деструктивних тенденцій є проблема нестачі інвестиційних ресурсів у економіці України та відсутність умов для створення сприятливого інвестиційного клімату. Висока інвестиційна привабливість є ключовим фактором підвищення конкурентоспроможності країни, забезпечення високих і стійких темпів економічного зростання [1], у зв'язку з чим одним з ключових завдань, що стоять зараз перед українською владою, є підвищення інвестиційної привабливості економіки держави.

Як показує практика, важливим чинником сприятливої інвестиційної привабливості для економіки України є характер регуляторного впливу, реєстраційні вимоги до вітчизняних і іноземних інвесторів, стан ліцензування фінансових інститутів, сертифікації, стандартизації, а також контролю з боку органів державної влади, наявність корупційних схем, хабарництва, тіньових механізмів та ступеня узгодженості вітчизняного законодавства до вимог міжнародних актів.

Будь-яка інвестиційна діяльність передбачає виконання широкого спектру певних процедур, однією з найскладніших, проте водночас і однією з найважливіших серед яких є дослідження середовища, в межах якого і проходить весь процес. Потенційний інвестор проводить аналіз макроекономічного середовища, досліджує позитивні і негативні особливості ринку, на якому функціонує об'єкт для інвестування, оцінює можливості ведення бізнесу в країні в цілому. Важливим інформаційним ресурсом в даному випадку є дослідження міжнародних рейтингових агентств, які виділяють ключові фактори інвестиційного клімату галузі, регіону та країни.

Аналіз підходів до оцінки інвестиційної привабливості країни показує, що міжнародні агентства як основні параметри використовують макроекономічні показники, а саме: динаміку приросту і структуру ВВП, стан платіжного балансу країни, фінансового ринку, обслуговування внутрішнього і зовнішнього боргу. Серед різних міжнародних методик оцінки інвестиційної привабливості варто виділити Moodys Investors Service, Standard & Poors Rating Services, Fitch Ratings, Heritage Foundation / Wall Street Journal, Transparency International, Euromaney, Economic Intelligence Union та інші. Метою таких досліджень є оцінка політичного, економічного і соціального стану країни, що особливо актуально для української економіки.

Так, за 2018 рік Індекс інвестиційної привабливості України за даними Європейської бізнес Асоціації склав 3,1 з можливих 5 балів [2]. Це означає, що Індекс вийшов з негативної площини та перейшов у нейтральну. Так, в кінці 2017 року він складав 3,03, у кінці 2016 року – 2,85, у кінці 2015 року – 2,57. З того часу Індекс сягав позначки вище трьох балів тільки у 2011 році і складав 3,39., що було одним з найбільших показників за весь період. Однак, незважаючи на те, що в Україні поступово починають відбуватись зміни, є багато проблем що перешкоджають визнанню України як інвестиційно-привабливої держави [3; 4; 5]:

1) суттєве податкове навантаження, яке є вищими, ніж у багатьох країнах Центрально-Східної Європи; проте з огляду на високу порівняно з країнами ЄС прибутковість вкладення капіталу ця різниця не є значною перепорою для інвестицій; водночас стримуючими чинниками для поліпшення інвестиційного клімату є інші податки та податкові платежі;

2) корупція на всіх ланках влади, непрозорість процедур прийняття рішень органами виконавчої влади;

3) недієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів, а також низький рівень захисту інвесторів;

4) військові дії на Сході України, адже через окуповані території йде великий відтік капіталів; також існує великий ризик для інвестора, зокрема іноземні інвестори стикаються з невизначеністю щодо того, наскільки їхні інвестиції в Україну охороняються під військових дій.

5) відсутність земельної реформи;

6) відсутність довіри до судової системи.

Таким чином, на наш погляд, для покращення ситуації потрібно терміново запуснути роботу Антикорупційного суду, реформувати судову систему та повернути довіру до неї, відкрити ринок землі, знизити податковий тиск на фонд оплати праці, детінізувати економіку, скоротити державний апарат. Крім того, необхідно розвивати та

втілювати інновації, ввести другий рівень обов'язкового накопичувального пенсійного страхування.

Список використаної літератури:

1. Кужелев М.О. Концептуальні засади ефективності фінансового забезпечення інноваційного розвитку України / М. О. Кужелев, М.О. Житар // Збірник наукових праць учених та аспірантів «Економічний вісник університету», Переяслав-Хмельницький, 2015. – С. 14-18.
2. Індекс інвестиційної привабливості тримається в нейтральній площині [Електронний ресурс]: <https://finpost.com.ua/news/9159>
3. Третяк Н. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні / Н. Третяк // Фінансовий простір. – 2013. – № 3. – С. 165-170.
4. Житар М.О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України / М.О. Житар, М.О. Кужелев // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України – 2015. – Вип. 2.
5. Онишко С.В. Фінансовий потенціал інноваційного розвитку економіки / С.В. Онишко // Фінанси України. – № 6. – 2003. – С. 67-74.

Школьник Інна Олександрівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування;*

Бочкарьова Тетяна Олександрівна

*аспірант кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Навчально-науковий інститут бізнес-технологій "УАБС"
Сумського державного університету*

АНАЛІЗ ІНДИКАТОРІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ¹

Для забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку фінансового сектору існує необхідність у виявленні його слабких та сильних сторін з метою вчасного нівелювання та попередження потенційних ризиків. Інструментом для аналізу, що дозволяє задовольнити вказану потребу є показники фінансової стійкості. У Зеленій книзі поняття «фінансова стійкість» розглядається через категорію «фінансовий стан», за якого можливе ефективне функціонування фінансової системи

¹ Матеріал підготовлено в рамках НДР «Моделювання та прогнозування поведінки фінансових ринків як інформаційний базис забезпечення фінансової стійкості та безпеки держави» № державної реєстрації 0117U003936

[1, с. 18]. Для глибшого розуміння даної економічної категорії необхідно розширити поняття. Таким чином, визначаємо, що фінансова стійкість – це здатність фінансової системи в умовах економічного дисбалансу забезпечувати ефективний розподіл та перерозподіл валового внутрішнього продукту між населенням, територіями та суб'єктами господарювання, нівелювати ризики та забезпечувати безперебійне функціонування платіжної системи.

Аналітичний підхід до оцінки рівня фінансової стійкості передбачає розрахунок відповідних показників – індикаторів фінансової стійкості. Індикатори фінансової стійкості є статистичними показниками і використовуються для моніторингу фінансового стану і стійкості фінансового сектора країни, а також підтримки макропруденційного аналізу. Індикатори фінансової стійкості – це показники поточного фінансового стану і стійкості фінансових установ країни та їх контрагентів із сектору нефінансових корпорацій та сектору домашніх господарств [2, с. 76]. Керівництвом по складенню Показників фінансової стійкості Міжнародного Валютного фонду пропонується 26 показників для депозитних установ, з яких 12 – базові та 14 показників для інших секторів [2, с. 82].

Для оцінки фінансової стійкості України вважаємо за необхідне проаналізувати базові показники для депозитних установ та для інших секторів.

Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити висновок, що в цілому депозитні установи України здатні своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Значення другого індикатора знаходиться на високому рівні, та останні три роки спостерігається тенденція до збільшення його значення, тобто в цілому зменшується частка ризику, що її приймають на себе кредитори та вкладники банків. Сума недіючих кредитів і позик є вагомою відносно суми капіталу, тобто можуть виникати сумніви щодо здатності банків в цілому покривати збитки, пов'язані з недіючими кредитами за рахунок капіталу.

Більше половини сукупних валових кредитів і позик у портфелі депозитних установ України є недіючими, що свідчить про низьку якість останнього. Аналізуючи відношення розподілу кредитів і позик за секторами економіки до сукупних кредитів і позик, можемо зазначити, що переважна частка у валових кредитах належить кредитам резидентів – 94,21% у 2017 р. Ефективність використання активів депозитними установами України є низькою, адже значення індикатора норми прибутку на активи протягом останніх чотирьох років є від'ємними. Зважаючи на значення показника норми прибутку на власний капітал,

можна зробити висновки щодо неефективності банківських установ України у використанні капіталу. Більше половини валового доходу депозитних установ України сформовано за рахунок процентної маржі.

Таблиця 1

Значення базових показників фінансової стійкості для депозитних установ України за період з 2013-2017 рр.

№ п/п	Базові показники	Рік				
		2013	2014	2015	2016	2017
1.	Відношення регулятивного капіталу до активів, зважених за ризиком	18,26	15,60	12,31	12,69	16,10
2.	Відношення нормативного капіталу першого рівня до активів, зважених за ризиком	13,89	11,21	8,30	8,96	12,12
3.	Відношення недіючих кредитів і позик за вирахуванням створених резервів до капіталу	30,65	61,07	129,02	89,37	70,18
4.	Відношення недіючих кредитів і позик до сукупних валових кредитів і позик	12,89	18,98	28,03	30,47	54,54
5.	Частка в сукупних валових кредитах: Резиденти	98,72	96,05	94,54	95,92	94,21
5.1.	Частка в сукупних валових кредитах: Депозитні корпорації	1,99	1,14	0,72	0,49	0,54
5.2.	Частка в сукупних валових кредитах: Центральний банк	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
5.3.	Частка в сукупних валових кредитах: Інші фінансові корпорації	2,05	2,38	1,49	1,11	1,01
5.4.	Частка в сукупних валових кредитах: Сектор загального державного управління	0,63	0,46	0,32	0,14	0,14
5.5.	Частка в сукупних валових кредитах: Нефінансові корпорації	73,48	72,42	75,29	78,55	76,47
5.6.						

Продовження таблиці 1

№ п/п	Базові показники	Рік				
		2013	2014	2015	2016	2017
5.7.	Частка в сукупних валових кредитах: Інші сектори-резиденти	20,57	19,65	16,72	15,63	16,06
5.8.	Частка в сукупних валових кредитах: Нерезиденти	1,28	3,95	5,46	4,08	5,79
6.	Норма прибутку на активи	0,26	-4,24	-5,54	-12,47	-1,76
7.	Норма прибутку на власний капітал	1,72	-31,95	-65,51	-122,17	-15,34
8.	Відношення прибутку за відсотками до валового доходу	58,56	48,46	39,00	45,94	50,20
9.	Відношення непроцентних витрат до валового доходу	65,95	59,85	54,40	60,91	76,14
10.	Відношення ліквідних активів до сукупних активів (коефіцієнт ліквідних активів)	20,63	26,4	33	48,53	53,94
11.	Відношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	89,11	86,14	92,87	92,09	98,37
12.	Відношення чистої відкритої валютної позиції до капіталу	6,94	31,69	136,03	118,88	89,61

*Складено автором на основі даних [3]

Загалом на 1 грн. валового доходу депозитних установ України припадає 76,14 коп. непроцентних витрат. Більше половини загальної суми активів депозитних установ є ліквідними. Протягом останніх п'яти років в цілому депозитні установи України безперешкодно можуть задовольняти вимоги на короткострокове зняття коштів. Відношення чистої відкритої валютної позиції до капіталу сягає 89,61% у 2017 р., дана величина індикатора свідчить про значний вплив операцій з купівлі-продажу іноземних валют і банківських металів на стабільність валютного ринку.

Аналізуючи показники для інших секторів економіки України, можемо констатувати невисоку значимість інших фінансових корпорацій у внутрішній фінансовій системі порівняно з депозитними, тому що

відношення активів інших фінансових корпорацій до сукупних активів фінансової системи становить 16,3% станом на 2017 р., тобто інші 83,7% активів припадають на депозитні установи України, що обумовлено банкоцентричністю державної фінансової системи. Частка активів інших фінансових корпорацій у ВВП країни становить 15,41%, що на 5,66 п.п. менше, ніж у 2013 р. (21,07%), тобто зменшилася значимість інших фінансових корпорацій у порівнянні з розмірами економіки.

Показник відношення сукупного боргу до власного капіталу нефінансових корпорацій за останні п'ять років зменшився та складає 35,56% у 2017 р., тобто боргове навантаження на 1 грн. власного капіталу зменшилося. Наявна позитивна динаміка ефективності використання власного капіталу нефінансовими корпораціями, адже норма прибутку на власний капітал за останні три роки зросла. У 2015 р. показник становить -16,73%, що свідчить про збитковість діяльності нефінансових корпорацій, а у 2017 р. індикатор набуває додатного значення і складає 6,51%. Ризик несплати боргів нефінансові корпорації за останні роки зменшився, показник відношення прибутку до витрат за відсотками і основною сумою сягає 16,05% у 2017 р.

Схильність нефінансових корпорацій до валютного ризику є невисокою, оскільки показник відношення чистої відкритої валютної позиції до власного капіталу складає 10,38% у 2017 р. Загальний рівень боргу домашніх господарств відносно ВВП складає 5,84% у 2017 р., у динаміці відбулося зниження показника за останні п'ять років. Потенціал домогосподарств щодо покриття боргу є низьким, оскільки борг перевищує доходи домогосподарств на 84,63% у 2017 р.

Середній спред між курсами незначний та становить 1,91% у 2017 р. На валютному ринку середній спред між курсами покупців і продавців складає 0,46%. Значення цього показника зменшилося порівняно з 2013 р. на 0,68 п.п. Тобто можна констатувати гарний рівень ліквідності, а також ефективності ринку цінних паперів та валютного ринку. Коефіцієнт середньоденної оборотності на ринку цінних паперів становить 0,22 у 2017 р., що свідчить про низьку інтенсивність операцій купівлі-продажу цінних паперів.

Можемо констатувати підвищення цін на нерухомість у 2017 р. на 4,7 п.п. відносно попереднього. Частка кредитів і позик на житлову нерухомість у загальній сумі кредитів і позик є незначною – 4,45% у 2017 р., що менше ніж у 2013 р. на 1,01 п.п. Частка кредитів і позик на комерційну нерухомість у загальній сумі кредитів і позик складає усього 0,98% у 2017 р.

Отже, у роботі було визначено поняття «фінансова стійкість», обґрунтовано необхідність аналізу індикаторів фінансової стійкості та

здійснено аналіз відповідних показників для депозитного та інших секторів України.

Список використаної літератури:

1. Зелена книга. Консультації щодо підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні / Національний банк України, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=84101>

2. Financial Soundness Indicators: Compilation Guide / International Monetary Fund // Washington, D.C., 2006. – Accessed mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fsi/guide/2006/index.htm>

3. Статистика індикаторів фінансової стійкості / Національний банк України, 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575

НАПРЯМ 9. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Бондаренко Наталія Миколаївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри статистики, обліку та економічної інформатики;

Гринько Ірина Сергіївна

студентка,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Облікова політика – це один із найважливіших інструментів, якими користується будь-яке підприємство.

Говорячи про управлінський облік, облікова політика підприємства – це прийнята ним сукупність способів ведення обліку, калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) і складання внутрішньої звітності з метою контролю та управління діяльністю підприємства.

Слід зазначити, що управлінський облік є не регламентованим зовнішніми нормативними документами. Щодо його ведення підприємство самостійно встановлює правила відповідно до специфіки його діяльності. Вся прийнята сукупність способів, методів та прийомів управлінського обліку (за аналогією з бухгалтерським) повинна бути врегульована у внутрішньому документі, що називається "Положення (наказ) про управлінську облікову політику".

Облікова політика, що реалізується на підприємстві в цілях управлінського обліку, повинна:

- затверджуватися керівництвом підприємства;
- встановлювати порядок та принципи ведення обліку стосовно до всіх сегментів і видів діяльності підприємства з урахуванням їх специфіки.
- регулювати якнайбільшу можливу кількість елементів організації управлінського обліку, включаючи організацію документообігу, роботи фінансової служби, організацію горизонтальної (з іншими структурними підрозділами) і вертикальної (з керівними органами та персоналом) взаємодії фінансової служби.

Десятиріччя тому підприємства вели в основному тільки бухгалтерський фінансовий облік, у даний час більшість компаній стали

приділяти особливу увагу бухгалтерському управлінському обліку, разом з цим з'явилася потреба і в управлінській обліковій політиці. Бухгалтерський облік регламентований, а управлінський облік спи-рається виключно на внутрішньофірмові стандарти. Ця відмінність істотно впливає на обсяг і вимоги, пропоновані до бухгалтерської та управлінської облікової політики.

В число питань, відображених в управлінській обліковій політиці, зокрема входять:

- методологія і номенклатура рахунків управлінського обліку. Рахунки управлінського обліку в межах єдиної, створеної на певній методологічній основі номенклатури, являють собою основу управлінського обліку на підприємстві.

- порядок визнання доходів підприємства. Цей порядок встановлює загальні принципи визнання доходів при реалізації, нарахування виручки при внутрішній передачі продукції, визначення виручки при довгострокових роботах.

- порядок оцінки зобов'язань. Розділ з оцінки пасивів включає в себе правила обліку зобов'язань, принципи перерозподілу активів, пасивів і капіталу, створення фондів і резервів на підприємстві, кредиторської заборгованості.

- порядок визначення витрат підприємства. Встановлює принципи обліку всіх видів витрат підприємства, в тому числі – списання ремонтів, облік і оцінка незавершеного виробництва, оплата праці за різними видами робіт, і т. п.

- порядок оцінки активів. Даний розділ включає опис методів визнання та оцінки майна, запасів, капіталу і т. д., спосіб переоцінки, нарахування амортизації економічно доцільними методами, облік дебіторської заборгованості.

- порядок виділення прямих і непрямих витрат підрозділів. Встановлюються принципи розподілу накладних витрат, взаємозв'язку між джерелами виникнення прямих і непрямих витрат, а також їх взаємозалежний облік.

- вибір валюти обліку. Встановлюється базова валюта обліку і планування, джерела виникнення та принципи обліку курсових різниць.

Вимоги, необхідні при розробці облікової політики підприємства в цілях управлінського обліку:

- контекстний розгляд суті операцій. Фактично це означає, що розділ політики щодо обліку будь-якого виду операцій повинен в обов'язковому порядку відображати економічний зміст операції або групи взаємозалежних операцій.

- зв'язок кореспонденції рахунків управлінського обліку із статтями балансу, звіту про прибутки і збитки та бюджету руху грошових коштів.

Процес узгодження положень управлінської облікової політики відбувається в підрозділах підприємства, і керівникам цих підрозділів набагато простіше розбиратися з відображенням операцій у власних балансах та звітах про прибутки і збитки, ніж у методології складання рахунків управлінського обліку.

- зв'язок з підрозділами. Кожен розділ управлінської політики щодо обліку відповідного виду операцій повинен містити посилання на задіяні в даних операціях підрозділу і визначати при цьому їх роль.

- вхідні і вихідні дані і формати. Необхідно спланувати, як в рамках управлінського обліку повинна здійснюватися підготовка вихідних даних (перелік та форми первинних документів, оформлення та занесення на рахунки управлінського обліку) і які аналітичні розрізи буде мати інформація (по підрозділам, каналами збуту, по продуктам, тощо).

- механізм формування записів в головній книзі управлінського обліку. Вибір між методом трансформації даних бухгалтерського обліку з метою управлінського обліку і методом первинного обліку.

- ступінь точності управлінського обліку. Рознесення по підрозділам активів і пасивів, доходів і витрат; вибір між касовим методом і методом нарахування, списання основних засобів, приблизні схеми обліку – все це вимагає оцінки та усвідомленого вибору [1].

Що ж стосується якості облікової політики, то необхідно її підвищувати по таких критеріях, як економічна доцільність, повнота, неупередженість облікової політики, несуперечливість законодавчій базі, раціональність методів обліку, відповідність цілям компанії [2].

Так, облікову політику можна розглядати з точки зору «головної концепції і генеральної лінії розвитку обліку, яка спрямована на формування результативного облікового механізму, адекватного вимогам менеджменту з врахуванням задоволення інформаційних потреб різних суб'єктів діяльності, забезпечення досягнення цілей організації згідно обраних стратегій. При цьому обліковий механізм формуватиметься на принципах свободи вибору варіантів функціональної інтеграції, згідно із законодавством, сучасних інтерактивних потреб відображення в бухгалтерському обліку господарських операцій» [3]. Зміст та структура облікової політики інтегрованої системи обліку залежить від того, яка форма реалізації функцій управлінського обліку буде найбільш прийнятною для даного підприємства. Тобто, необхідно визначитись із формою взаємодії управлінського обліку з фінансовим обліком.

Список використаної літератури:

1. Чумаченко М.Г. Управлінський облік потребує підтримки» / М.Г. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 5. – С. 3.

2. Бондаренко О.М. Проблеми формування облікової політики. Напрями її удосконалення / О.М. Бондаренко, М.П. Білан. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/344/333>
3. Гудзинський О.Д. Обліково-аналітичний механізм менеджменту підприємств (теоретико-методологічний аспект): монографія / О.Д. Гудзинський, Г.Г. Кірейцев, Т.М. Пахомова, 2014. – 254 с.

НАПРЯМ 10. СТАТИСТИКА

Шестерняк Марія Михайлівна

кандидат економічних наук,

викладач кафедри економічної експертизи та аудиту бізнесу,

Тернопільський національний економічний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТАТИСТИКИ

Одним з фундаментальних інформаційних ресурсів суспільства є статистичні відомості. Лише представлені у формі кількісних статистичних показників масові явища соціально-економічного життя стають точно визначеними, тобто, статистично вираженими. Це дає змогу дізнатися реальну інформацію про їхній якісний зміст в конкретних умовах місця і часу. В сучасний період ефективність управління державою залежить від якості та кількості інформації, що характеризує стан і розвиток економіки країни і пов'язаних з нею соціальних процесів. Саме статистичні дані дають чітку і об'єктивну картину стану економіки і соціальної сфери, задовольняють потреби системи управління та інших соціально-економічних суб'єктів в якісній, повній, різноманітній і своєчасній інформації, та зрештою, визначають місце та роль держави в міжнародних економічних відносинах.

Постійні економічні реформи в Україні, що гостро зачіпають інтереси всіх людей, привертають увагу саме до статистики, оскільки одним з основних її завдань є оптимізація звітності, зведення об'єму інформації до сучасних потреб системи управління. Статистика є основою для прийняття важливих рішень на різних рівнях економічної системи країни. Нині забезпечення надійності та достовірності статистичної інформації можливе через підвищення наукового рівня статистичної методології, наближення її до методології і стандартів світової статистичної практики, вдосконалення системи показників, прийомів і методів збирання, обробки, зберігання і аналізу статистичних відомостей.

Статистична інформація щодо економічного та соціального становища України на національному та регіональному рівнях необхідна для формування громадянського суспільства, забезпечення можливості участі широких верств населення у обговоренні актуальних питань сьогодення та завдань щодо майбутнього розвитку країни, подальшої демократизації державного управління та прийняття виважених раціональних рішень у

соціальної сфері та бізнес-секторі економіки, що є необхідною передумовою міжнародної інтеграції [1, с. 96].

Звернемо увагу, що необхідною умовою міжнародної інтеграції стають запропоновані ринкові реформи визначені Стратегією економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки [2]. Відповідно, для сталого розвитку системи державної статистики України створюють спеціальну Стратегію розвитку державної статистики на період до 2008 року [3]. Метою цієї стратегії є абсолютне задоволення інформаційних проблем суспільства та відповідність національної статистичної системи міжнародним стандартам. До основних цілей стратегії належать: удосконалення взаємодії органів державної статистики з користувачами статистичної інформації шляхом підвищення рівня доступності та зрозумілості статистичних даних і методології їх складання; встановлення партнерських взаємовідносин органів державної статистики з респондентами, підвищення їх довіри, заохочення до участі у державних статистичних спостереженнях, а також чималого залучення адміністративних та інших даних у ході проведення державних статистичних спостережень; координація дій органів, уповноважених на здійснення державної статистичної діяльності, удосконалення взаємодії їх інформаційних систем та методів зіставлення і узгодження статистичних даних, отриманих з різних джерел, а також забезпечення універсального використання класифікацій, реєстрів та баз даних в рамках державної статистики; адаптація нормативно-правової бази у галузі статистики до вимог ЄС та розвиток статистичної інфраструктури; модернізація інформаційних і комунікаційних технологій збирання, оброблення, збереження та поширення статистичних даних, розвиток програмно-технічної інфраструктури інформаційної системи органів державної статистики; удосконалення організаційної структури і системи управління органів державної статистики [4].

Стратегія розвитку державної статистики України обумовлює необхідність продовження реформ у статистичній системі, підвищення якості оцінки розвитку економіки та соціальної сфери, повне задоволення інформаційних потреб суспільства, реалізації євроінтеграційного розвитку. Реформування системи державної статистики відповідно до нормативних документів ЄС та міжнародних стандартів є надзвичайно важливим і актуальним завданням. Так, створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС сприяє поступовій інтеграції економіки України до внутрішнього ринку ЄС і виходу її на провідні позиції світу.

Як відомо, офіційне відкриття переговорного процесу щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС відбулось 18 лютого 2008 р. у м. Київ під головуванням Президента України та Комісара Європейської Комісії з питань торгівлі. А через кілька років – 19 липня 2012 р.

у м. Брюссель відбулось парафування Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в частині положень щодо створення зони вільної торгівлі [5]. Таким чином, завершився переговорний процес, який тривав більше чотирьох років. Згодом 16 вересня 2014 р. Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [6].

Варто зазначити, що відмінною рисою зони вільної торгівлі Україна-ЄС є комплексна програма адаптації регуляторних норм у сферах, пов'язаних з торгівлею, до відповідних стандартів ЄС. Це дозволило значною мірою усунути нетарифні (технічні) бар'єри у торгівлі між Україною та ЄС та забезпечило розширений доступ до внутрішнього ринку ЄС для українських експортерів і навпаки – європейських експортерів до українського ринку. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі сприяє поступовій інтеграції економіки України до внутрішнього ринку ЄС.

Разом з тим, реформи в Україні не припиняються. Так, Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 схвалена Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», яка передбачає реалізацію 62 реформ та програм розвитку держави [7]. Серед них є програма «Реформа статистики».

У листопаді 2015 року Кабінет Міністрів України схвалив та запропонував Верховній Раді законопроект, що реформує Державну службу статистики України. Затверджений проект передбачає скорочення штату Державної служби статистики на 20 % та поетапне зменшення кількості обов'язкових статистичних звітів, які подають українські підприємства [8].

Потрібно врахувати, що Державна служба статистики України є уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики. Серед завдань відомства – затвердження статистичної методології та звітно-статистичної інформації, формування інформаційної бази для прогнозування та аналізу тенденцій соціально-економічного розвитку, складання національних рахунків і т.д. [8].

Запропоновані реформи та нововведення отримали як схвалення, так і критичну оцінку ініціатив та викликали жваві дискусії в наукових та експертних колах. Дослідження показують, що комплексне реформування національної системи органів державної статистики та її адаптація до статистичних стандартів ЄС є головним завданням розвитку статистики в Україні.

Сьогодні, актуальною є Програма розвитку державної статистики до 2022 року розроблена відповідно до вимог статті 15 Закону України «Про державну статистику». Ця програма визначає стратегічні напрями та перспективні завдання, спрямовані на забезпечення постійного

підвищення якості статистичної інформації, містить очікувані результати їх реалізації і є шостою довгостроковою програмою з часу набуття Україною незалежності [5].

Щоб забезпечити довіру до офіційної статистики України потрібно на належному рівні надавати широкому колу користувачів актуальну, достовірну, об'єктивну, якісну та оперативну інформацію про стан економіки та соціальної сфери. Також необхідно мати розвинену інформаційно-обчислювальну систему, використовувати не тільки відомі в світі та добре відпрацьовані комп'ютерні системи («SAS», «SPSS», «Statistica», «Statgraphics (STSC)», тощо) і web-інструменти, а й новітні технічні та програмні засоби, сучасні інформаційні і комунікаційні технології та методи обробки, що, у свою чергу, дозволить підвищити ефективність і покращити якість автоматизованої обробки статистичної інформації.

Державна служба статистики України запроваджує роботу нового сервісу для електронного звітування – безкоштовне програмне забезпечення «Кабінет респондента», доступ до якого відкрито з 01 лютого 2019 року. Це дає змогу респондентам в онлайн-режимі звітувати за формами державної статистичної звітності. Користувачам для реєстрації та роботи в цьому сервісі_необхідно мати електронний підпис із двома сертифікатами: для підписання та шифрування [5].

Саме реформування є найбільш актуальним «трендом» державної політики України в усіх соціально-економічних сферах. При цьому статистичні дослідження тих або інших соціально-економічних процесів та явищ мають проводитись за єдиною узгодженою світовою методологією. Тому основним завданням розвитку національної статистики є приведення її методології та практики організації статистичного спостереження у відповідність з міжнародними стандартами.

Таким чином, в сучасних умовах розвиток національної статистики характеризується докорінною її перебудовою. Україна поступово впроваджує європейські стандарти життя, прагне максимально вдосконалити обробки інформації і впроваджує різні методи і заходи, створює автоматизовані банки даних, розподільчі банки даних, які сприяють створенню Єдиної статистичної інформації системи (ЄСІС), що дає можливість запроваджувати у практику сучасні статистичні методи аналізу, імітаційні та прогнозні методи, щоб досягнути поставленої мети та вийти на провідні позиції світу.

Список використаної літератури:

1. Гай О.М. Окремі аспекти розвитку національної статистики на сучасному етапі [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2459/1/16.pdf> – 2008.
2. Стратегія економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493%D0%B0/2004>.
3. Про затвердження Стратегії розвитку державної статистики на період до 2008 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2004-%D0%BF>.
4. Поліщук І.Р. Основні етапи розвитку статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/26-2.pdf> – 2017.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до публічної інформ.: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до угоди: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page.
7. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] // Режим доступу до документу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
8. Уряд затвердив проєкт реформування Держстату [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/248624095>.

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**ІННОВАЦІЙНІ ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ
ДЛЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ,
РЕГІОНІВ, КРАЇН**

(15-16 лютого 2019 р.)

Підписано до друку 25.02.2019. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 6,74. Тираж 100. Замовлення № 0219/34.
Ціна договірна. Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.